

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การพัฒนาชุดการแสดงทางวิทยาศาสตร์ (Science Show) เพื่อส่งเสริมทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาและสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัย ดังนี้

1. หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551
2. หลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์
3. ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์
4. ชุดการแสดงทางวิทยาศาสตร์
5. การหาประสิทธิภาพของนวัตกรรม
6. การประเมินเชิงระบบ
7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
  - 7.1 งานวิจัยในประเทศไทย
  - 7.2 งานวิจัยต่างประเทศ

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

ความเจริญก้าวหน้าทางด้านวิทยาการต่าง ๆ ของโลกยุคโลกาภิวัตน์ มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจของทุกประเทศรวมทั้งประเทศไทยด้วย จึงมีความจำเป็นต้องปรับปรุงหลักสูตรการศึกษาของชาติ ซึ่งถือเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของประเทศไทย เพื่อสร้างคนไทยให้เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข มีศักยภาพพร้อมที่จะแข่งขันและร่วมมืออย่างสร้างสรรค์ในเวทีโลก เพื่อให้การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน สอดคล้องกับสภาพความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคมและความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการ กระทรวงศึกษาธิการจึงได้ให้ใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2551 : 3)

1. หลักการของหลักสูตร

เพื่อให้การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นไปตามนโยบายการจัดการศึกษาของประเทศไทยจึงกำหนดหลักการของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานไว้ดังนี้

1.1 เป็นหลักสูตรการศึกษาเพื่อความเป็นเอกภาพของชาติ มีจุดหมายและมาตรฐานการเรียนรู้ เป็นเป้าหมายสำคัญที่ต้องพัฒนาเด็กและเยาวชนให้มีความรู้ ทักษะ เทคนิค และคุณธรรมบนพื้นฐานของความเป็นไทยควบคู่กับความเป็นสากล

1.2 เป็นหลักสูตรการศึกษาเพื่อปวงชนที่ประชาชนทุกคนมีโอกาสได้รับ การศึกษาอย่างเสมอภาคจะได้รับการศึกษาอย่างเสมอภาคและมีคุณภาพ

1.3 เป็นหลักสูตรการศึกษาที่สนองการกระจายอำนาจ ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น

1.4 เป็นหลักสูตรที่มีโครงสร้างยึดหยุ่นทั้งด้านสาระการเรียนรู้ เวลาและการจัดการเรียนรู้

1.5 เป็นหลักสูตรการศึกษาที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญ

1.6 เป็นหลักสูตรการศึกษาสำหรับการศึกษาในระบบ นอกระบบและตามอัธยาศัยครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย สามารถเทียบโอนผลการเรียนรู้และประสบการณ์

2. จุดหมายของหลักสูตร

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนานักเรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข มีศักยภาพในการศึกษาต่อและประกอบอาชีพ จึงกำหนดเป็นจุดหมาย เพื่อให้เกิดกับนักเรียนเมื่อจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนี้

2.1 มีคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัยและปฏิบัติตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ มีด้วยหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

2.2 มีความรู้ความสามารถในการสื่อสาร การคิดการแก้ปัญหา การใช้เทคโนโลยีและมีทักษะชีวิต

2.3 มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี มีสุขนิสัยและรักการออกกำลังกาย

2.4 มีความรักชาติ มีจิตสำนึกรักในความเป็นพลเมืองไทยและพลโลก มีคุณธรรม วิถีชีวิตและการปกป้องตามระบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

2.5 มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย การอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม มีจิตสาธารณะที่มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามในสังคมและอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข

3. สมรรถนะสำคัญของนักเรียน

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนานักเรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการเรียนรู้ ซึ่งการพัฒนานักเรียนให้บรรลุมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนดนั้นจะช่วยให้นักเรียนเกิดสมรรถนะสำคัญ 5 ประการ ดังนี้

3.1 ความสามารถในการสื่อสาร เป็นความสามารถในการรับและส่งสาร มีวัฒนธรรมในการใช้ภาษาถ่ายทอด ความคิด ความรู้ความเข้าใจ ความรู้สึกและทัศนของตนเอง เพื่อແລກเบลี่ยวนข้อมูลข่าวสารและประสบการณ์อันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาตนเองและสังคมรวมทั้งการเจรจาต่อรองเพื่อขัดและลดปัญหาความขัดแย้ง ๆ การเลือกรับหรือไม่รับข้อมูลข่าวสารด้วยหลักเหตุผลและความถูกต้อง ตลอดจนการเลือกใช้วิธีการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพโดยคำนึงถึงผลกระทบที่มีต่อตนเองและสังคม

3.2 ความสามารถในการคิด เป็นความสามารถในการคิดวิเคราะห์ การคิดสังเคราะห์การคิดอย่างสร้างสรรค์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณและการคิดเป็นระบบ เพื่อนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้หรือสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจที่ยั่งกับตนเองและสังคม ได้อย่างเหมาะสม

3.3 ความสามารถในการแก้ปัญหา เป็นความสามารถในการแก้ปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ที่เผชิญได้อย่างถูกต้องเหมาะสมบนพื้นฐานของหลักเหตุผล คุณธรรมและข้อมูลสารสนเทศเข้าใจความสัมพันธ์และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์ต่าง ๆ ในสังคม แสดงความรู้ประยุกต์ความรู้มาใช้ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาและมีการตัดสินใจที่มีประสิทธิภาพโดยคำนึงถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อตนเอง สังคมและสิ่งแวดล้อม

3.4 ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต เป็นความสามารถในการนำกระบวนการต่าง ๆ ไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง การทำงานและการอยู่ร่วมกันในสังคมด้วยการสร้างเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคล การจัดการปัญหาและความขัดแย้งต่าง ๆ อย่างเหมาะสม การปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและสภาพแวดล้อมและการรู้จักหลักเลี่ยงพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ที่ส่งผลกระทบต่อตนเองและผู้อื่น

3.5 ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี เป็นความสามารถในการเลือกและใช้เทคโนโลยีด้านต่าง ๆ และมีทักษะกระบวนการทางเทคโนโลยี เพื่อการพัฒนาคุณภาพและสังคมในด้านการเรียนรู้ การสื่อสารการทำงาน การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ถูกต้อง หมายสมและมีคุณธรรม

4. คุณลักษณะอันพึงประสงค์

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานมุ่งพัฒนานักเรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่น ในสังคมไทย ได้อย่างมีความสุข ในฐานะเป็นพลเมืองไทยและพลโลก ดังนี้

4.1 รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์

4.2 ซื่อสัตย์สุจริต

4.3 มีวินัย

4.4 ใฝ่เรียนรู้

4.5 อุ่นย่ามเพียง

4.6 มุ่งมั่นในการทำงาน

4.7 รักความเป็นไทย

4.8 มีจิตสาธารณะ

มาตรฐานการเรียนรู้

มาตรฐานการเรียนรู้ หมายถึง ข้อกำหนดสิ่งที่คาดหวังว่านักเรียนต้องรู้และสามารถทำได้ ภายในเวลา 12 ปี มีองค์ประกอบ 3 ส่วน คือ ความรู้ ทักษะ/กระบวนการ และ คุณธรรมจริยธรรม ค่านิยมจึงกำหนดตามคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในจุดหมายของ หลักสูตร ดังนี้ มาตรฐานการเรียนรู้จึงเป็นมาตรฐานกลางสำหรับสถานศึกษา ห้องถันและ ชุมชนนำไปกำหนดหลักสูตร จัดหลักสูตรการสอนและประเมินผลให้เป็นแนวเดียวกัน เพื่อให้การเรียนรู้ของนักเรียนเป็นประสบการณ์ที่มีความเชื่อมโยงต่อเนื่องและสม่ำเสมอ มาตรฐานการเรียนรู้เป็นสิ่งที่บ่งบอกถึงความรู้และประสิทธิภาพต่าง ๆ ที่นักเรียนสามารถทำได้ในแต่ละสาระและใช้เป็นมาตรฐานการเรียนรู้ในแต่ละสาระมิໄไม่เท่ากัน แต่ละมาตรฐาน การเรียนรู้ มีความหมายที่ครุภูษสอนควรทำความเข้าใจให้กระจัง ดังต่อไปนี้

สาระที่ 1 สิ่งมีชีวิตกับกระบวนการดำรงชีวิต

มาตรฐาน ว 1.1 เจ้าใจหน่วยพื้นฐานของสิ่งมีชีวิต ความสัมพันธ์ของ

โครงสร้างและหน้าที่ของระบบต่าง ๆ ของคู่มือชีวิตที่ทำงานสัมพันธ์กัน มีกระบวนการสืบเสาะหาความรู้สื่อสารสิ่งที่เรียนรู้และนำความรู้ไปใช้ในการดำเนินชีวิตของตนเองและชุมชน สิ่งมีชีวิต

มาตรฐาน ว 1.2 เข้าใจกระบวนการและความสำคัญของการถ่ายทอดลักษณะทางพัฒนาระบบทั่วไปและการของสิ่งมีชีวิต ความหลากหลายทางชีวภาพ การใช้เทคโนโลยีชีวภาพที่มีผลกระทบต่อมนุษย์และสิ่งแวดล้อม มีกระบวนการสืบเสาะหาความรู้ และจิตวิทยาศาสตร์ สื่อสารสิ่งที่เรียนรู้และนำความรู้ไปใช้ประโยชน์

สาระที่ 2 ชีวิตกับสิ่งแวดล้อม

มาตรฐาน ว 2.1 เข้าใจสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งแวดล้อมกับสิ่งมีชีวิต ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งมีชีวิตต่าง ๆ ในระบบนิเวศ มีกระบวนการสืบเสาะหาความรู้และจิตวิทยาศาสตร์ สื่อสารสิ่งที่เรียนรู้และนำความรู้ไปใช้ประโยชน์

มาตรฐาน ว 2.2 เข้าใจความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติ การใช้ทรัพยากรธรรมชาติในระดับท้องถิ่น ประเทศและโลก นำความรู้ไปใช้ในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

สาระที่ 3 สารและสมบัติของสาร

มาตรฐาน ว 3.1 เข้าใจสมบัติของสาร ความสัมพันธ์ระหว่างสมบัติของสาร กับโครงสร้างและแรงดึงดูดเนื่องจากความร้อน ความชื้น ความกดอากาศ มีกระบวนการสืบเสาะหาความรู้และจิตวิทยาศาสตร์ สื่อสารสิ่งที่เรียนรู้และนำความรู้ไปใช้ประโยชน์

มาตรฐาน ว 3.2 เข้าใจหลักการและธรรมชาติของการเปลี่ยนแปลงสถานะของสาร การเกิดสารละลาย การเกิดปฏิกิริยา มีกระบวนการสืบเสาะหาความรู้และจิตวิทยาศาสตร์ สื่อสารสิ่งที่เรียนรู้และนำความรู้ไปใช้ประโยชน์

สาระที่ 4 แรงและการเคลื่อนที่

มาตรฐาน ว 4.1 เข้าใจธรรมชาติของแรงแม่เหล็กไฟฟ้า แรงโน้มถ่วงและแรงนิวเคลียร์ มีกระบวนการสืบเสาะหาความรู้ สื่อสารสิ่งที่เรียนรู้และนำความรู้ไปใช้ประโยชน์อย่างถูกต้องและมีคุณธรรม

มาตรฐาน ว 4.2 เข้าใจลักษณะการเคลื่อนที่แบบต่าง ๆ ของวัตถุในธรรมชาติ มีกระบวนการสืบเสาะหาความรู้และจิตวิทยาศาสตร์ สื่อสารสิ่งที่เรียนรู้และนำความรู้ไปใช้ประโยชน์

สาระที่ 5 พลังงาน

มาตรฐาน ว 5.1 เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างพลังงานกับการดำรงชีวิต การเปลี่ยนรูปพลังงาน ปฏิสัมพันธ์ระหว่างสารและพลังงาน ผลของการใช้พลังงานต่อชีวิต และสิ่งแวดล้อม มีกระบวนการสืบเสาะหาความรู้ สื่อสารสิ่งที่เรียนรู้และนำความรู้ไปใช้ประโยชน์

สาระที่ 6 กระบวนการเปลี่ยนแปลงของโลก

มาตรฐาน ว 6.1 เข้าใจกระบวนการต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นบนผิวโลกและภายในโลกความสัมพันธ์ระหว่างกระบวนการต่าง ๆ ที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ ภูมิประเทศและสัมภานของโลก มีกระบวนการสืบเสาะหาความรู้และจิตวิทยาศาสตร์ สื่อสารสิ่งที่เรียนรู้และนำความรู้ไปใช้ประโยชน์

สาระที่ 7 ค่ารากศัตร์และอวภาค

มาตรฐาน ว 7.1 เข้าใจวิวัฒนาการของระบบสุริยะ กาแลกซีและเอกภพ การปฏิสัมพันธ์ภายในระบบสุริยะและผลต่อสิ่งมีชีวิตบนโลก มีกระบวนการสืบเสาะหาความรู้และจิตวิทยาศาสตร์ สื่อสารสิ่งที่เรียนรู้และนำความรู้ไปใช้ประโยชน์

มาตรฐาน ว 7.2 เข้าใจความสำคัญของเทคโนโลยีอวกาศที่นำมาใช้ในการสำรวจอวกาศและทรัพยากรธรรมชาติด้านการเกษตรและการสื่อสาร มีกระบวนการสืบเสาะหาความรู้และจิตวิทยาศาสตร์ สื่อสารสิ่งที่เรียนรู้และนำความรู้ไปใช้ประโยชน์

สาระที่ 8 ธรรมชาติของวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

มาตรฐาน ว 8.1 ใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์และจิตวิทยาศาสตร์ในการสืบเสาะหาความรู้ การแก้ปัญหา รู้ว่าปรากฏการณ์ทางธรรมชาติที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่มีรูปแบบที่แน่นอน สามารถอธิบายและตรวจสอบได้ภายใต้ข้อมูลและเครื่องมือที่มีอยู่ในช่วงเวลาหนึ่ง ๆ เข้าใจว่าวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี สังคมและสิ่งแวดล้อมมีความเกี่ยวข้อง สัมพันธ์กันคุณภาพของผู้เรียนวิทยาศาสตร์ เมื่อจบช่วงชั้นที่ 3 (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3)

1. เข้าใจลักษณะและองค์ประกอบที่สำคัญของเซลล์สิ่งมีชีวิต ความสัมพันธ์ของการทำงานของระบบต่าง ๆ การถ่ายทอดลักษณะทางพันธุกรรม เทคโนโลยีชีวภาพความหลากหลายของสิ่งมีชีวิต พฤติกรรมและการตอบสนองต่อสิ่งเร้าของสิ่งมีชีวิต ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งมีชีวิตในสิ่งแวดล้อม

2. เข้าใจองค์ประกอบและสมบัติของสารละลาย สารบริสุทธิ์ การเปลี่ยนแปลงของสารในรูปแบบของการเปลี่ยนสถานะ การเกิดสารละลายและการเกิดปฏิกิริยาเคมี
3. เข้าใจแรงเสียดทาน โนเมนต์ของแรง การเคลื่อนที่แบบต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันกฎการอนุรักษ์พลังงาน การถ่ายโอนพลังงาน สมดุลความร้อน การสะท้อน การหักเหและความเข้มของแสง
4. เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างปริมาณทางไฟฟ้า หลักการต่อวงจรไฟฟ้าในบ้านพลังงานไฟฟ้าและหลักการเมืองต้นของวงจรอิเล็กทรอนิกส์
5. เข้าใจกระบวนการเปลี่ยนแปลงของเปลือกโลก แหล่งทรัพยากรธรรมชาติปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงของบรรยายกาศ ปฏิสัมพันธ์ภายในระบบสุริยะและผลที่มีต่อสิ่งต่าง ๆ บนโลกความสำคัญของเทคโนโลยีอวกาศ
6. เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างวิทยาศาสตร์กับเทคโนโลยี การพัฒนาและผลของการพัฒนาเทคโนโลยีต่อคุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อม
7. ตั้งคำถามที่มีการกำหนดและควบคุมตัวแปร คิดقادคะเนคำตอบหลายแนวทางวางแผนและลงมือสำรวจตรวจสอบ วิเคราะห์และประเมินความสอดคล้องของข้อมูลและสร้างองค์ความรู้
8. สื่อสารความคิด ความรู้จากผลการสำรวจตรวจสอบโดยการพูด เขียน จัดแสดงหรือใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ
9. ใช้ความรู้และกระบวนการทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในการดำรงชีวิต การศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม ทำโครงงานหรือสร้างชิ้นงานตามความสนใจ
10. แสดงถึงความสนใจ มุ่งมั่น รับผิดชอบ รับคอบและซื่อสัตย์ในการลีบแสดงความรู้ โดยใช้เครื่องมือและวิธีการที่ให้ได้ผลลัพธ์ดังเช่นดีอีกด้วย
11. ตระหนักในคุณค่าของความรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่ใช้ในชีวิตประจำวันและการประกอบอาชีพ แสดงความชื่นชม ยกย่องและเครื่องชิทชิในผลงานของผู้คิดค้น
12. แสดงถึงความซาบซึ้ง ห่วงใย มีพฤติกรรมเกี่ยวกับการใช้และรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างรู้คุณค่า มีส่วนร่วมในการพิทักษ์ คุ้มครองและฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น

13. ท่านร่วมกับผู้อื่นอย่างสร้างสรรค์ แสดงความคิดเห็นของตนเองและยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น

จากการศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ให้ตรงกับมาตรฐานการเรียนรู้ในระดับขั้น จัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามสาระการเรียนรู้ให้ตรงกับมาตรฐานการเรียนรู้ในระดับขั้น มัธยมศึกษาปีที่ 2 เพื่อให้การเรียนรู้ของนักเรียนเป็นประสบการณ์ที่มีความเชื่อมโยงในและเหมาะสมกับการจัดทำชุดการแสดงทางวิทยาศาสตร์ ผู้วิจัยจึงเลือกที่จะนำสาระที่ 3 สารและสมบัติของสาร

หลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์

1. วัสดุทัศน์

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคน ซึ่งเป็นกำลังของชาติ ให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมดุลหันด้านร่างกาย ความรู้ คุณธรรม มีจิตสำนึกในการเรียนรู้ ให้เป็นพลเมืองไทยและเป็นพลโลก ยึดมั่นในการปกป้องความสงบเรียบร้อย ไม่ใช้ความรุนแรง ไม่ก่อความเดือดร้อน รวมทั้งเขตคติที่จำเป็นต่อ พระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีความรู้และทักษะพื้นฐาน รวมทั้งเจตคติที่จำเป็นต่อ การศึกษาต่อ การประกอบอาชีพ และการศึกษาตลอดชีวิต โดยมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญบนพื้นฐานความเชื่อว่า ทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเอง ได้เพื่อตามศักยภาพ

2. จุดหมาย

2.1 มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัยและปฏิบัติตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ ยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

2.2 มีความรู้อันเป็นสาгалและมีความสามารถในการสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหา การใช้เทคโนโลยีและมีทักษะชีวิต

2.3 มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี มีสุขนิสัย และรักการออกกำลังกาย

2.4 มีความรักชาติ มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและพลโลก ยึดมั่นในวิถีชีวิตและการปกป้องในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

2.5 มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย การอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม มีจิตสาธารณะที่มุ่งทำประโยชน์ และสร้างสิ่งที่ดีงามในสังคม และอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข

3. สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน

กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ได้กำหนดสมรรถนะสำคัญของผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นสมรรถนะสำคัญ 5 ประการ ได้แก่

3.1 ความสามารถในการอ่าน

3.2 ความสามารถในการคิด

3.3 ความสามารถในการแก้ปัญหา

3.4 ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต

3.5 ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี

4. คุณลักษณะอันพึงประสงค์

ผู้เรียนที่เรียนวิทยาศาสตร์ทุกคนต้องมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ดังต่อไปนี้

4.1 รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์

4.2 ซื่อสัตย์สุจริต

4.3 มีวินัย

4.4 ใฝ่เรียนรู้

4.5 อ่ายอ้างพอดี

4.6 มุ่งมั่นในการทำงาน

4.7 รักความเป็นไทย

4.8 มีจิตสาธารณะ

4.9 มีความภาคภูมิใจในท้องถิ่นจังหวัดเลย

5. เป้าหมาย

นักเรียนเป็นคนดี เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ และมีจิตวิทยาศาสตร์

6. ความสำคัญของวิทยาศาสตร์

วิทยาศาสตร์มีบทบาทสำคัญยิ่งในสังคมโลกปัจจุบันและอนาคต เพราะวิทยาศาสตร์เกี่ยวข้องกับทุกคน ทั้งในการดำรงชีวิตประจำวันและในงานอาชีพต่าง ๆ ตลอดจนเทคโนโลยีเครื่องมือเครื่องใช้ และผลผลิตต่าง ๆ ที่มนุษย์ได้ใช้เพื่ออำนวยความสะดวกในชีวิตและการทำงาน เหล่านี้ล้วนเป็นผลของวิทยาศาสตร์ ผสมผสานกับความคิดสร้างสรรค์และศาสตร์อื่น ๆ ความรู้วิทยาศาสตร์ช่วยให้เกิดการพัฒนาเทคโนโลยีอย่างมาก ในทางกลับกัน เทคโนโลยีก็มีส่วนสำคัญมากที่จะให้มีการศึกษาด้านคว้าความรู้ทางวิทยาศาสตร์เพิ่มขึ้นอย่างไม่หยุดยั่ง

วิทยาศาสตร์ทำให้คนได้พัฒนาวิธีคิด ทั้งความคิดเป็นเหตุเป็นผล กิต
สร้างสรรค์ กิตวิเคราะห์ วิจารณ์ มีทักษะที่สำคัญในการค้นคว้าหาความรู้ มีความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ สามารถตัดสินใจโดยใช้ข้อมูลหลากหลายและประจักษ์พยานที่ตรวจสอบได้ วิทยาศาสตร์เป็นวัฒนธรรมของโลกสมัยใหม่ซึ่งเป็นสังคมแห่งความรู้ ตรวจสอบได้ วิทยาศาสตร์เป็นวัฒนธรรมของโลกสมัยใหม่ซึ่งเป็นสังคมแห่งความรู้ (Scientific Knowledge based society) ทุกคนจึงจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาให้รู้วิทยาศาสตร์ (Scientific literacy for all) เพื่อที่จะมีความรู้ความเข้าใจ โลกธรรมชาติและเทคโนโลยีที่มีมนุษย์ สร้างสรรค์ขึ้น และนำความรู้ไปใช้อย่างมีเหตุผล สร้างสรรค์ มีคุณธรรม ความรู้วิทยาศาสตร์ ไม่เพียงแต่นำมาใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดี แต่ยังช่วยให้คนมีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับ การใช้ประโยชน์ การคุ้มครอง ตลอดจนการพัฒนาสังคมด้านแม่ด้านและ ทรัพยากรธรรมชาติอย่างสมดุลและยั่งยืน และที่สำคัญอย่างยิ่งคือ ความรู้วิทยาศาสตร์ช่วยเพิ่มขีดความสามารถในการพัฒนาเศรษฐกิจ สามารถแบ่งปันกันนานาประเทศ และดำเนินชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมโลก ได้อย่างมีความสุข

7. คุณภาพของผู้เรียน

การจัดการศึกษาวิทยาศาสตร์สำหรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งหวังให้ผู้เรียนได้เรียนรู้วิทยาศาสตร์ที่เน้นกระบวนการไปสู่การสร้างองค์ความรู้ โดยผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนทุกขั้นตอน ผู้เรียนจะได้ทำกิจกรรมหลากหลาย ทั้งเป็นกลุ่มและเป็นรายบุคคล โดยอาศัยแหล่งเรียนรู้ที่เป็นสาгалและห้องถูน โดยผู้สอนมีบทบาทในการวางแผนการเรียนรู้ กระตุ้น แนะนำ ช่วยเหลือให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ เพื่อให้การศึกษาวิทยาศาสตร์บรรลุตามเป้าหมายและวัสดุที่ศึกษาที่กล่าวไว้ จึงได้กำหนดคุณภาพของผู้เรียนวิทยาศาสตร์ที่จบการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ชั้นปี และแต่ละช่วงชั้น ได้แก่

8. คุณภาพของผู้เรียนวิทยาศาสตร์ที่จบหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ชั้นปี

8.1 เข้าใจเกี่ยวกับสิ่งมีชีวิตกับกระบวนการดำรงชีวิต ความหลากหลายทางชีวภาพ และความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งมีชีวิตกับสิ่งแวดล้อม

8.2 เข้าใจสมบัติของสารและการเปลี่ยนแปลงของสาร แรงและการเคลื่อนที่

พลังงาน

8.3 เข้าใจโครงสร้างและส่วนประกอบของโลก ความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติ ค่าทางวิทยาศาสตร์และอาชญากรรม

- 8.4 ใช้กระบวนการสืบเสาะหาความรู้ กระบวนการแก้ปัญหาในการเรียนรู้ วิทยาศาสตร์ ด้วยการลงมือปฏิบัติจริง ศึกษาค้นคว้า สืบค้นข้อมูลจากแหล่งเรียนรู้ หลากหลาย และจากเครือข่ายอินเทอร์เน็ต และสื่อสารความรู้ในรูปแบบต่างๆ ให้ผู้อื่นรับรู้
- 8.5 เชื่อมโยงความรู้ความคิดกับกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ นำไปใช้ในการดำรงชีวิต และศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม ทำโครงงานวิทยาศาสตร์ หรือสร้างชิ้นงาน
- 8.6 มีเจตคติทางวิทยาศาสตร์ หรือจิตวิทยาศาสตร์ ดังนี้
- 8.6.1 ความสนใจไฟรู้
  - 8.6.2 ความมุ่งมั่น อดทน รอบคอบ
  - 8.6.3 ความซื่อสัตย์ ประหมัด
  - 8.6.4 การร่วมแสดงความคิดเห็น และยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น
  - 8.6.5 ความมีเหตุผล
  - 8.6.6 การทำงานร่วมกับผู้อื่น ได้อย่างสร้างสรรค์
- 8.7 มีเจตคติ คุณธรรม ค่านิยมที่ดีต่อวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม
- 8.7.1 มีความพอใจ ความซาบซึ้ง ความสุขในการสืบเสาะหาความรู้และรักที่จะเรียนรู้ต่อเนื่องตลอดชีวิต
  - 8.7.2 กระหนักถึงความสำคัญและประโยชน์ของวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่ใช้ในการดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพ
  - 8.7.3 กระหนักว่าการใช้ความรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมีผลต่อชีวิตและสิ่งแวดล้อม
  - 8.7.4 แสดงความชื่นชม ยกย่องและการพิสูจน์ผลงานที่ผู้อื่นและตนเองคิดค้นขึ้น
  - 8.7.5 แสดงความซาบซึ้ง ในความงามและกระหนักถึงความสำคัญของทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เช่นร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์พัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนและในท้องถิ่น
  - 8.7.6 กระหนักและยอมรับความสำคัญของการใช้เทคโนโลยีในการเรียนรู้ และการทำงานต่างๆ
9. จบหัวข้อมซัมมิลิสกษณปีที่ 3
- 9.1 เข้าใจโครงสร้างและการทำงานของระบบต่างๆ ของสิ่งมีชีวิต และความสัมพันธ์ของสิ่งมีชีวิตที่หลากหลายในสิ่งแวดล้อมที่แตกต่างกัน

9.2 เข้าใจองค์ประกอบและสมบัติของสารละลายสารบริสุทธิ์ การเปลี่ยนแปลงของสารในรูปแบบของการเปลี่ยนสถานะ การเกิดสารละลายและการเกิดปฏิกิริยาเคมี

9.3 เข้าใจแรงเสียดทาน โนเมนต์ของแรง การเคลื่อนที่แบบต่างๆ ในชีวิตประจำวัน กฎการอนุรักษ์พลังงาน การถ่ายโอนพลังงาน สมดุลความร้อน การสะท้อน การหักเหและความเข้มของแสง

9.4 เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างปริมาณทางไฟฟ้า หลักการต่อวงจรไฟฟ้า ภายในบ้าน พลังงานไฟฟ้า และหลักการเบื้องต้นของวงจรอิเล็กทรอนิกส์

9.5 เข้าใจกระบวนการเปลี่ยนแปลงของเปลือกโลก แหล่งทรัพยากรธรรมชาติที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงของบรรยายกาศ ปฏิสัมพันธ์ภัยในระบบสุริยะ และผลที่มีต่อสิ่งต่างๆ บนโลก ความสำคัญของเทคโนโลยีอวกาศ

9.6 เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างวิทยาศาสตร์กับเทคโนโลยี การพัฒนาและผลของการพัฒนาเทคโนโลยีต่อคุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อม

9.7 ตั้งคำถามที่มีการกำหนดและควบคุมคำแพร่ คิดقادคะเนคำตอบหลายแนวทาง วางแผนและลงมือสำรวจตรวจสอบ วิเคราะห์และประเมินความสอดคล้องของข้อมูล และสร้างองค์ความรู้

9.8 สื่อสารความคิด ความรู้จากผลการสำรวจตรวจสอบโดยการบูรณาภิญญา จัดแสดง หรือใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ

9.9 ใช้ความรู้และกระบวนการทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในการดำเนินชีวิต การศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม ทำโครงการวิทยาศาสตร์หรือชิ้นงานตามความสนใจ

9.10 แสดงถึงความสนใจ มุ่งมั่น รับผิดชอบ รอบคอบ และซื่อสัตย์ในการสืบสานความรู้โดยใช้เครื่องมือและวิธีการที่ให้ได้ผลลัพธ์ดังที่ต้องการได้

9.11 ตระหนักในคุณค่าของความรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่ใช้ในชีวิตประจำวัน และการประกอบอาชีพ แสดงความชื่นชม ยกย่องและเคารพสิทธิในผลงานของผู้คิดค้น

9.12 แสดงถึงความซาบซึ้ง ห่วงใย มีพฤติกรรมเกี่ยวกับการใช้และรักษาทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมอย่างรู้กฎหมาย มีส่วนร่วมในการพิทักษ์ ดูแลทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น

9.13 ทำงานร่วมกับผู้อื่นอย่างสร้างสรรค์ แสดงความคิดเห็นของตนเองและยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น

ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์

1. ความหมายของทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์

ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ หมายถึง แนวทางที่นักวิทยาศาสตร์ใช้ในการค้นหาความรู้ใหม่ ๆ หรือค้นหาในสิ่งที่ยังไม่รู้หรือใช้ในการแก้ปัญหา กระบวนการนี้ไม่มีรูปแบบที่แน่นอนว่าในการแก้ปัญหานั้น ๆ นั้นจะเริ่มต้นจากกระบวนการขั้นใดต่อไปยังขั้นตอนใดและสิ้นสุดในขั้นใด แต่เป็นกระบวนการทางปัญญาที่ต้องอาศัยความคิดระดับต่าง ๆ ทำการแก้ปัญหา

วิทยาศาสตร์เป็นวิชาที่ประกอบด้วยความรู้และกระบวนการตรวจสอบหาความรู้ใน การตรวจสอบหาความรู้ทางวิทยาศาสตร์นั้น นักวิทยาศาสตร์ได้ใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์และต้องมีเขตติดต่อทางวิทยาศาสตร์ด้วย นักวิทยาศาสตร์ที่ทำงานตามขั้นตอนวิธีการทำงาน วิทยาศาสตร์นี้จะประสบความสำเร็จหรือล้มเหลวขึ้นอยู่กับความสามารถและทักษะ กระบวนการทางวิทยาศาสตร์วิธีการหนึ่งที่ได้มาซึ่งความรู้ทางวิทยาศาสตร์ คือการค้นคว้า ทดลองในขณะที่ทำการทดลองผู้ทดลองมีโอกาสฝึกฝนทั้งด้านการปฏิบัติและพัฒนาด้าน ความคิดด้วย เช่น ฝึกการสังเกตการบันทึกผล การตั้งสมมติฐานและการทดลอง เป็นต้น พฤติกรรมที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติและฝึกฝนความคิดอย่างมีระบบนี้ เรียกว่า ทักษะ กระบวนการทางวิทยาศาสตร์

ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ 13 ทักษะ ประกอบด้วยทักษะพื้นฐาน (Basic Science Process Skill) มี 8 ทักษะและทักษะขั้นพื้นฐานผสมผสานหรือขั้นบูรณาการ (Integrated Science Process Skill) มี 5 ทักษะ ดังนี้ (สมจิต สรชัน ไพบูลย์. 2541 : 9–13)

1. ทักษะการสังเกต
2. ทักษะการวัด
3. ทักษะการจำแนกประเภท
4. ทักษะการหาความสัมพันธ์ระหว่างสเปลสกับสเปลและสเปลกับเวลา
5. ทักษะการคำนวณ
6. ทักษะการจัดกระทำและสื่อความหมายข้อมูล

7. ทักษะการลงความคิดเห็นจากข้อมูล
8. ทักษะการพยากรณ์ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นบูรณาการ
9. ทักษะการตั้งสมมติฐาน
10. ทักษะการกำหนดนิยามเชิงปฏิบัติการ
11. ทักษะการกำหนดและควบคุมตัวแปร
12. ทักษะการทดลอง
13. ทักษะการตีความหมายข้อมูลและลงข้อสรุปข้อมูลทักษะการสังเกต

(Observation)

1.1 การสังเกต (Observation)

การสังเกต หมายถึง การใช้ประสาทสัมผัสทั้ง 5 คือ หู ตา จมูก ลิ้น ผิวสัมผัส เข้าไปสัมผัสนับถ้วนสั่งของหรือสถานการณ์ต่าง ๆ ให้มากที่สุด เพื่อจะได้ทราบรายละเอียด และข้อมูลอย่างชัดเจน โดยผู้สังเกตจะไม่ใส่ความคิดเห็นส่วนตัวลงไป

1.1.1 ข้อมูลที่ได้จากการสังเกตมี 3 ประเภท คือ

- 1) ข้อมูลเชิงคุณภาพ เช่น สี ขนาด รูปร่าง รสมลิ่น อื่น ๆ
- 2) ข้อมูลเชิงปริมาณ เช่น การนับก้อนหนัก การบอกความกว้าง ความยาว ความสูงบอกปริมาตร ซึ่งมีหน่วยอ้างอิง เช่น กิโลเมตร กิโลกรัม เมตร เซนติเมตร เป็นต้น
- 3) ข้อมูลเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลง เช่น การเปลี่ยนแปลงของน้ำเมื่อ

ได้รับความร้อนการสังเกต ต้องคำนึงถึง

3.1) การสังเกตแต่ละครั้งต้องใช้ประสาทสัมผasmak ที่สุด

3.2) การสังเกตต้องสังเกตเชิงคุณภาพและการเปลี่ยนแปลง

1.1.2 พฤติกรรมที่แสดงว่าเกิดทักษะการสังเกต คือ

- 1) ชี้บ่งและบรรยายสมบัติของวัตถุ ได้โดยการใช้ประสาทสัมผัสอย่าง ได้อย่างหนึ่งหรือหลายอย่าง
- 2) บรรยายสมบัติเชิงปริมาณของวัตถุ ได้โดยการกะประมาณ
- 3) บรรยายการเปลี่ยนแปลงของสิ่งที่สังเกต ได้

1.2 ทักษะการวัด (Measurement)

การวัด หมายถึง การเลือกและการใช้เครื่องมือทำการวัดหาปริมาตรของ สิ่งของต่าง ๆ ออกมารูปเป็นตัวเลขที่แน่นอนอย่างเหมาะสมและถูกต้อง โดยมีหน่วยกำกับเสมอ ความสามารถในการวัด คือสามารถเลือกเครื่องมือในการวัด ได้เหมาะสม นอกเหตุผลในการ

วัดได้ ตลอดจนทำการวัดความกว้าง ความยาว อุณหภูมิ ปริมาตร น้ำหนักและอื่น ๆ ได้

ถูกต้อง

เครื่องมือที่ใช้ในการวัด เช่น ไม้บรรทัด ไม้เมตร คลับเมตร ไม้โปรด
แทรกเตอร์สาบวัด เทอร์มомิเตอร์ เครื่องชั่ง

ประโยชน์ของการวัด ใช้ในการขายสิ่งของ การตัดเย็บเสื้อผ้า การนำตัวเลข
มาคำนวณการคิดความหมายข้อมูลทางวิทยาศาสตร์และการลงข้อสรุป

1.2.1 พฤติกรรมที่แสดงว่าเกิดทักษะการวัดคือ

1) เลือกเครื่องมือได้เหมาะสมกับสิ่งที่จะวัด

2) บอกเหตุผลในการเลือกเครื่องมือวัด ได้

3) บอกวิธีการวัดและวิธีใช้เครื่องมือวัด ได้

4) ทำการวัดความกว้าง ความสูง ความยาว อุณหภูมิ ปริมาตร น้ำหนัก

และอื่น ๆ ได้ถูกต้อง

5. ระบุหน่วยของตัวเลข ได้ถูกต้อง

1.3 ทักษะการจำแนกประเภท (Classification)

การจำแนกประเภท หมายถึง กระบวนการที่ใช้จัดจำพวกวัตถุหรือ
ปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่ต้องการศึกษาออกเป็นหมวดหมู่ โดยขั้นสิ่งที่มีสมบัติบางประการ
รวมกันให้อยู่ในกลุ่มเดียวกัน ในการจำแนกประเภทเป็นพวงนั้นต้องมีเกณฑ์ในการจำแนก
เกณฑ์ในการจำ ได้แก่ ลักษณะความเหมือน ความแตกต่าง หรือความสัมพันธ์อย่างหนึ่งอย่าง
ใดก็ได้ เช่น

1.3.1 การที่นักเคมีแบ่งสารออกเป็นสารเนื้อเดียวและสารเนื้อผสม โดย
อาศัยลักษณะของเนื้อสาร

1.3.2 การแบ่งประเภทของผลไม้ โดยใช้ลักษณะความแตกต่างของดอก
แบ่งเป็นผลเดียว ผลรวมและผลกลุ่ม

1.3.3 แบ่งประเภทของสัตว์โดยอาศัยการออกลูกเป็นตัวและออกลูกเป็นไข่
เป็นต้น

1.4 พฤติกรรมที่แสดงว่าเกิดทักษะการจำแนกประเภท คือ

1.4.1 เรียงลำดับหรือแบ่งกลุ่มต่าง ๆ โดยใช้เกณฑ์ที่คนมองหรือเกณฑ์ที่ผู้อื่น
กำหนด ได้

1.4.2 บอกเกณฑ์ที่ผู้ใช้ในการเรียงลำดับหรือจำแนก ได้

1.5 ทักษะการหาความสัมพันธ์ระหว่างสเปสกับสเปสและสเปสกับเวลา

(Space/Space Relationship and Space-time Relationship)

สเปส หมายถึง ที่ว่าง สเปสของวัตถุ หมายถึง ที่ว่างที่วัตถุนั้นกรองที่หรือกินที่อยู่ชั่น สเปสของก้อนอิฐ คือ ที่ว่างที่ก้อนอิฐนั้นกรองอยู่ ซึ่งมีรูปร่างเหมือนก้อนอิฐนั้น คือ มีความกว้าง ความยาว ความสูง เราจัดว่าก้อนอิฐเป็นวัตถุที่มี 3 มิติ ภาพวาดหรือแผ่นกระดาษจะมีความกว้าง ความยาว และความหนาแน่นอยมาก เราจัดว่ากระดาษเป็นวัตถุที่มี 2 มิติ เนื่องจากกระดาษไม่มีความหนาแน่นอยมาก เราจึงว่าเด่นลวดทองแดงมี 1 มิติ เพราะมีแต่ความยาว

ความสัมพันธ์ระหว่างสเปสกับสเปส หมายถึง ความสัมพันธ์ระหว่างวัตถุหนึ่งกับอีกวัตถุหนึ่ง เช่น ความสัมพันธ์ของน้ำหนักแก้วที่ว่าง เมื่อเทน้ำใส่แก้ว น้ำสามารถแทรกที่อากาศในแก้วได้หรือว่าดูดกากออกไม่จำกัด ไม่จำกัด (จาก 3 มิติเป็น 2 มิติ)

ความสัมพันธ์ระหว่างสเปสกับเวลา หมายถึง ความสัมพันธ์ระหว่างการเปลี่ยนตำแหน่งของวัตถุกับเวลา หรือความสัมพันธ์ระหว่างตำแหน่งของวัตถุที่เปลี่ยนไปกับเวลาที่ใช้

ประโยชน์ของความสัมพันธ์ระหว่างสเปสกับสเปสและสเปสกับเวลา คือ ทำให้ทราบความสัมพันธ์ระหว่างปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับเวลาที่เปลี่ยนไป การวางแผนของต่าง ๆ ให้เหมาะสมสวยงาม

พุติกรรมที่แสดงว่าเกิดทักษะการหาความสัมพันธ์ระหว่างสเปสกับสเปส และสเปสกับเวลา คือ

1.5.1 ชี้บ่ง/วัสดุป 2 มิติและวัตถุ 3 มิติที่กำหนดให้ได้

1.5.2 วัสดุป 2 มิติจากวัตถุหรือรูป 3 มิติที่กำหนดให้ได้

1.5.3 บอกชื่อของรูปทรงและรูปทรงเรขาคณิตได้

1.5.4 บอกความสัมพันธ์ระหว่างสองมิติกับสามมิติได้

1.5.5 บอกตำแหน่งหรือทิศของวัตถุได้

1.5.6 บอกความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งที่อยู่หน้ากระจกและภาพในกระจกได้

1.5.7 บอกได้ว่าวัตถุหนึ่งอยู่ในตำแหน่งหรือทิศใดของอีกวัตถุหนึ่ง

1.5.8 บอกความสัมพันธ์ระหว่างการเปลี่ยนตำแหน่งที่อยู่ของวัตถุกับเวลาได้

1.5.9 บอกความสัมพันธ์ระหว่างการเปลี่ยนแปลงขนาดหรือปริมาณของสิ่ง

ต่าง ๆ กับเวลาได้

1.6 ทักษะการคำนวณ (Using Number)

การคำนวณ หมายถึง การนำค่าที่ได้จากการสังเกตเชิงปริมาณ การวัด การทดลองและจากแหล่งอื่น ๆ มาจัดรวมทำให้เกิดค่าใหม่ โดยการนับ การบวก ลบ คูณ หาร และการหาค่าเฉลี่ยยกกำลังสองหรือผลหารและใช้ในการแปลความหมายและข้อสรุป ประโยชน์ของการคำนวณ ทำให้ทราบค่าหรือรายละเอียดของข้อมูลและนำผลที่ได้ไปใช้ในการแปลความหมาย นำข้อมูลที่ได้จากการคำนวณมาใช้ในการแก้ปัญหาหรือใช้ในการศึกษาทางวิทยาศาสตร์ ได้อย่างเหมาะสม

1.6.1 พฤติกรรมที่แสดงว่าเกิดทักษะการคำนวณ คือ

1). การนับ ได้แก่

- 1.1) นับจำนวนสิ่งของได้ถูกต้อง
- 1.2) ใช้ตัวเลขแสดงจำนวนที่นับได้
- 1.3) ตัดสินได้ว่าสิ่งในแต่ละกลุ่มนี้จำนวนเท่ากันหรือต่างกัน
- 1.4) ตัดสินได้ว่าของในกลุ่นใดมีจำนวนเท่ากันหรือต่างกัน

2) การหาค่าเฉลี่ย ได้แก่

- 2.1) บอกวิธีหาค่าเฉลี่ย
- 2.2) หาค่าเฉลี่ยได้
- 2.3) แสดงวิธีหาค่าเฉลี่ยได้

1.7 ทักษะการจัดการทำและสื่อความหมายข้อมูล (Organizing Data and Communication)

ทักษะการจัดการทำและสื่อความหมายข้อมูล หมายถึง การนำข้อมูลที่ได้จากการสังเกตการวัด การทดลองและจากแหล่งอื่น ๆ มาเปลี่ยนแปลงให้อยู่ในรูปใหม่ให้เข้าใจดี เพื่อความชัดเจนรัดกุม สะดวกและรวดเร็ว เช่น อาจแสดงในรูปการเขียนแผนภาพ แผนที่ ตาราง กราฟ ตลอดจนสร้างสิ่งอื่น ๆ เพื่อประกอบการพูดหรือการเขียน เพื่อให้ผู้อื่นเข้าใจในสิ่งที่ต้องการ การใช้ภาษาการเป็นคำพูดหรือการเขียนด้วยข้อความจ่าย ๆ สื่อความหมายที่ชัดเจน

ประโยชน์ของการสื่อความหมายข้อมูล คือ ใช้ในการติดต่อสื่อสาร ใช้ในการจัดการทำแผนที่ ใช้ในการรวบรวมข้อมูลทางวิทยาศาสตร์ให้เป็นระเบียบ สะดวกต่อการศึกษาศักดิ์

พฤติกรรมที่แสดงว่าเกิดทักษะการจัดกระทำและสื่อความหมายข้อมูล กือ

1.7.1 เลือกรูปแบบที่จะใช้ในการนำเสนอข้อมูล ได้เหมาะสม

1.7.2 บอกเหตุผลในการเลือกรูปแบบที่จะใช้ในการนำเสนอข้อมูล ได้

1.7.3 ออกแบบการนำเสนอข้อมูลตามรูปแบบที่เลือกไว้

1.7.4 เปลี่ยนแปลงข้อมูลให้อยู่ในรูปแบบใหม่ที่เข้าใจได้ดีขึ้น

1.7.5 บรรยายลักษณะของสิ่งใดสิ่งหนึ่งด้วยข้อความที่เหมาะสม กระตุ้นสื่อความหมายให้ผู้อื่นเข้าใจได้

1.7.6 บรรยายหรือคาดคะเนสิ่งแสดงคำแห่งของภาพที่ตนสื่อความหมายให้ผู้อื่นเข้าใจ

1.8 ทักษะการลงความคิดเห็นจากข้อมูล (Inferring)

ทักษะการลงความคิดเห็นจากข้อมูล หมายถึง ความชำนาญในการอธิบายหรือสรุปข้อมูลเกินข้อมูลที่ได้จากการสังเกต การวัดหรือการทดลองอย่างมีเหตุผล โดยอาศัยประสบการณ์เดิมและความรู้เดิมมาช่วย

ประโยชน์ของการลงความคิดเห็นจากข้อมูล

1.8.1 ช่วยให้ข้อมูลที่ได้จากการสังเกตมีความหมายยิ่งขึ้น สมบูรณ์ขึ้น มีประโยชน์มากขึ้น

1.8.2 ช่วยในการพิจารณาเหตุการณ์อย่างมีเหตุผล ไม่ด่วนตัดสินใจและมีความรอบคอบมากขึ้น

พฤติกรรมที่แสดงว่าเกิดทักษะการลงความคิดเห็นจากข้อมูล กือ อธิบายหรือสรุปโดยเพิ่มความคิดเห็นให้กับข้อมูลที่ได้จากการสังเกต การวัดหรือการทดลอง โดยใช้ความรู้หรือประสบการณ์เดิมมาช่วย

1.9 ทักษะการพยากรณ์ (Prediction)

การพยากรณ์ กือ การทำนาย หมายถึง การคาดคะเนสิ่งที่จะเกิดขึ้นล่วงหน้า โดยอาศัยประสบการณ์ที่เกิดขึ้นมา ๆ หลักการ กฎ หรือทฤษฎีในเรื่องนั้นมาช่วย การทำนายมีสองแบบ กือ การทำนายในขอบเขตข้อมูลและการทำนายภายนอกขอบเขตข้อมูล การทำนายหรือการพยากรณ์จะมีความเที่ยงตรงแม่นยำ ได้ก็ต่อเมื่อมีการสังเกตอย่างละเอียดรอบคอบ และระมัดระวัง

การพยากรณ์ที่ได้ผล คือ การพยากรณ์ที่ตัวแปรอื่น ๆ ถูกควบคุมหมดแล้ว มีการเปลี่ยนแปลงเฉพาะตัวแปรที่เราต้องการทดลองเท่านั้น การพยากรณ์ภายในขอบเขต ข้อมูลน่าเชื่อถือมากกว่าการพยากรณ์ภายนอกขอบเขตซึ่งมุต

ประโยชน์ของการพยากรณ์ คือ ช่วยในการเตรียมเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต เช่น เตรียมป้องกันฝนตก น้ำท่วม การท่องเที่ยว การทำงานแพทย์การณ์ต่าง ๆ

พฤติกรรมที่แสดงว่าเกิดหักษณะพยากรณ์ คือ

1.9.1 การพยากรณ์ทั่วไป เช่น คาดคะเนผลที่จะเกิดขึ้นจากข้อมูลที่เป็นหลักการกฎ หรือทฤษฎีที่มีอยู่

1.9.2 การพยากรณ์ข้อมูลเชิงปริมาณ เช่น คาดคะเนผลที่จะเกิดขึ้นภายในขอบเขตของข้อมูลเชิงปริมาณที่มีอยู่ได้และคาดคะเนที่จะเกิดขึ้นภายนอกขอบเขตของข้อมูลเชิงปริมาณที่มีอยู่ได้

1.10 ทักษะการตั้งสมมติฐาน (Formulation Hypothesis)

ทักษะการตั้งสมมติฐาน หมายถึง การคิดหาคำตอบล่วงหน้าก่อนจะทำการทดลอง โดยอาศัยการสังเกต ความรู้และประสบการณ์เดิมเป็นพื้นฐาน คำตอบที่คิดล่วงหน้านี้ ยังไม่ทราบหรือยังไม่เป็นหลักการ กฎ หรือทฤษฎีมา ก่อน สมมติฐานหรือคำตอบที่คิดไว้ล่วงหน้า นักก่อตัวไว้เป็นข้อความที่บอกร่วมกันระหว่างตัวแปรต้นกับตัวแปรตาม สมมติฐานที่ตั้งไว้อาจถูกหรือผิดก็ได้ ซึ่งจะทราบภายหลังการทดลองหากคำตอบเพื่อสนับสนุนหรือคัดค้านสมมติฐานที่ตั้งไว้ พฤติกรรมที่แสดงว่านักเรียนเกิดทักษะการตั้งสมมติฐาน คือ จะต้องมีความสามารถในการหาคำตอบล่วงหน้าก่อนการทดลอง โดยอาศัยการสังเกตความรู้และประสบการณ์เดิม

1.11 ทักษะการกำหนดนิยามเชิงปฏิบัติการ (Defining Operationally)

การกำหนดนิยามเชิงปฏิบัติการ หมายถึง การกำหนดความหมายและขอบเขตของคำต่าง ๆ ที่อยู่ในสมมติฐานที่ต้องการทดลองให้เข้าใจตรงกันและสามารถสังเกตหรือวัดได้ การกำหนดนิยามเชิงปฏิบัติการ มีประโยชน์ในการศึกษาความเปลี่ยนข้อบังคับและบัญญัติพิพากษาต่าง ๆ

พฤติกรรมที่แสดงว่านักเรียนเกิดทักษะการกำหนดนิยามเชิงปฏิบัติการ คือ จะต้องมีความสามารถในเรื่องการกำหนดความหมายและขอบเขตของคำหรือตัวแปรต่าง ๆ ให้สังเกตได้และวัดได้

1.12 ทักษะการกำหนดและควบคุมตัวแปร (Identifying and Controlling Variables)

การกำหนดและควบคุมตัวแปร หมายถึง การกำหนดส่วนซึ่งเป็นต้นเหตุ ส่วนที่เป็นผลของการทดลองตามสมมติฐานที่ตั้งไว้และทำการควบคุมส่วนซึ่งเป็นต้นเหตุส่วนอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการทดลองนั้นๆ แต่รายชื่อไม่นานไปที่จะศึกษาผลของต้นเหตุนั้น ๆ ในขณะนี้

ตัวแปร แบ่งออกได้ 3 ประเภท คือ

1.12.1 ตัวแปรต้นหรือตัวแปรอิสระ คือ ตัวแปรที่เป็นต้นเหตุและเราต้องการทดลองดูว่ามันส่งผลให้เกิดเหตุการณ์นี้หรือไม่

1.12.2 ตัวแปรตาม คือ ผลโดยตรงที่เกิดขึ้นจากตัวแปรต้น

1.12.3 ตัวแปรควบคุม คือ ตัวแปรอิสระที่เรายังไม่สนใจที่จะศึกษาผลของมันในขณะนี้ จึงจำเป็นต้องควบคุมให้คงที่ไว้ช่วยร้ากว่าก่อน ทั้งนี้เพื่อเพียงดูผลของตัวแปรอิสระที่กำลังศึกษา

การกำหนดตัวแปร หมายถึง การชี้บ่งตัวแปรอิสระ ตัวแปรตามและตัวแปรที่ต้องการควบคุมในสมมติฐานหนึ่ง ๆ

การควบคุมตัวแปร หมายถึง การควบคุมสิ่งอื่น ๆ นอกเหนือจากตัวแปรอิสระที่จะทำให้ผลการทดลองคลาดเคลื่อน ถ้าหากไม่ควบคุมให้เหมือน ๆ กัน

การกำหนดและควบคุมตัวแปร มีประโยชน์ในการทดลองวิจัยหาคำตอบของปัญหาที่สงสัย ตรวจสอบสมมติฐานที่ตั้งไว้และการค้นหาส่วนที่เป็นต้นเหตุหรือส่วนที่เป็นผลของการทดลองในกรณีที่ทราบเฉพาะตัวได้ตัวหนึ่ง

พฤติกรรมที่แสดงว่าเกิดทักษะการกำหนดและควบคุมตัวแปร คือ สามารถชี้บ่งและกำหนดตัวแปรอิสระ ตัวแปรตามและตัวแปรที่ต้องการควบคุมได้

1.13 ทักษะการทดลอง (Experimenting)

การทดลอง หมายถึง กระบวนการที่นำเอากระบวนการขั้นพื้นฐานหลาย ๆ กระบวนการมาผสมผสานกันเพื่อทดสอบสมมติฐาน

การทดลอง แบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ แบบแบ่งกลุ่มเปรียบเทียบ แบบไม่มีกลุ่มเปรียบเทียบและแบบทดลองโดยตรง

การทดลองเพื่อทดสอบสมมติฐาน ทำได้หลายวิธีขึ้นอยู่กับลักษณะของปัญหานั้น ๆ การทดลองมีขั้นตอนที่สำคัญ คือ ขั้นวางแผนการทดลองและขั้นปฏิบัติการทดลอง กระบวนการขั้นทดลองใช้เป็นประโยชน์ในการพิสูจน์ข้อเท็จจริงและหาข้ออุทิฆงค์ของปัญหาต่าง ๆ

พฤติกรรมที่แสดงว่านักเรียนเกิดทักษะการทดลองแล้ว คือ

1.13.1 การออกแบบการทดลองโดย

- 1) กำหนดวิธีการทดลองให้ถูกต้อง
- 2) ระบุอุปกรณ์ที่จะต้องใช้ในการทดลองได้

1.13.2 ปฏิบัติการทดลองและใช้อุปกรณ์ให้ถูกต้องและเหมาะสม

1.13.3 บันทึกผลการทดลองให้คล่องแคล่วและถูกต้อง

1.14 ทักษะการตีความหมายจากข้อมูลและการลงข้อสรุป (Interpreting Data and Conclusion)

การตีความหมายจากข้อมูลและการลงข้อสรุป เป็นการรวมรวมความหมายของข้อมูลที่ได้เพื่อนำไปสู่คำตอบของปัญหาซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของการทดลอง ผลสรุปที่ได้อาจเป็นการปฏิเสธหรือยอมรับสมมติฐานก็ได้

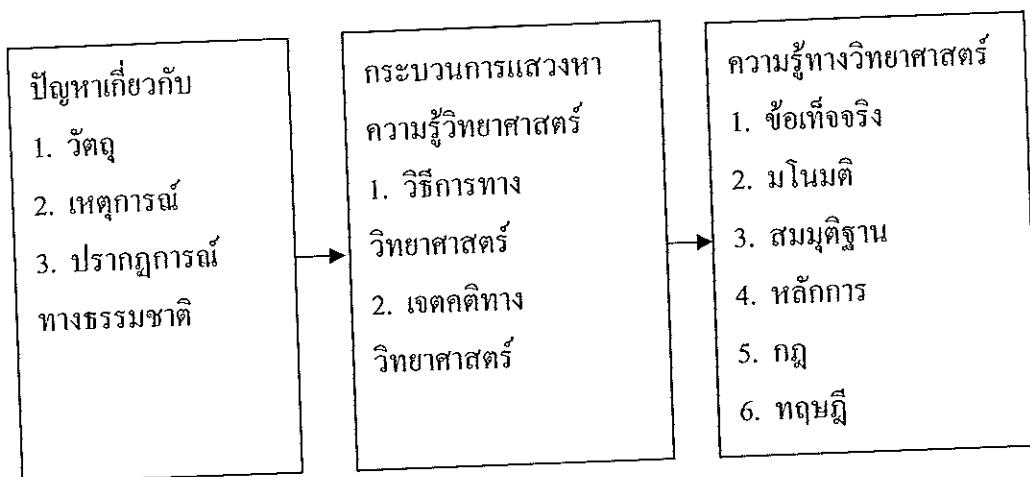
กระบวนการตีความหมายจากข้อมูลและการลงข้อสรุป คือ กระบวนการลงความคิดเห็นขั้นสุดยอด หลังจากพิจารณาข้อมูลทุกแห่งทุกมุมและพิจารณาถึงความหนักแน่นของหลักฐานที่สนับสนุนหรือขัดแย้งข้อมูลนั้น โดยนำเข้ามาดูประสาทการณ์และหลักตรรกวิทยาฯ เป็นเครื่องมือในการตีความหมายจากข้อมูลและการลงข้อสรุปอย่างสมเหตุสมผล

พฤติกรรมที่แสดงว่านักเรียนเกิดทักษะการตีความหมายจากข้อมูลและการลงข้อสรุปคือ

1.14.1 แปลความหมายหรือบรรยายลักษณะและสมบัติของข้อมูลที่มีอยู่ได้ (การตีความหมายข้อมูลที่ต้องอาศัยทักษะการคำนวณ)

1.14.2 บอกความสัมพันธ์ของข้อมูลที่มีอยู่ได้

ทักษะดังกล่าวเป็นทักษะที่ใช้ในการแสวงหาความรู้ทางวิทยาศาสตร์ ในการศึกษาจะต้องให้นักเรียนได้ทั้งความรู้และมีทักษะในการแสวงหาความรู้ ซึ่ง สมจิต สารชัย พညุลย์ (2535 : 103) ได้สรุปความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ทางวิทยาศาสตร์และกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ไว้ดัง แผนภูมิที่ 1

แผนภูมิที่ 1 ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ทางวิทยาศาสตร์และกระบวนการทางวิทยาศาสตร์

การวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ เพื่อให้นักเรียนได้รับเนื้อหาความรู้ ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ เพื่อความสะดวกในการประเมินผล ผู้ศึกษาค้นคว้าได้จำแนกพฤติกรรมในการสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ออกเป็นด้านต่าง ๆ ดังนี้ ทักษะการสร้างองค์ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ ประกอบด้วย

- ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ หมายถึง ความสามารถในการเรียนรู้เกี่ยวกับ ข้อเท็จจริง มโนมติ หลักการ กฎและทฤษฎีทางวิทยาศาสตร์ ซึ่งสอดคล้องกับตัวบ่งชี้การ เรียนรู้ด้านสติปัญญา
- ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ หมายถึง ความสามารถของบุคคลใน การสืบเสาะหาความรู้ทางวิทยาศาสตร์ผ่านการปฏิบัติ การฝึกฝนอย่างเป็นระบบ โดยใช้ กระบวนการทางวิทยาศาสตร์จนเกิดความชำนาญและสามารถเลือกใช้กิจกรรมต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม

จากการศึกษาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ที่กล่าวมาข้อสูปไปได้ว่า ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์มีทั้งหมด 13 ทักษะ แบ่งเป็น ทักษะขั้นพื้นฐาน 8 ทักษะ คือ ทักษะที่ 1-8 ได้แก่ ทักษะการสังเกต การวัด การจำแนกประเภท การหาความสัมพันธ์ระหว่าง สเปลสกับสเปล สเปลกับเวลา การใช้ตัวเลข การสื่อความหมายข้อมูล การสรุปอ้างอิง การพยากรณ์ และทักษะขั้น展演 5 ทักษะ คือทักษะที่ 9-13 ได้แก่ ทักษะการทำหน้าที่ และ ควบคุมหัวเร็ป การตั้งสมมติฐาน การกำหนดนิยามเชิงปฏิบัติการ การทดลอง และการ ตีความหมายข้อมูลและการลงข้อสรุป

กระบวนการทางวิทยาศาสตร์เป็นกระบวนการทางความคิด ใช้ในการสำรวจหาความรู้วิทยาศาสตร์ เพราะการทำตามขั้นตอนของวิธีการทางวิทยาศาสตร์แต่ละขั้นตอนนั้นจะประสบความสำเร็จหรือล้มเหลวนั้น ขึ้นอยู่กับความสามารถและทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ของนักวิทยาศาสตร์แต่ละคน ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์นั้นสามารถฝึกฝนให้มีขึ้นได้ ดังนั้นในการสอนวิทยาศาสตร์จำเป็นต้องปลูกฝังนักเรียนให้เกิดทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ในกระบวนการต่างๆ สำหรับงานวิจัยนี้ผู้วิจัยได้สร้างชุดการแสดงทางวิทยาศาสตร์ เพื่อพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

ชุดการแสดงทางวิทยาศาสตร์

การแสดงทางวิทยาศาสตร์ กิจกรรมการแสดงทางวิทยาศาสตร์ กล่าววิทยาศาสตร์ หรือ ชุดการแสดงทางวิทยาศาสตร์ (Science Show) ดังที่กล่าวข้างต้นหมายถึงสิ่งเดียวกัน แล้วแต่การบัญญัติของนักการศึกษาดังต่อไปนี้

1. ความหมายของชุดการแสดงทางวิทยาศาสตร์

ความหมายของชุดการแสดงทางวิทยาศาสตร์เป็นกิจกรรมทางวิทยาศาสตร์ กิจกรรมหนึ่งที่ส่งเสริมความรู้ทางวิทยาศาสตร์ ความสามารถด้านทักษะกระบวนการและทักษะปฏิบัติการทางวิทยาศาสตร์ โดยมีนักการศึกษาและหน่วยงานให้ความหมายไว้ดังนี้
องค์การพิพิธภัณฑ์วิทยาศาสตร์แห่งชาติ (2547 : 1) ระบุไว้ว่าชุดการแสดงทางวิทยาศาสตร์เป็นกิจกรรมที่ให้ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ โดยอาศัยกระบวนการทางวิทยาศาสตร์พื้นฐาน เช่น เรื่องของตัวเรา ไฟฟ้า แสง เสียง ภาพสมมูลกับการแสดง โดยใช้สื่ออุปกรณ์ต่าง ๆ ประกอบการแสดงผู้เข้าชมสามารถมีส่วนร่วมในการแสดงได้ โดยขึ้นมาพิสูจน์สิ่งต่าง ๆ ได้ด้วยตนเองและทุกคนสามารถเรียนรู้ได้ไม่จำกัดอยู่แต่เฉพาะคนเก่ง เพราะเป็นวิทยาศาสตร์เกี่ยวกับตัวเรา สิ่งที่อยู่รอบตัวเรารือกทึ้งไม่ได้ถูกจำกัดเฉพาะในห้องเรียนหรือห้องปฏิบัติการ

ทรงวุฒิ สุชาอรรถ (2544 : 10) ได้กล่าวถึงชุดการแสดงทางวิทยาศาสตร์ว่า เป็นกิจกรรมที่มีลักษณะการแสดงคล้ายกับการเล่นมายากลแต่เป็นมายากลที่อธิบายได้ด้วยหลักการทางวิทยาศาสตร์เพื่อสร้างความตื่นเต้น ร้าวใจ ประหลาดใจให้ผู้ชมอย่างรู้ว่าเกิดอะไรขึ้น เพราะอะไรจึงเป็นเช่นนี้ซึ่งจะนำไปสู่การศึกษากันกว้างและสำรวจหาความรู้ต่อไป

ลัคดาลัย กับสุวรรณ (2544 : 7-11) ได้กล่าวถึงชุดการแสดงทางวิทยาศาสตร์ สรุปได้ว่าเป็นการแสดงหรือการสาธิตปราศจากการที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์ โดย พนวกกับการเล่นกอล์ฟเข้ากับการเรียนรู้ทางวิทยาศาสตร์

คนึงนิจ คงหอม (2547 : 10) ได้กล่าวถึงชุดการแสดงทางวิทยาศาสตร์สรุปได้ว่าชุดการแสดงทางวิทยาศาสตร์มีลักษณะเป็นเทคนิคการสอนวิทยาศาสตร์ที่ได้รับการยอมรับว่าส่งผลให้ผู้เรียนเกิดความสนใจเรียนวิทยาศาสตร์ขึ้นรู้สึกสนุกสนานกับการเรียนเห็นว่าวิทยาศาสตร์เป็นเรื่อง ที่ง่ายที่เกี่ยวข้องกับทุกคนและเกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิตประจำวันเป็นการจัดกิจกรรมที่ไม่ทำให้ผู้เรียนรู้สึกว่ากำลังเรียนอยู่และเกิดความเครียด อีกทั้งผู้เรียนสามารถค้นพบความจริงและหลักการทางวิทยาศาสตร์สามารถเชื่อมโยงหลักการทางวิทยาศาสตร์กับสิ่งที่เกิดขึ้นจริงได้ด้วยตนเองจากการแสดงการตอบคำถามของผู้เข้าร่วมกิจกรรม

พรพิพ โชคดาวร (2548 : 41) ได้กล่าวถึงชุดการแสดงทางวิทยาศาสตร์สรุป ได้ว่า เป็นการนำเสนอในรูปแบบการสาธิต การทดลองทางวิทยาศาสตร์ที่ดีนั้นແเนี้ยร์ใจ โดยยึดหลักการทางวิทยาศาสตร์มาเผยแพร่กับการนำเสนอที่สนุกสนานและสร้างความลงในให้กับผู้ชมเกิดความคิด เกิดความสนใจอย่างรู้อย่างเห็นชอบ เพื่อดึงดูดความสนใจ และเกิดความรู้สึกว่าวิทยาศาสตร์เป็นเรื่องที่ทุกคนสามารถเข้าใจได้ สนุกสนานที่จะเรียนรู้ อย่างกลับไปศึกษาจากการอ่านหนังสือวิทยาศาสตร์แล้วทำการทดลองในรูปแบบที่แตกต่าง กัน อีกทั้งเป็นกิจกรรมวิทยาศาสตร์ที่สามารถนำไปใช้เป็นส่วนหนึ่งของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในขั้นนำ เพื่อดึงดูดความสนใจและใช้สรุปบทเรียนหรือใช้จัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้านวิทยาศาสตร์ นอกจากห้องเรียนหรือใช้เป็นกิจกรรมการแสดงในงานวันสำคัญต่าง ๆ ของโรงเรียน เพื่อจากเป็นกิจกรรมที่นักเรียนได้มีส่วนร่วมตามความสามารถและความสนใจ ควรได้รับการส่งเสริมให้จัดขึ้นในโรงเรียน เพื่อปลูกฝังเจตคติที่ดีต่อวิชาวิทยาศาสตร์หันมาสนใจและรักที่จะเรียนรู้วิทยาศาสตร์

เจตรณี บุญนาวา (2552 : 16) ได้สรุปความหมายกิจกรรมการแสดงทางวิทยาศาสตร์ หมายถึง เทคนิคการให้ความรู้หรือหลักการทางวิทยาศาสตร์ผ่านการแสดงที่ให้ความสนุกสนาน อาจมีลักษณะคล้ายการแสดงมายากลแต่สามารถอธิบายสิ่งที่เกิดขึ้นได้ชัด กระบวนการนำเสนอใช้ในการเสริมสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ เจตคติที่ดี ความสนใจในวิทยาศาสตร์ได้ทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน

ผลิตา ยังคง (2552 : 13) ได้สรุปความหมายของชุดการแสดงทางวิทยาศาสตร์ว่า ชุดการแสดงทางวิทยาศาสตร์ หมายถึง กิจกรรมทางวิทยาศาสตร์ที่สามารถจัดได้ทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน มีลักษณะคล้ายกับการแสดง การสาธิต การทดลองหรือการเล่น มากยกลบตัวที่เกี่ยวกับวิทยาศาสตร์พื้นฐาน เป็นกิจกรรมที่สร้างความตื่นเต้น สนุกสนานเร้าความสนใจกับผู้เรียนและสามารถอธิบายได้ด้วยหลักการทำงานวิทยาศาสตร์ โดยใช้สื่อวัสดุ อุปกรณ์ ที่หาได้ง่ายรอบ ๆ ตัวเรา

จากการศึกษาความหมายของชุดการแสดงทางวิทยาศาสตร์สรุปได้ว่า เป็นกิจกรรมทางวิทยาศาสตร์ที่พัฒนาขึ้นเพื่อใช้เสริมในการจัดการเรียนการสอน ล่วงเสริมและฝึกฝนให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาวิทยาศาสตร์ รวมทั้งสอดแทรกการฝึกทักษะปฏิบัติแก่นักเรียน ดังนั้นกิจกรรมการแสดงทางวิทยาศาสตร์จึงน่าจะเป็นอีกหนึ่งกิจกรรมที่สามารถนำมาใช้เสริมการจัดการเรียนรู้ของนักเรียนเพื่อให้เกิดความสุขในการเรียนรู้ได้

2. เป้าหมายการจัดกิจกรรมการแสดงทางวิทยาศาสตร์

องค์การพิพิธภัณฑ์วิทยาศาสตร์แห่งชาติ (2547 : 1) ได้กำหนดจุดประสงค์ของกิจกรรมการแสดงทางวิทยาศาสตร์ ไว้ดังนี้ เพื่อกระตุ้นความสนใจในวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีให้ผู้ชม

กนิษฐ์ คงหอม (2547 : 18) และ พฤติพ โชคดาวร (2548 : 42) ได้กล่าวถึงเป้าหมายการจัดกิจกรรมการแสดงทางวิทยาศาสตร์ ในทำนองเดียวกัน สรุปได้ดังนี้

- 2.1 เพื่อปลูกฝังความรักและความสนใจในการเรียนวิทยาศาสตร์
- 2.2 เพื่อกระตุ้นให้นักเรียนหันมาสนใจการศึกษาด้านคัวทางวิทยาศาสตร์
- 2.3 เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนทำการทดลองทางวิทยาศาสตร์
- 2.4 เพื่อพัฒนาทักษะในการแสดงและทำการทดลอง
- 2.5 เพื่อฝึกกระบวนการคิด
- 2.6 เพื่อปลูกฝังให้นักเรียนหันมาสนใจ และรักการอ่านหนังสือวิทยาศาสตร์
- 2.7 เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนฝึกการพูดคุยกับผู้อื่น

3. วัตถุประสงค์

ศูนย์วิทยาศาสตร์เพื่อการศึกษานครสวนรุรค์ (2547 : 17) ได้กำหนดวัตถุประสงค์กิจกรรมการแสดงทางวิทยาศาสตร์ ไว้ดังนี้

- 3.11 เพื่อปลูกฝังให้นักเรียน นักศึกษา ประชาชนทั่วไปมีความสนใจเรื่องของวิทยาศาสตร์ และรักที่จะศึกษาวิทยาศาสตร์

- 3.2 เพื่อให้นักเรียน นักศึกษา และประชาชนทั่วไปทราบว่า วิทยาศาสตร์ เป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับชีวิตจริงและเป็นเรื่องใกล้ตัว
- 3.3 เพื่อให้นักเรียน นักศึกษา และประชาชนทั่วไปสนใจการศึกษาค้นคว้า ทางวิทยาศาสตร์เพิ่มขึ้น
- 3.4 เพื่อส่งเสริมให้นักเรียน นักศึกษา ประชาชนหันมาสนใจ การทดลอง ทางวิทยาศาสตร์
- 3.5 เพื่อพัฒนาทักษะในการแสดง กระทำการทดลองด้วยตนเอง และ สามารถใช้สื่ออุปกรณ์อย่างง่าย ๆ ได้
- 3.6 เพื่อให้นักเรียน นักศึกษา ประชาชนทั่วไปได้ฝึกกระบวนการคิดแบบ วิทยาศาสตร์
- 3.7 เพื่อปลูกฝังให้นักเรียน นักศึกษา ประชาชนสนใจ และรักการอ่าน หนังสือทางวิทยาศาสตร์

จากที่กล่าวมาข้างต้นพอจะสรุปได้ว่า การจัดกิจกรรมการแสดงทางวิทยาศาสตร์ ได้ส่งผลให้ผู้ร่วมกิจกรรมใหม่มีความสนใจในวิทยาศาสตร์ ทำให้วิทยาศาสตร์เป็นสิ่งใกล้ตัว อีกทั้งได้ฝึกทักษะต่างๆ เช่น กระบวนการคิด กระบวนการทดลอง การแสดงต่อสาธารณะ ซึ่งเป็นพื้นฐานที่จะทำให้ผู้ร่วมกิจกรรมพัฒนาตนเองต่อไปในอนาคต

4. ลักษณะของกิจกรรมการแสดงทางวิทยาศาสตร์

4.1 พื้นฐานกิจกรรมการแสดงทางวิทยาศาสตร์

องค์การพิพิธภัณฑ์วิทยาศาสตร์แห่งชาติ (2547 : 8) ได้กล่าวถึงสิ่งสำคัญ พื้นฐานที่กิจกรรมการแสดงทางวิทยาศาสตร์ควรจะมี (Basic Requirements) คือ

4.1.1 มีความถูกต้องตามหลักการและทฤษฎีทางวิทยาศาสตร์

4.1.2 ให้ความสนุกสนาน

4.1.3 สามารถปรับเนื้อหาให้เข้ากับผู้ชมแต่ละระดับหรือแต่ละเพศวัยได้

4.1.4 เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน

4.1.5 ปลอดภัย

4.2 ลักษณะของกิจกรรมการแสดงทางวิทยาศาสตร์

คณ์นิจ คงหอม (2547 : 18) และ พรทิพ โฉคดาวร (2548 : 41) ได้กล่าวถึง ลักษณะของกิจกรรมการแสดงทางวิทยาศาสตร์ในทำนองเดียวกัน สรุปได้ดังนี้

4.2.1 เป็นการทดลองที่สนุกสนานตื่นเต้น และเร้าใจผู้ชม

4.2.2 เวลาในการทดสอบแต่ละการทดสอบควรสั้น

4.2.3 เป็นการทดสอบที่เห็นผลรวดเร็วทันใจ

4.2.4 เป็นการทดสอบที่ไม่ยากเกินความสามารถที่นักเรียนจะทำได้

4.2.5 เป็นการทดสอบที่ต้องปลดภัย

4.2.6 เป็นการทดสอบที่อธิบายได้ด้วยหลักการทำงานวิทยาศาสตร์ หรือกระบวนการทางวิทยาศาสตร์

4.2.7. ต้องเป็นการแสดงที่ผู้ชุมสามารถมองเห็นได้ทั่วถึงและชัดเจน

4.3 ลักษณะของกิจกรรมการแสดงทางวิทยาศาสตร์

ศูนย์วิทยาศาสตร์เพื่อการศึกษานครศวรรษ (2547 : 17) ได้กล่าวถึงลักษณะของกิจกรรมการแสดงทางวิทยาศาสตร์ไว้ดังนี้

4.3.1 เป็นการแสดงที่สนุกสนานตื่นเต้นเร้าใจ ท้าทายความคิดผู้ชม โดยมีปมปัญหาให้ผู้ชมได้คิด

4.3.2 ระยะเวลาที่ใช้ในการแสดงแต่ละชุดไม่ควรยาวจนเกินไป จะทำให้ผู้ชมเบื่อหน่ายไม่น่าสนใจ

4.3.3 เป็นการแสดงที่เห็นผลได้ในทันที การแสดงหรือการทดสอบที่ใช้ระยะเวลาในการเกิดผลนาน ไม่ควรนำไปใช้ในการแสดง

4.3.4 เป็นการแสดงที่ปลดภัย

4.3.5 เป็นการแสดงที่ไม่ยากและง่ายจนเกินไปสำหรับกลุ่มผู้ชม

4.3.6 เป็นการแสดงที่สามารถอธิบายได้ด้วยหลักการทำงานวิทยาศาสตร์

กล่าวโดยสรุป กิจกรรมการแสดงทางวิทยาศาสตร์ควรเป็นกิจกรรมที่สั้น กระชับ ปลดภัย เหมาะสมกับวัย แต่สามารถกระตุ้นให้ผู้ชมคิดตามอย่างสนุกสนาน และอธิบายด้วยหลักการทำงานวิทยาศาสตร์ได้

5. เนื้อหาและรูปแบบของกิจกรรมการแสดงทางวิทยาศาสตร์

จรัญญา อนอมลิน และลัดดาวัลย์ กัณฑสุวรรณ (2546 : 10-11) และพรพิพ โชคถาวร(2548 : 42-48) กล่าวถึงการเลือกเนื้อหาสาระและรูปแบบที่ใช้ในการจัดกิจกรรมการแสดงทางวิทยาศาสตร์ในห้องเรียน พอจะสรุปได้ว่า ไม่มีหลักเกณฑ์หรือรูปแบบที่แน่นอน เพราะเป็นกิจกรรมที่สามารถใช้ศักยภาพในการสร้างสรรค์ได้อย่างเต็มที่ และได้สรุปรูปแบบการนำเสนอของกิจกรรมการแสดงทางวิทยาศาสตร์เป็น 4 แนวทาง ดังนี้

5.1 เลือกแนวทางเรื่องที่น่าศึกษาไว้ แต่ไม่สนใจความสัมพันธ์ของแต่ละ การทดลอง เช่น แสดงการเปลี่ยนสีของอินดิเกตเตอร์ในสารละลายกรดเบส แล้วแสดงเรื่อง ความกดคันของอากาศ ต่อด้วยการแสดงเรื่องความมหัศจรรย์ของ ในโตรเจนเหลวซึ่งการ แสดงชั่นนี้มีจุดเด่นที่ผู้ชมจะรู้สึกว่ามีการทดลองหลากหลาย มีความน่าสนใจทุกการทดลอง

5.2 เลือกการทดลองที่มีความสัมพันธ์กัน เช่น เลือกการทดลองเกี่ยวกับแรง เชื่อมโยงสู่การทดลองเรื่อง การเคลื่อนที่ แล้วทำการแสดงการทดลองเกี่ยวกับโน้ม-men ตั้งชื่อ การแสดงมีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กันนี้ จะต้องมีการเชื่อมโยงหลักการ ทฤษฎีต่างๆ มากขึ้น ทำให้มีความซับซ้อนในการกำหนดการทดลองมากขึ้น

5.3 เลือกการทดลองอย่างหนึ่ง ซึ่งสามารถอธิบายหลักการทำงานวิทยาศาสตร์ เรื่องอื่น ๆ โดยอาศัยการทดลองนั้น ๆ ได้หลาย ๆ เรื่อง เช่น การทดลองเกี่ยวกับสนุ๊ สามารถใช้ อธิบายหลักการเกี่ยวกับแรงตึงผ้า อธิบายเรื่องการหักเหของแสงทำให้เกิดสีรุ้งบนฟิล์มสนุ๊ นอกจากนี้ยังสามารถอธิบายเรื่องแรงดันอากาศในฟองสนุ๊ ได้อีกด้วย การทดลองลักษณะนี้มี ความซับซ้อนในการหาปรากฏการณ์ต่างๆ ที่เกิดจากการทดลองและหาเหตุผลทาง วิทยาศาสตร์มาอธิบาย

5.4 เลือกหลักการทำงานวิทยาศาสตร์อย่างใดอย่างหนึ่ง แล้วทำการทดลอง ต่าง ๆ มาทดลองให้เห็นจริง เช่น เสียงเกิดจากการสั่นสะเทือน ดังนั้นจึงทำการทดลองการ สั่นสะเทือนรูปแบบต่าง ๆ ที่ทำให้เกิดเสียง เช่น การแก่งห้องกลางในอากาศ การถี ไวน์โอลิน และการคัดสายยาง ฯลฯ

พรพิพ โชคถาวร (2548 : 46) ได้กล่าวถึงการเลือกเนื้อหาสาระที่จะนำเสนอ สรุปได้ว่า เราสามารถก้าวเพิ่มเติม ได้จากหนังสือวิทยาศาสตร์ที่มีการทดลองต่างๆ หรือจาก เรื่องไซต์โดยเลือกกิจกรรมการทดลองที่สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ แต่ละเนื้อหาของ บทเรียน และเหมาะสมกับระดับของผู้เรียน ได้อีกด้วย

กล่าวโดยสรุปได้ว่า กิจกรรมการแสดงทางวิทยาศาสตร์ไม่มีรูปแบบและเนื้อหา สาระที่ใช้ในการนำเสนอที่ shacken แน่นอน ขึ้นอยู่กับครุหรือผู้แสดงจะเลือกใช้ให้เหมาะสม กับ

วัตถุประสงค์ของแต่ละกิจกรรม

6. การนำกิจกรรมการแสดงทางวิทยาศาสตร์ไปใช้

คงนิจ คงหอม (2547 : 19) ได้กล่าวถึงการนำกิจกรรมการแสดงทาง วิทยาศาสตร์ไปใช้สรุปได้ว่า สามารถจัดแสดงได้หลายโอกาส เช่น

6.1 ในชั่วโมงวิทยาศาสตร์ โดยอาจใช้น้ำเข้าสู่ท่อเรียนหรือสรูปบทเรียน โดยจะต้องแสดงการทดลองในแนวคิด หลักการที่สอดคล้องกับบทเรียน

6.2 ในโอกาสพิเศษ อาจจะเป็นกิจกรรมชุมนุมวิทยาศาสตร์ หรือใน กิจกรรมวันวิทยาศาสตร์หรือวันอื่นๆ

6.3 จัดแสดงแลกเปลี่ยนระหว่างโรงเรียน หรือจัดให้มีการประกวด การแสดงภายในโรงเรียน หรือระหว่างโรงเรียนซึ่งขึ้นเป็นพิเศษ พรพิพ โชคดาวร (2548 : 45-46) ได้กล่าวถึงสถานที่ที่สามารถนำกิจกรรมการแสดงทางวิทยาศาสตร์ไปใช้ได้ 2 แบบ คือ

แบบที่ 1 การแสดงกิจกรรมการแสดงทางวิทยาศาสตร์ในสถานที่ปิด คือ สถานที่กว้างขวางมากหรือเป็นที่โล่ง ซึ่งควรพิจารณาถึงความเหมาะสมของเรื่องที่แสดง กับสถานที่ เพราะการสาธิตบางอย่างมีข้อจำกัด เนื่องด้วยลม ระดับความเมืดสว่าง พื้นที่ กำหนดแคบกว้าง รวมทั้งให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายซึ่งเป็นผู้ชมที่หลากหลาย จึงควรเลือก เรื่องแสดงที่ต้นเด่น น่าทึ่ง และน่าสนใจมาก ๆ

แบบที่ 2 การแสดงกิจกรรมการแสดงทางวิทยาศาสตร์ในสถานที่ปิด คือ จัดแสดงภายในห้อง เข็น ห้องเรียนห้องประชุม ที่สามารถควบคุมสภาพแวดล้อมให้ เหมาะสมกับการทดลอง สาธิตต่าง ๆ ได้ง่าย และมีกลุ่มเป้าหมายที่ชัดเจน โดยเฉพาะนักเรียน จึงเลือกเรื่องที่ตรงความต้องการของกลุ่ม เป้าหมายได้ง่าย และหากเป็นห้องปรับอากาศ ที่ควร ดำเนินถึงการถ่ายเทของอากาศ ไม่ควรนำเรื่องที่มีการใช้สารเคมีที่ทำให้เกิดควัน ประกายไฟ ความร้อน และ กลิ่นฉุนที่รุนแรงมาแสดง เพราะจะทำให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพ ควรเปิด ประตู หน้าต่างให้อากาศถ่ายเท ได้สะดวกระหว่างการแสดง หรือเลือกการใช้ห้องปรับอากาศ จะเหมาะสมกว่า

กล่าวโดยสรุปได้ว่า กิจกรรมการแสดงทางวิทยาศาสตร์สามารถนำไปใช้ได้ หลายโอกาส เช่น เป็นสื่อประกอบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในชั่วโมงวิทยาศาสตร์ จัดเป็น กิจกรรมชุมนุมวิทยาศาสตร์ จัดเป็นกิจกรรมการประกวดการแสดงทางวิทยาศาสตร์ในโอกาส พิเศษต่างๆ ทั้งนี้ การจัดกิจกรรมการแสดงทางวิทยาศาสตร์สามารถนำไปใช้ทั้งในสถานที่ปิด หรือสถานที่ปิดซึ่งควรพิจารณาความเหมาะสมของกิจกรรมการแสดงทางวิทยาศาสตร์กับ สถานที่ที่ใช้แสดงด้วย

7. แนวทางการสร้างชุดการแสดงทางวิทยาศาสตร์ที่ใช้ประกอบการจัดการเรียนรู้

ชุดการแสดงทางวิทยาศาสตร์จะมีคุณภาพและสอดคล้องกับสิ่งที่ต้องการสื่อสารมากน้อยเพียงใด จำเป็นต้องทำความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการสร้างและเตรียมการแสดงซึ่งมีผู้นำเสนอไว้ด้วยแนวคิด ดังนี้

องค์การพิพิธภัณฑ์วิทยาศาสตร์แห่งชาติ (2547 : 2-20) ได้เสนอแนวทางการพัฒนากิจกรรมการแสดงทางวิทยาศาสตร์ ซึ่งปัจจุบันใช้เป็นแนวทางการพัฒนาชุดการแสดงของหน่วยงานเอง พожะสรุปประเด็นสำคัญได้ ดังนี้

7.1 ขั้นตอนการพัฒนากิจกรรมการแสดงทางวิทยาศาสตร์ ประกอบด้วย

ขั้นที่ 1 การเลือกหัวข้อเรื่อง การพิจารณาหัวข้อเรื่องที่จะนำมาพัฒนาเป็นกิจกรรมการแสดงทางวิทยาศาสตร์นั้น อาจได้จากนิทรรศการ จากบทความในหนังสือพิมพ์ จากข่าวหรือเรื่องราวทางวิทยาศาสตร์ที่กำลังเป็นที่สนใจ ไปทั้งในและต่างประเทศ สามารถจะมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันภายในทีม โดยเฉพาะผู้เชี่ยวชาญทบทวนราย กับผู้จัดเตรียม อุปกรณ์ โดยพิจารณาถึงการนำเสนอและความเป็นไปได้ในการจัดเตรียมอุปกรณ์ หัวเรื่อง ต้องชัดเจน เพื่อให้ง่ายต่อการพัฒนา

ขั้นที่ 2 เผยบันทบทรรยายนิยมต้น การเขียนบท จะต้องค้นคว้าข้อมูล โดยเฉพาะข้อมูลทางวิทยาศาสตร์ เพื่อให้ผู้เข้าชมได้รับข้อมูลหรือมีความเข้าใจทางวิทยาศาสตร์กลับไปด้วยส่วนใหญ่จะเป็นการร่างบท เพื่อนำเข้าที่ประชุม

ขั้นที่ 3 พิจารณาบทบรรยาย มีการร่วมกันพิจารณาร่างบทบรรยาย เพื่อถูกความเป็นไปได้ในการแสดง และความถูกต้องของเนื้อหาวิชาการ พร้อมให้คำแนะนำในการแก้ไข

ขั้นที่ 4 การแก้ไขบทบรรยายใหม่ ผู้เขียนบทบรรยายจะนำบทบรรยาย กลับไปแก้ไขอีกรอบ เพื่อให้มีความเหมาะสมในการแสดงยิ่งขึ้น

ขั้นที่ 5 พิจารณาบทบรรยายใหม่ จะมีการร่วมกันพิจารณาบทบรรยายที่ผ่านการแก้ไขแล้วอีกรอบหนึ่ง ซึ่งถือเป็นข้อยุติสำหรับบทบรรยาย พร้อมช่วยกันออกแบบ อุปกรณ์ที่ใช้ในการแสดง

ขั้นที่ 6 จัดเตรียมอุปกรณ์ (Props) มีการวางแผนงานเพื่อดำเนินการจัดซื้อจัดเตรียม และจัดทำอุปกรณ์สำหรับการแสดงซึ่งอาจต้องมีการทดสอบและแก้ไข เพื่อให้ได้สิ่งที่ดีที่สุดสำหรับการแสดง

ขั้นที่ 7 การทดสอบบทบรรยายและอุปกรณ์ จะมีการฝึกผู้แสดงในแต่ละ

ชุดขึ้นมาจำนวนหนึ่ง เพื่อทำการทดสอบบทบรรยาย และอุปกรณ์ที่ใช้ในการแสดง โดยให้มี การแสดงสมมือนหนึ่งว่ากำลังแสดงให้ผู้เข้าชมดูจริง ๆ ผู้เขียนบทบรรยายจะพิจารณาถึงความ เหมาะสมของบทบรรยาย ขณะฝึกซ้อมการแสดงจริงนั้นๆ พร้อมดำเนินการแก้ไข ในส่วน ที่ขึ้นไม่สมบูรณ์เพื่อให้เป็นบทบรรยายที่ผู้แสดงสามารถใช้แสดงได้อย่างไม่ติดขัด ส่วนผู้ที่ทำ หน้าที่จัดเตรียมอุปกรณ์จะต้องพิจารณาถึงความเหมาะสมของอุปกรณ์การแสดง หรือการจัด วางอุปกรณ์บางอย่างให้ง่ายต่อการหยิบใช้ ขณะทำการแสดง

ข้อที่ 8 การทดสอบบทบรรยาย และอุปกรณ์ในการฝึกซ้อมกับผู้เข้าชม
หลังจากมีการแก้ไขบทบรรยายแล้ว ในขั้นตอนนี้จะให้มีการทดสอบการแสดงทั้งหมดโดย แสดงต่อหน้าผู้เข้าชม ผู้เขียนบทบรรยาย และผู้จัดเตรียมอุปกรณ์จะพิจารณาถึงสิ่งที่ขึ้น บนพรมเพื่อนำไปแก้ไข

ข้อที่ 9 พิจารณาบทบรรยายรอบสุดท้าย หลังจากที่ได้ทดสอบการแสดง พร้อมผู้เข้าชมจริงแล้ว สามารถในทีมจะพิจารณาถึงความเหมาะสมของบทบรรยาย และ อุปกรณ์ การแสดงเพื่อแก้ไขสิ่งต่างๆ ที่ยังคงพร่องอยู่ เป็นครั้งสุดท้าย ก่อนที่จะนำไปใช้ใน การแสดงจริง เมื่อทุกอย่างได้มีการจัดเตรียมอย่างครบถ้วนแล้ว ก็พร้อมที่จะนำเสนอต่อผู้เข้า ชมต่อไป

7.2 องค์ประกอบของชุดกิจกรรมการแสดงทางวิทยาศาสตร์ ประกอบด้วย

7.2.1 บทการแสดงทางวิทยาศาสตร์ (Script Writing) ซึ่งบทการแสดง เป็นสิ่งที่สำคัญมาก เพราะจะเป็นแนวทางในการดำเนินการแสดง ช่วยในการเตรียมอุปกรณ์ ผู้แสดงและสถานที่ อีกทั้งเป็นตัวควบคุมหรือรักษามาตรฐานการแสดง ถึงแม้ว่าจะเปลี่ยนผู้ แสดงก็ตามแต่ผู้แสดงสามารถปรับเปลี่ยนคำพูดให้กับผู้เข้าชมแต่ละระดับได้ บทที่ดีจะทำ ให้ผู้แสดงสามารถปรับปรุงการแสดงได้ดีเพิ่มขึ้น การที่ผู้แสดงจะจำบทการแสดงได้นั้น จะต้องพูดตามบทการแสดงไม่ใช้อ่านและบทบรรยายที่ดันนั้น เมื่ออ่านแล้วจะต้องรู้สึกเป็น ธรรมชาติ

7.2.2 ขั้นตอนการเขียนบท ประกอบด้วย

1) เลือกหัวข้อเรื่อง ควรจะเป็นเรื่องที่เฉพาะเจาะจง ควรที่จะเตรียมไว้ หลาย ๆ เรื่องเพื่อเลือก ซึ่งหัวเรื่องนั้นจะสอดคล้องกับชื่อชุดการแสดง แต่ชื่อชุดการแสดงนั้น จะถูกเสนอเพื่อเลือกอีกครั้ง บางครั้งจะพบว่ามันเป็นการยากที่จะเขียนบทที่น่าสนใจเกี่ยวกับ หัวเรื่องที่เฉพาะเจาะจง เช่น ไฟฟ้า ฟองสนุ๊ก การถ่ายทอดพลังงาน แสง เป็นต้น

- 2) เลือกเรื่อง หลังจากที่กำหนดหัวเรื่องแล้ว ให้เลือกเรื่องที่จะนำมาเขียนบท โดยอาจเป็นเรื่องที่นักเรียนกำลังเรียนอยู่ หรือ เป็นเรื่องที่อยู่ในความสนใจของสังคม
- 3) กำหนดวัตถุประสงค์ของเรื่อง/กลุ่มเป้าหมาย ต้องมีวัตถุประสงค์ของการแสดงที่ชัดเจน ว่าต้องการถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับอะไร และกำหนดขอบเขตของเนื้อหา ซึ่งต้องคำนึงถึงกลุ่มเป้าหมาย และเวลาที่ใช้ในการแสดง
- 4) กำหนดเวลาที่ใช้ในการแสดง การแสดงควรใช้เวลาประมาณ 30 นาทีและใช้เวลาอีกประมาณ 10 นาที ตอบข้อซักถามหรือการอธิบายข้อมูลบางอย่างที่ยังไม่ชัดเจน ก่อนการแสดงให้พยากรณ์เลือกข้อมูลที่คิดว่าจำเป็นต้องใช้ในการแสดง ซึ่งเป็นสิ่งที่ต้องระมัดระวังมากและในการแสดง ควรจะใช้เวลาสำหรับแต่ละแผ่นขนาดกระดาษ A4 ประมาณ 3 นาที และใช้เวลาอีก 2 นาที ไม่ควรเสียเวลา กับผู้ช่วยมากนัก เพราะผู้ช่วยจะเป็นผู้ที่ทำให้เรามีเวลาในการแสดงจริงน้อยลง หรืออาจจะทำให้การแสดงยืดเยื้อออกรไป
- 5) ค้นคว้าและรวบรวมข้อมูล ผู้เขียนบทจะต้องรู้ว่าหัวเรื่องที่จะเขียนบทเป็นอย่างใด โดยการรวบรวม เนื้อหา หลักการ ทฤษฎี ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง และทำการศึกษา ข้อมูลต่าง ๆ ให้มากเท่าที่จะเป็นไปได้ รวมถึงต้องมีการพูดคุยกับเพื่อนความคิดเห็นกับผู้เชี่ยวชาญในเรื่องนั้น ๆ และในการศึกษาค้นคว้าเอกสารต่าง ๆ ถ้าไม่ควรจะจำกัดอยู่แค่หนังสือหรือเอกสารของบางหน่วยงานเท่านั้น แต่ควรจะศึกษาข้อมูลทุก ๆ อย่าง เท่าที่จะเป็นไปได้ เช่น การเปลี่ยนแปลงสถานะของสารหรือเมื่อกระทั่งคุณมีการทำอาหาร
- 6) เขียนบท
- 6.1) โครงสร้างของบท ประกอบด้วย 3 ส่วนใหญ่ ๆ คือ
- 6.1.1) บทนำ (Introduction) นักเป็นบทพูดกล่าวต้อนรับ
- แนะนำตัว
- 6.1.2) เนื้อหา (Show Content) มีข้อควรคำนึง คือ
- การแสดงควรจะเริ่มต้น โดยการดึงดูดความสนใจของผู้เข้าชมซึ่งในบทจะมีคำพูดที่จะทำให้นักแสดงสามารถดึงดูดความสนใจจากผู้เข้าชมได้
  - เนื้อหาต้องสามารถอธิบายลึกที่เกิดขึ้นได้ เนื่องจาก
- การแสดงทางวิทยาศาสตร์ไม่ใช่มาหากล
- ให้ผู้ชมได้เห็นภาพเกี่ยวกับการแสดง ชุดนี้ว่าคืออะไร

โดยปราศจากข้อมูล เช่นพูดว่า วันนี้พากเราจะมาดูบางสิ่งที่เปลกประหลาด ที่กำลังจะเกิดขึ้น เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของสาร

- เนื้อหาการแสดงชุดก่อนหน้านั้นหรือคำ พูดควรจะนำ

ไปสู่การแสดงชุดต่อไป

- ใช้วิธีการกล่าว้ำๆ ๆ เพื่อเป็นการเน้นจึงสาระสำคัญ

ของการแสดง

6.1.3) ส่วนสรุป / หมวดปมความรู้

ในการแสดงอย่างสมบูรณ์ เด็คขาด ตื่นเต้นและ ประทับใจ และต้องให้ผู้ชมจำข้อมูลบางส่วน หรือยาให้เข้าทราบ เช่น การเน้น คำว่า Collision Transfer Energy (การชนทำให้เกิดการถ่ายทอดพลังงาน)

6.2) ลักษณะของบทเดี่ยวมีลักษณะ ดังนี้

6.2.1) ตรงตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

6.2.2) บทต้องประกอบด้วย 3 ส่วน หรือมากกว่านี้ ที่จะต้องมี บทพูด, อธิบายท่าทาง, ต่อ (Props) ฯลฯ

6.2.3) เนื้อเรื่องน่าจะเรียงลำดับความเข้าใจ เพื่อให้เข้าใจได้ง่าย

ขึ้น

6.2.4) ควรให้ผู้เข้าชมมีส่วนร่วมในการแสดงด้วย เช่น ตอบ คำถามหรืออภิการทำการทดลองกับผู้แสดง หรือ ทิ้งห้องร่วมกันทำท่าทาง หรือพูดคำศัพท์ที่ ต้องการจะเน้นพร้อม ๆ กัน

6.2.5) เนื้อหาเก็บชีวิตประจำวัน

6.2.6) สองแทรกประโยชน์ / ไทย/ข้อคิดต่าง ๆ

6.2.7) การใช้ภาษา มีข้อควรดำเนิน ดังนี้

- ภาษาที่ใช้จะต้องมีความร่วง หลีกเลี่ยงการใช้คำที่สับสน ในบางกรณีที่มีคำศัพท์ใหม่ และต้องการให้ผู้ชมได้เรียนรู้อย่างถูกต้อง โดยอาจจะต้องมีการ อธิบายคำศัพท์นั้นก่อน แล้วให้ผู้เข้าชมพูดตาม หลังจากที่ผู้แสดงพูดเสร็จแล้ว ซึ่งจะทำให้ผู้เข้าชมรู้สึกสนุก

- พยายามหลีกเลี่ยงการใช้คำศัพท์ที่ฟังดูแล้วง่าย

แม้กระทั้งกับผู้ชนที่เป็นผู้ใหญ่ มีการใช้คำศัพท์แบบเป็นกันเอง และต้องแน่ใจว่าผู้ชนเข้าใจว่า เรากำลังพูดหรืออธิบายถึงเรื่องอะไร

- อาจมีการใส่สุขคลอก เพื่อให้เกิดอารมณ์บ้าง ในบางช่วง
ที่สามารถทำได้ แต่ต้องแน่ใจว่าไม่ทำให้ผู้ชมบางคนรู้สึกเสียหน้า
  - ให้ระวังเรื่องการใช้ศัพท์แสง (Slang) ซึ่งอาจจะใช้ได้
เมื่อต้องการดึงดูดความสนใจจากเด็กนักเรียน ซึ่งศัพท์แสงอาจเป็นศัพท์เฉพาะของวัยรุ่น
และจะต้องใช้ในความหมายที่ถูกต้อง
    - พึงกระหนกไว้เสมอว่า เรากำลังอธิบายหรือแสดงให้กับ
ผู้ชนที่อาจจะได้ยินเรื่องนี้เป็นครั้งแรกที่นี่ หรืออาจจะไม่เคยรู้มาก่อน แต่เข้าใจไม่ตรงกับที่เรา
อธิบาย
    - ให้ความเป็นกันเองกับผู้ชม โดยอาจจะแทนตัวเองว่าเรา
พากเรา

7) การทดสอบบท (Self Check) ให้ทดสอบบทด้วยตัวเองก่อนโดย
ให้อ่านบทด้วยเสียงที่ค้าง คุ่าว่าบทสามารถอ่านได้อย่างคล่องหรือไม่ ให้อ่านช้าๆ หลายครั้ง
และให้ก้นอีก ฯ ลองทดสอบอ่านบทนี้ด้วยเช่นกัน และสังเกตคุ่าว่าเป็นอย่างไรบ้าง จะต้องมี
การปรับปรุงอย่างไร

8) ทดสอบบทกับอุปกรณ์ และกับผู้แสดงอีกครั้ง หรือหลาย ๆ ครั้ง
เพื่อปรับแก้ให้ทำการซ้อมบทกับอุปกรณ์ประกอบ จนพบว่าบทยังคงมีข้อบกพร่องที่มักจะถูก^๔
ปรับปรุงการตั้งชื่อเรื่อง ไม่ควรตั้งชื่อหุดการแสดง ด้วยชื่อทางวิทยาศาสตร์ หรือชื่อเมืองใน
บทเรียน เช่น

Viscosity Show ตั้งชื่อใหม่เป็น Slime Show

The Molecular Structure Show ตั้งชื่อใหม่เป็น Gas Show

7.2.3) บทสรุปหลักการพัฒนาบท ความมีประเด็นต่าง ๆ ต่อไปนี้

2) เริ่มต้นการแสดงที่น่าสนใจ และจบอย่างประทับใจ

3) ต้องสามารถอธิบายสิ่งที่เกิดขึ้นได้ทุกอย่าง เพราะสิ่งที่แสดงไม่ใช่

ภาษาลก

4) ในการแสดงบางครั้งอาจจะต้องทำอะไรที่คุ้แล้ว Over เพื่อคิงคุด
ความสนใจของผู้เข้าชม

5) บทพูดจะต้องเหมาะสมกับท่าทางการแสดงออก

6) เมื่อหาในบทควรจะละเอียด จะต้องซึ่งการแสดงทุกขั้นตอน
อย่างละเอียด เพราะเป็นการเขียนให้ผู้อื่นแสดงได้

7.2.4 อุปกรณ์การแสดงทางวิทยาศาสตร์ (Props) ซึ่งอุปกรณ์

ประกอบการแสดงหรือ Props มีส่วนสำคัญที่จะทำให้การแสดงมีความน่าสนใจ และสามารถถ่ายทอดเนื้อหาต่างๆจากบทบรรยายได้ดี โดยในการจัดเตรียมอุปกรณ์บางส่วนนั้น อาจจะต้องทำความคุ้นเคยกับการใช้ชนบทบรรยาย เมื่อจากจะต้องทดสอบดูว่าอุปกรณ์ประกอบการแสดงนั้นเข้ากันได้กับเนื้อหาบทพูดรวมถึงบทการแสดงหรือไม่ ซึ่งสามารถที่จะปรับเปลี่ยนทั้ง 3 ส่วนให้เข้ากันได้ดี เพื่อให้อุปกรณ์ประกอบการแสดงสามารถสื่อสารเนื้อหาที่เราต้องการถ่ายทอด ได้มากที่สุด

7.2.5 สิ่งที่ต้องคำนึงถึงในการจัดเตรียมอุปกรณ์ มีดังนี้

1) กลุ่มเป้าหมาย ซึ่งจะมีผลต่อการออกแบบอุปกรณ์ต่างๆโดยหากเป็นการแสดงสำหรับเด็ก ทั้งขนาดและโภนสีของอุปกรณ์จะต้องถูกปรับให้เข้ากันเด็กโดยอาจจะมีสีสันที่สดใสและมีขนาดที่เล็กลง หรือหากกลุ่มประชาชนทั่วไป ก็จะใช้สีอิฐรูปแบบหนึ่ง และขนาดก็จะใหญ่ขึ้น

2) มีความสอดคล้องกับเนื้อหา/การสื่อสารความรู้ อุปกรณ์ประกอบการแสดงเป็นเครื่องมือที่ช่วยในการสื่อสารข้อมูลทางวิทยาศาสตร์ เพื่อให้ผู้ชมมีความเข้าใจในเนื้อหาต่าง ๆ มากยิ่งขึ้น ซึ่งอุปกรณ์ประกอบการแสดงที่ดีจะต้องถ่ายทอดเนื้อหา ทฤษฎีต่าง ๆ ได้ตรงตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการ โดยเฉพาะในส่วนของการเตรียมแผ่นข้อมูลประกอบการแสดงจะต้องดึงดูดน่าสนใจ และมีเนื้อหาถูกต้อง เนื้อหาที่นำมายัดทำจะต้องถูกเข้าใจง่าย

3) มีความน่าสนใจ ต้องคำนึงถึงในเรื่องต่อไปนี้

3.1) โภนสี (การเกิดมิติ) สีสัน แสดงถึงอารมณ์ของการแสดง มีส่วนสำคัญในการสื่อความหมาย การใช้สีกับภาพประกอบ สีแคนดิเนียนสีที่เต็กรูจิกก่อน ตามด้วยสีเหลือง ฟ้า เสียว เด็ก ๆ จะจำได้ต่าง ๆ ให้ส้มพันธุ์กับสีที่อยู่รอบตัว เช่น พระจันทร์สีเหลือง ต้นไม้สีเสียว ห้องฟ้า สีฟ้า เด็กเล็กจะให้ความสำคัญกับสีมากกว่ารูปร่าง ดังนั้น ในหนังสือเด็กจะเน้นเรื่องสีมาก เพราะสีสามารถให้ความรู้สึกแก่เด็กได้ดี เช่น เมื่อต้องการกระตุ้นความรู้สึกตกใจก็จะใช้สีแดงการใช้สีในภาพประกอบมีหลักการดังต่อไปนี้

3.1) ควรใช้ภาพสีหลายสีมากกว่า ขาว-ดำ

3.2) ควรใช้สีให้เหมาะสมเนื่อเรื่อง เช่น พุดถึงน้ำหรือแม่น้ำ

หน้าจอใช้สีฟ้าดวงอาทิตย์ใช้สีเหลืองหรือแดง เป็นต้น ต้องคำนึงถึงความรู้สึกให้ตรงกับท้องเรื่อง ถ้าเรื่องนั้น ๆ เกี่ยวกับความสนุกสนานก็ควรใช้สีร้อน

3.3) ควรใช้สีร้อน ได้แก่ สีเหลือง แครง ในการเร่งร้าและจะดึงดูดความสนใจได้มากกว่าสีเย็น

4) การหลีกเลี่ยงสีที่ทำให้รู้สึกโศกเศร้าไม่เบิกบาน เช่น สีดำ น้ำตาลควรใช้สีเหล่านี้แสดงเนพาะตรงส่วนที่ต้องการแสดงความรู้สึกโศกของตัวละครเท่านั้น
5) การใช้สีต่างๆ ควรใช้สีเข้ม ชัดเจน ให้ความรู้สึกตรงตาม

ความ

ต้องการมากกว่าสีจาง ๆ โดยเฉพาะปัก สีควรสะท้อนความ

5.1) รูปร่าง / รูปทรง ความมีความน่าสนใจ สะทอวใช้งาน

ง่าย

5.2) ขนาด มีขนาดที่เหมาะสม ไม่ใหญ่หรือเล็กเกินไป
เพื่อให้มองเห็นระหว่างการแสดงได้ชัดเจน

4) ถูแลรักษาง่าย มีการเลือกใช้วัสดุที่ทำความสะอาดได้ง่าย เช่น พลาสติกหรือหากเป็นอุปกรณ์ที่ต้องสัมผัสนานเป็นประจำ ไม่ควรจะใช้ไม้ เนื้องจากไม้อาจบวมหรือผุหหรือหากใช้เหล็กในการจัดทำ ควรจะมีการทำสีเคลือบกันสนิม

5) ปลอกภัย การออกแบบอุปกรณ์จะต้องคำนึงถึงความปลอดภัยต่อหั้งผู้แสดงผู้ชุมและทีมงาน ไม่มีส่วนที่จะทำให้เกิดอันตราย เช่น ส่วนที่แหลมคมหรือหากมีการใช้สารเคมีที่มีอันตราย จะต้อง มีอุปกรณ์ป้องกันต่าง ๆ ทึ้งคุณมือและ แวนต้า

6) เคลื่อนย้ายได้ง่าย เลือกใช้วัสดุที่มีน้ำหนักเบา เพื่อให้สะดวกต่อการเคลื่อนย้ายหรือหากเป็นอุปกรณ์ที่มีขนาดใหญ่มาก อาทิ ควรติดล้อเพื่อให้เคลื่อนย้ายสะดวกขึ้น

7) สะดวกต่อการใช้งาน ใช้ง่ายไม่ยุ่งยาก การใช้งานไม่ซับซ้อนหรือใช้เวลาในการจัดการกับอุปกรณ์นานเกินไป เพราะเวลาที่ใช้ในการแสดงมีไม่มาก ถ้าเป็นการทดลองที่ต้องรอเวลา ควรเตรียมไว้ก่อนล่วงหน้าก่อนการแสดง

8) ใช้วัสดุที่จัดหาได้ง่าย และสามารถใช้วัสดุอื่นทดแทนได้ การแสดงทางวิทยาศาสตร์เป็นการแสดงที่สามารถเชื่อมโยงปรากฏการณ์ต่างๆ ในชีวิตประจำวันได้ดี ดังนั้นการเลือกใช้อุปกรณ์ง่ายๆ ในชีวิตประจำวันที่สามารถจัดหาได้โดยง่าย ย่อมจะทำให้ผู้ชม สามารถดูและทดลองทำได้ด้วยตนเอง

9) สถานที่จัดแสดง อุปกรณ์ต้องมีความเหมาะสมกับสถานที่จัดแสดง เช่น หากเป็นเวทียกพื้นสูง อุปกรณ์ที่จัดแสดงก็ไม่ควรจะมีขนาดใหญ่มากเกินไป ขนาดใหญ่ให้สะดวกเดินทางเข้ามาที่ไม่ยากพื้น สามารถทำอุปกรณ์ชิ้นใหญ่ๆ ได้แต่ควรจะมีการติดล้อ เพื่อให้เคลื่อนย้ายได้สะดวกขึ้น

7.2.6 แหล่งของ การจัดทำอุปกรณ์ อาจมีได้หลายทาง ดังนี้

1. ใช้วัสดุต่างๆ ที่หาได้ง่ายนำมาประดิษฐ์
2. จัดซื้อและสามารถใช้งานได้เลย หรือซื้อมาเพื่อประดิษฐ์เอง
3. สั่งทำ
4. มีคนให้มา
5. ขอริมจากแหล่งที่มีความเชี่ยวชาญ

7.2.7 ประเภทของสื่อหรืออุปกรณ์ประกอบการแสดง แบ่งเป็น

- 1) ชุดอุปกรณ์การทดลอง
- 2) แบบจำลอง (Model) เนื่องจากของจริงมีขนาดใหญ่เกินไป หรือเล็กเกินไปผ่าให้เห็นโครงสร้างภายในไม่ได้ หรืออันตรายเกินไป
- 3) แผนภาพ เพื่อใช้ในการอธิบาย
- 4) โมเดล กิ่งแผนภาพ
- 5) ของจริงที่ใช้ในชีวิตประจำวัน

7.2.8 ขั้นตอนการจัดเตรียมอุปกรณ์ มีแนวทางดังนี้

- 1) ศึกษาบทบรรยาย หาข้อมูลของอุปกรณ์บางอย่างเพิ่มเติม ต้องมีการศึกษาและวิเคราะห์บทบรรยายอย่างละเอียด รวมถึงการหาข้อมูลต่างๆเพิ่มเติม เพื่อความถูกต้องหากเป็นอุปกรณ์ที่ต้องทำเลียนแบบของจริง

2) ออกแบบอุปกรณ์(ภาพร่าง) / ออกแบบแนวทางการแสดง

ออกแบบอุปกรณ์ประกอบการแสดง โดยคำนึงถึงข้อควรระวังต่างๆข้างต้น โดยในการออกแบบอุปกรณ์จะต้อง ประชุมหรือปรึกษากับผู้กำกับการแสดงและผู้เขียนบทถึงแนวทางในการออกแบบแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ โดยอุปกรณ์ประกอบการแสดงจะต้องสอดคล้องกับความต้องการของผู้กำกับการแสดงและผู้เขียนบท ซึ่งจะเป็นผู้มองภาพรวมของการแสดงทั้งหมดและควรคำนึงถึงสถานที่จัดแสดงรวมถึงระบบแสง สี เสียง ในห้องจัดแสดงด้วย

3) ทำรายการว่าต้องใช้อุปกรณ์อะไรบ้าง จัดทำรายการของอุปกรณ์ต่างๆ ว่าจะต้องสั่งซื้อ สั่งทำ ให้ใช้อุปกรณ์ต่างๆ ที่มีอยู่รอบๆ ตัว

4) ทดลองทำต้นแบบของอุปกรณ์ หลังจากการออกแบบแล้วควรจะต้องมีการทำต้นแบบของอุปกรณ์ก่อนสำหรับอุปกรณ์ที่มีความ слับซับซ้อน และนำมาทดลองใช้กับบทเพื่อทดสอบว่าอุปกรณ์นั้นๆ มีการทำงานที่ตรงกับความต้องการหรือไม่ หรือสามารถใช้การได้ดีหรือไม่ ก่อนที่จะลงมือสร้างจริง หรือตกแต่งอุปกรณ์

5) สั่งทำอุปกรณ์

6) นำอุปกรณ์ทดลองใช้กับบทบรรยาย/การจัดวางอุปกรณ์

7) ปรับปรุงแก้ไขอุปกรณ์ หากอุปกรณ์ที่ใช้ในการทดลองไม่เหมาะสมกับการทดลองให้มีการปรับปรุงจนกว่าจะใช้งานได้ดี

8) จัดเก็บภาพร่างต่างๆ และข้อมูลของอุปกรณ์ สำหรับการจัดทำในครั้งต่อไปในกรณีที่อุปกรณ์ชำรุดหรือต้องการทำเพิ่มเติม

7.3 ปัจจัยที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับกิจกรรมการแสดงทางวิทยาศาสตร์

ในการแสดงกิจกรรมการแสดงทางวิทยาศาสตร์ ยังมีองค์ประกอบอื่นๆ ที่จะช่วยทำให้การแสดงประสบ-ความสำเร็จมากขึ้น ดังนี้

7.3.1 ระบบแสงและเสียง ประกอบการแสดง (Light and Sound)

1) ระบบแสง การใช้แสงประกอบการแสดงต้องคำนึงถึงอารมณ์ของการแสดงทั้งหมดและเวที ไม่ควรมีด้วยหรือสว่างเกินไป แสงเป็นอีกส่วนหนึ่งที่สามารถดึงดูดความสนใจและกระตุ้นอารมณ์ของผู้ชม ได้เป็นอย่างดี ใน การใช้แสงนี้ สามารถใช้หลักการฟัง แสงสีได้

2) ระบบเสียง แบ่งเป็น

2.1) เสียงของผู้พูด ต้องเสียงดังฟังชัด ไม่กลมเครื่องมีผลต่อความสนใจของผู้ชม หากเสียงดังเกินไป ผู้ชมจะรู้สึกว่าเป็นเสียงรบกวน แต่ถ้าเสียงเบาเกินไป ผู้ชมอาจไม่ได้ยินและไม่สนใจการแสดงอีกต่อไป

2.2) เสียงดนตรีประกอบการแสดง ซึ่งจะมีการใช้เสียงดนตรีประกอบการแสดง 3 ช่วง คือ ช่วงเปิดตัวนักแสดง ระหว่างการแสดง และตอนจบการแสดง เพื่อเป็นการปลุกเร้าอารมณ์ของผู้ชม ให้เกิดอารมณ์ตามอารมณ์ของการแสดง ที่นักแสดงต้องการนำเสนอ

- 7.3.2 เสื้อผ้า (Costume) ในการออกแบบเสื้อผ้าสำหรับกิจกรรม การแสดงทางพยาศាសตร์นั้น ต้องคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้
- 1) สวมใส่สะดวกสบาย เนื่องจากนักแสดงต้องมีการเคลื่อนไหว ตลอดการแสดงและต้องทำการทดลอง เลือกเนื้อผ้าที่มีการระบายความร้อนเป็นอย่างดี
  - 2) ทำความสะอาดได้ง่าย
  - 3) รูปแบบของเสื้อผ้าต้องสอดคล้องกับเนื้อหาของการแสดง
  - 4) สีสันเหมาะสมกับชุดการแสดง หรือกลุ่มเป้าหมาย โดยหากเป็น

การแสดงสำหรับเด็กอาจใช้สีสันที่สดใส

- 7.3.3 การแสดง (Acting) ซึ่งเป็นการสื่อสารสิ่งที่ต้องการจะสื่อไปยังผู้ชม ดังนั้นจึงต้องคำนึงถึงจุดประสงค์ของการแสดงเป็นหลักว่าต้องการสื่อถึงอะไร และพยายามสื่อความหมายนั้น ๆ ทั้งนี้มีสิ่งที่นักแสดงควรคำนึงถึงระหว่างการแสดง ดังนี้
- 1) จะต้องสามารถอธิบายเนื้อหาต่าง ๆ ได้อย่างชัดเจน รู้และเข้าใจสิ่งที่ตนพูดออกไป เมื่อพูดจบประโภคจะต้องมีความคิดต่อจากประโยคนั้น มิใช่พูดเสร็จแล้วก็ไม่ได้ออกต่อไปโดยจะต้องเตรียมที่จะพูดในลำดับต่อไป
  - 2) ต้องพูดให้ถึงคนดู นักแสดงต้องมีความรู้สึกว่ามีคนที่เราร้องการจะพูดด้วยโดยต้องพูดให้เขาได้ยิน และให้เข้าใจในสิ่งที่เราพูดซึ่งปัญหาที่เกิดขึ้นกับนักแสดงที่อธิบายแล้วผู้ชมไม่เข้าใจอาจเป็นเพราะไม่รู้ความหมายของสิ่งที่พูด ไม่เห็นภาพสิ่งที่พูดและไม่รู้ความต้องการของตนเองขณะที่พูด
  - 3) ต้องสังเกตปฏิกิริยาของผู้ชมว่าเขาจะรับความคิดของเราหรือไม่ โดยอาจใช้วิธีการตั้งคำถาม
  - 4) จะต้องส่งสายตาออกไปเป็นบริเวณกว้าง และสนทนากับผู้เข้าชม บ้างเพื่อสังเกตสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นรอบตัว โดยเฉพาะการสังเกตปฏิกิริยาของคนดูว่ากำลังสนใจในสิ่งที่นักแสดงต้องการนำเสนอหรือไม่ ซึ่งสายตาของนักแสดงจะเป็นพลังที่สามารถดึงดูดความสนใจของผู้ชม ได้มากที่สุดอย่างหนึ่ง

7.4.4 ข้อควรปฏิบัติก่อนการแสดง

- ในการแสดงแต่ละครั้ง มีสิ่งควรปฏิบัติก่อนการแสดง ดังต่อไปนี้
- 1) การอบอุ่นร่างกายก่อนการแสดง (Warm Up) เพื่อให้ร่างกายตื่นตัว ผ่อนคลายจากความเมื่อยล้า ลดความเครียด ความตื่นเต้น เป็นช่วงเวลาสำคัญในการปรับ

衙門โดยทำการบริหารร่างกายโดยเริ่มจากอวัยวะส่วนล่าง ขึ้นส่วนบนตามลำดับ (ปลายเท้า-ศรีษะ) ควรใช้วремันอย่างน้อย 5-10 นาที และหยุดก่อนการแสดงออกอย่างน้อย 5-10 นาที

2) การบริหารเสียง เพื่อให้อวัชระออกเสียง (ปาก) ได้ดีนั้นตัวและพร้อมในการแสดง ปรับสำเนียง และสร้างความสะอาดในเสียง ลดความเครียด ความตื่นเต้น โดยฝึกออกเสียงโดยอาศัยคำ 6 คำดังนี้ (ออกเสียงให้สุกلزمหายใจ)

PA ជំរាប់រាយក្រឹងកម្ពុជា

TA ຕະໜາງໝາງໝາງໝາງໝາງໝາງໝາງໝາງໝາງໝາງ

KA កະណ្តាល់ណ្តាល់ណ្តាល់ណ្តាល់ណ្តាល់ណ្តាល់ណ្តាល់ណ្តាល់ណ្តាល់ណ្តាល់

DA ດារណៈណានានានានានានានានានានានាន

LA ລາຍງານງານງານງານງານງານງານງານ

3) การฝึกสมาชิก เพื่อเป็นการปรับอารมณ์ และ สร้างสมานฉันท์ได้โดยง่าย ทำให้เกิดสติ สร้างและจัดลำดับเหตุการณ์ รวมทั้งสามารถแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าได้ โดย ขั้นตอนการฝึกสมาชิก เริ่มจากกิจกรรม จับจ้อง-มองตา ลูกลบอถสัมพันธ์ และรวมใจไว้กางวง

7.4 ตำแหน่งการเคลื่อนไหว/การยืนบนเวที

เพื่อให้รัฐจัดพื้นที่บนเวที การวางแผนของนักแสดง เป็นการ

ตรวจสอบความเรียบร้อย และกำหนดจุดในการยืน

ลัดดาวลัย กันธสุวรรณ (2545 : 117-118) ได้ให้ความสำคัญเกี่ยวกับองค์ประกอบที่จะทำให้กิจกรรมการแสดงทางวิทยาศาสตร์ไปสู่ความสำเร็จ พอจะสรุปได้ว่าความสำเร็จของกิจกรรมการแสดงทางวิทยาศาสตร์ วัดได้จากความสนใจ ความรู้ความเข้าใจ ในหลักการทางวิทยาศาสตร์ของ ผู้ร่วมกิจกรรม และความรู้สึกต่อการเรียนวิทยาศาสตร์ที่เปลี่ยนไปในทางที่ดีขึ้นซึ่งการแสดงที่จะนำไปสู่ความสำเร็จขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลายอย่าง กล่าวว่าคือ

1. คุณสมบัติของผู้ที่ทำกิจกรรมการแสดงทางวิทยาศาสตร์ การเป็นผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจในหลักการวิทยาศาสตร์ ในเรื่องที่แสดง มีความแคล่วคล่องว่องไว มีไหวพริบในการแก้ปัญหาซึ่งอาจเกิดขึ้น ในขณะที่แสดง เช่นการแสดงไม่ได้ผลเหมือนกันที่เคยทำมาแล้วๆแสดงจะต้องสามารถแก้ปัญหาได้โดยไม่แสดงความตื่นเต้น ตกใจ นอกจากนี้ การเป็นผู้มีอารมณ์ดี ใช้เย็นมีทักษะในการสื่อความหมาย พูดจาชัดเจนทำให้ผู้ชมเข้าใจได้ง่าย และการเรียนรู้ในการใช้คำถานที่สามารถชุดประกายความคิดเพื่อนำไปสู่การคิดกันหากำถอบ

และต้องระลึกเสมอว่าจะต้องมีการฝ่ากปญหาที่ต่อเนื่องจากการแสดงให้ผู้ชมได้คิดต่อ เป็นการขยายแนวคิด

2. ลักษณะของกิจกรรม กิจกรรมที่จะนำมาแสดงจะต้องปลดปล่อยความสร้างความมหัศจรรย์ให้ผู้ชมตื่นเต้นและสนุกสนาน เป็นการทดลองที่มีการเปลี่ยนแปลงชัดเจน รวดเร็ว อาจมีการเปลี่ยนเส้นทาง เก็บข้อมูล หรือเป็นปรากฏการณ์ที่แปลกใหม่สำหรับผู้ชม การแสดงแต่ละการทดลองควรเห็นผลทันที และควรเป็นกิจกรรมที่สามารถกระตุ้นผู้ชมให้อหังการรู้อยากเห็นเพิ่มขึ้น ภายหลังการแสดงจนแล้ว และนำข้อสงสัยที่เกิดขึ้นใหม่ ไปหาวิธีการทำการทดลองหาคำตอบด้วยตนเอง ทั้งหมดนี้ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์

3. การเตรียมการ ผู้แสดงจะต้องเตรียมวัสดุอุปกรณ์ให้พร้อม และจัดให้เป็นระบบเพื่อจะได้ไม่เกิดความสับสนขณะแสดง ที่สำคัญผู้แสดงต้องฝึกทักษะในการแสดงให้เกิดความชำนาญจะได้ไม่เกิดความผิดพลาด หรือหากมีข้อผิดพลาดก็สามารถแก้ไขปัญหาได้ เพราะมีการฝึกซ้อมและเตรียมตัวเป็นอย่างดี

4. การสร้างบรรยากาศ การจัดสถานที่หรือเวทีการแสดง ควรทำให้ดึงดูดความสนใจตกลงให้สอดคล้องกับเรื่องของการแสดงหรือใช้เพลงประกอบ จะช่วยสร้างบรรยากาศของการแสดง เพื่อดึงดูดความสนใจและเพิ่มความสนุกสนานให้กับผู้ชมได้อีกทาง นอกจากนี้ควรให้ผู้ชมได้มีส่วนร่วมในการแสดง จะทำให้บรรยากาศครึกครื้นสนุกสนาน ควรตั้งคำถามให้ผู้ชมคิดหาคำตอบและเปิดโอกาสให้ผู้ชมซักถามบ้าง จะทำให้ได้ทั้งความรู้ ความสนุกสนานเพลิดเพลิน

บัญชา ชนบัญสมบัติ (2547 : 77) ได้กล่าวถึงข้อคำนึงที่ครูจำเป็นต้องทราบนักเกี่ยวกับการใช้กลวิทยาศาสตร์ไว้ 3 ประการ สรุปได้ดังนี้

ประการที่ 1 ความปลดปล่อย เป็นสิ่งที่ครูต้องทราบนักเป็นอันดับแรกซึ่งต้องระวังว่ากลวิทยาศาสตร์อาจมีส่วนที่เสี่ยงอยู่ด้วย เช่นสารเคมีที่อันตราย ไฟฟ้า หรือของแหลมคม เป็นต้น

ประการที่ 2 ความชำนาญ ก่อนที่ครูจะเล่นกลเอง หรือให้เด็กเล่น ควรจะมีการฝึกซ้อมที่จะใช้งานมีความชำนาญเสียก่อน เพื่อให้กิจกรรมเป็นไปอย่างราบรื่น

ประการที่ 3 ความรู้ และการเข้มโยงเข้ากับชีวิตจริง ครูควรศึกษาพื้นฐานของกลที่จะเล่นให้ถ่องแท้ และหาตัวอย่างที่เข้มโยงไปกับปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นกับชีวิตจริงพอเป็นตัวอย่าง ส่วนที่เหลือให้นักเรียนได้มีโอกาสคิดเองบ้าง

8 แนวทางการแสดง

พรพิพ โชคดาวร (2548 : 42-45) ได้กล่าวว่า การแสดง Science Show จะประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้เพียงได้สืบสานอยู่กับ การสร้างความเข้าใจ การเตรียมวางแผนการแสดงตลอดจนการเตรียมการต่าง ๆ ซึ่งพอจะสรุปปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของ การแสดงกิจกรรมการแสดงทางวิทยาศาสตร์ ได้ดังนี้

8.1 หลักการการเตรียมกิจกรรมการแสดงทางวิทยาศาสตร์ ควรเป็น กิจกรรมที่ช่วยพัฒนาทักษะ เจตคติ ความรู้ความเข้าใจในหลักการทางวิทยาศาสตร์ตาม จุดประสงค์ที่วางไว้โดยกลไกการแสดงไม่ควรยุ่งยากซับซ้อนเกินไป ดำเนินการเป็นภาษาที่ เข้าใจง่าย และเลือกจัดกิจกรรมให้เหมาะสมกับสถานที่ ระยะเวลา อาจมีการใช้เสียง

ประกอบด้วย

8.2 การเตรียมตัวครู ควรมีการฝึกซ้อมการแสดงให้คล่องแคล่ว ตั้งคำถาม ประกอบการแสดงให้ชัดเจน และจะต้องเตรียมวางแผนให้ผู้เรียน ได้มีส่วนร่วมในการแสดง ให้มากที่สุดซึ่งครูจะต้องปฏิบัติ ดังนี้

8.2.1 สำรวจวิธีการเล่นของอุปกรณ์แต่ละชิ้น และตั้งเป้าหมายที่ต้องการ ให้เกิดกับผู้เรียน จึงควรทดลองแสดงด้วยตัวเองทุกชนิด

8.2.2 ตรวจสอบความสมบูรณ์ของอุปกรณ์แต่ละชุดให้พร้อมใช้งาน

8.2.3 วางแผนให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมเล่นอย่างเป็นระเบียบ มีความ

ประกอบด้วย

8.2.4 เผยน้ำหน้าในการแสดงสำหรับกิจกรรมแต่ละชุดให้ชัดเจน

8.2.5 ควรให้ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับชุดการแสดงกิจกรรมการแสดงทาง

วิทยาศาสตร์แต่ละชิ้นหรือชุดนั้น ๆ

8.2.6 ควรเตรียมหัวข้อในการอภิปราย เพื่อให้ได้แนวคิดหลักของการ

แสดง

8.3 การเตรียมอุปกรณ์ อุปกรณ์การแสดงควรเป็นวัสดุที่หาได้ง่าย ไม่แพง เกินไปมีกระบวนการผลิตไม่ซับซ้อน การดำเนินถึงความปลอดภัย ความสะอาดทั้งด้าน การแสดงและความเหมาะสมของสถานที่ที่ใช้ในการแสดง ผู้แสดงควรเตรียมอุปกรณ์ให้ เพียงพอสำหรับการสาธิตและการให้ผู้ชมมีส่วนร่วมในการทดลอง นอกจากนี้ผู้แสดงควร เปิดเผยหลักการทำงานต่าง ๆ ของอุปกรณ์ทั้งหมด เพื่อให้ผู้ชมสามารถนำไปประยุกต์ใช้

8.4 คุณสมบัติของผู้แสดง ควรเป็นผู้ที่มีอารมณ์ดีใจเย็น มีความรู้ความเข้าใจในหลักการทางวิทยาศาสตร์ในเรื่องที่จะแสดง กล่องแคลว์ว่องไว มีไหวพริบในการแก้ปัญหาซึ่งอาจเกิดขณะที่แสดง มีทักษะในการสื่อความหมาย ผู้จัดกิจกรรม ทำให้ผู้ชมเข้าใจได้ง่ายมีการจัดเตรียมอุปกรณ์อย่างเป็นระบบ ฝึกทักษะในการแสดงให้เกิดความชำนาญ กรณีแสดงเป็นทีมควรมีการจัดแบ่งหน้าที่ให้ชัดเจนทุกคนมีส่วนร่วม และรู้จังหวะของการแสดง ไม่เบ่งกันแสดง

8.5 ข้อควรระหักรในการแสดง ประกอบด้วย

8.5.1 ตัวอุปกรณ์ที่ใช้ในการแสดง จะต้องทำให้ดึงดูดความสนใจ มีความประณีตและสีสันสวยงาม

8.5.2 บรรยายภาคในการแสดงจะต้องทำให้แจ่มใส ไม่ควรทำให้เกิดความกลัวและเครียดแต่ทำให้รู้สึกสนุกสนาน และเกิดการเรียนรู้โดยไม่รู้ตัว

8.5.3 ครุภารต์ลูกผู้ชายเป็นบุนย์ และคุณธรรมจริยธรรมในระหว่าง การแสดงหรือการเล่นของผู้เรียน

กล่าวโดยสรุป การเตรียมอุปกรณ์ วางแผนการจัดกิจกรรมอย่างรัดกุม ประกอบ กับผู้แสดงมีความสามารถเฉพาะตัวที่เหมาะสมกับการแสดง รวมถึงการจัดบรรยายภาคให้น่า ศึกษาเรียนรู้จะช่วยให้การดำเนินกิจกรรมการแสดงทางวิทยาศาสตร์บรรลุผลได้ดียิ่งขึ้น

9. แนวทางการดำเนินกิจกรรมการแสดงทางวิทยาศาสตร์

9.1 กล่าวถึงหลักเบื้องต้นของการแสดงกิจกรรมการแสดงทางวิทยาศาสตร์ องค์การพิพิธภัณฑ์วิทยาศาสตร์แห่งชาติ (2547 : 21-22) ได้กล่าวถึงหลัก เบื้องต้นของการแสดงกิจกรรมการแสดงทางวิทยาศาสตร์ มีหลักสำคัญสูปไปดังนี้

9.1.1 การพูดที่มีประสิทธิภาพ

- 1) มีลำดับค่อเนื่อง
- 2) มีข้อความขยายชัดเจน
- 3) เป็นภาษาพูดที่ถูกต้อง
- 4) เนื้อหาสาระเหมาะสมกับผู้ฟัง
- 5) สำนวนโวหารชูงในแก่ผู้ฟัง

9.2.2 การพูดที่ดีมีองค์ประกอบที่สำคัญ 4 ประการ

- 1) พูดถ้อยคำดี
- 2) มีความเหมาะสม

3) มีความมุ่งหมาย

4) มีศิลปะการแสดง

9.1.3 เทคนิคการบรรยาย

1) เตรียมตัวในด้านเนื้อหา

2) ไปถึงสถานที่ในเวลาอันควร

3) จัดการกับความประหม่า ดื่นเด้น รักษาเวลา

9.1.4 ในการบรรยาย พึงระวัง

1) ใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย หลีกเลี่ยงภาษาต่างประเทศ

2) ใช้คำสุภาพ ให้เกียรติผู้เข้าชม

3) ยกตัวอย่างประกอบที่ง่าย ๆ

4) มีความต่อเนื่อง และเชื่อมโยงประสบการณ์

5) มีลักษณะการบรรยาย

9.1.5 บันได 7 ขั้น สู่ความสำเร็จ

1) ขั้นที่ 1 รวมรวมเนื้อหาที่จะพูด ให้พยายามทำความเข้าใจที่ถูกต้อง

2) ขั้นที่ 2 จัดระเบียบเรื่องเพื่อความต่อเนื่องของเนื้อหา

3) ขั้นที่ 3 ขยายความชัดเจนให้ผู้เข้าชมเข้าใจในแนวทางเดียวกัน

4) ขั้นที่ 4 เตรียมบทนำ เป็นบทนำที่สร้างความเป็นกันเอง น่าสนใจ

5) ขั้นที่ 5 เตรียมสรุปให้ชัด บทรวมของเนื้อหาที่พูดไปทั้งหมด

6) ขั้นที่ 6 ซักซ้อมการพูด เน้นโทนเสียง จังหวะ ลดความประหม่า

7) ขั้นที่ 7 การแสดงการพูด ให้แสดงออกอย่างเป็นธรรมชาติ

9.1.6 เทคนิคการเปิดรี่อง คำนำ

1) ต้องให้ผู้ฟังรู้สึกพอใจ ยินดี และพร้อมที่จะฟัง ลดช่องว่าง

2) บอกให้รู้ว่ากำลังจะพูดรี่องอะไร

3) ดึงความสนใจ ให้ผู้ฟังตั้งใจฟัง

4) ใช้การปรับระดับน้ำเสียง บุคลิกภาพและอื่น ๆ

5) เป็นกันเอง น้ำเสียงชัดเจน

9.1.7 การเริ่มต้นที่ได้ผล

1) พาดหัวข่าว

2) กล่าวคำถ้า

3) ความส่งเสีย

4) ให้รับเริ่ง

5) เชิงกีรติ

6) มีด้าวอย่าง

9.1.8 ข้อหลักเลี่ยง

1) อ่าย่าออกตัว

2) อ่าย่าขอภัย

3) อ่าย่าถ่อมตัว

4) อ่าย่าอ้อมค้อม

9.2 หลักในการดำเนินการแสดงกิจกรรมการแสดงทางวิทยาศาสตร์

คณึงนิจ คงหอม (2547 : 19) และ พรหพ โชคดาวร (2548 : 42) ได้กล่าวไว้
หลักในการดำเนินการแสดงกิจกรรมการแสดงทางวิทยาศาสตร์ในทำนองคล้ายกัน สรุปได้
ดังนี้

9.2.1 การแสดงความมีลักษณะให้ผู้ชม ได้สังเกต ได้คิด คำตอบล่วงหน้า
หรือตั้งสมมติฐานก่อนที่จะแสดงการทดลองเพื่อหาคำตอบ

9.2.2 ผู้แสดงควรใช้คำตามให้ผู้ชมสังเกตการทดลองก่อน ไม่ควรบอก
หมดทุกอย่าง โดยที่ผู้ชม ไม่มีโอกาสคิด

9.2.3 หลักเลี่ยงการบอกเล่า หรือบรรยายเพราะวีธีนี้จะทำลาย
กระบวนการทางวิทยาศาสตร์ควรแสดงมากกว่าพูด

9.3 หลักหรือขั้นตอนในการดำเนินกิจกรรมการแสดงทางวิทยาศาสตร์

ศูนย์วิทยาศาสตร์เพื่อการศึกษานครสวรรค์ (2547 : 18) ได้กล่าวไว้
หลักหรือขั้นตอนในการดำเนินกิจกรรมการแสดงทางวิทยาศาสตร์ ไว้ช่นเดียวกัน สรุปได้
ดังนี้

9.3.1 ศึกษาเนื้อหา หลักการทำงานวิทยาศาสตร์เพื่อนำมาใช้ในการ
ออกแบบการแสดงให้เหมาะสมกับกลุ่มผู้ชม

9.3.2 กำหนดគัตถุประสงค์การแสดงแต่ละชุด

9.3.3 เตรียมสื่อ วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการแสดงให้เกิดความชำนาญ
เป็นไปอย่างรอบรื่น โดยใช้สื่ออุปกรณ์ที่หาได้ง่าย

9.3.4 ขั้นกระบวนการเรียนการสอน แบ่งออกเป็น

- 1) ขั้นการแสดง โดยใช้หลักให้น่าตื่นเต้น เร้าใจโดยให้ผู้ชมมีส่วนร่วมในการแสดงมากที่สุด
- 2) ขั้นสืบสาน โดยการใช้เทคนิคการแสดงคำถามให้ผู้ชมมีส่วนร่วมในการตอบมากที่สุด เพื่อนำไปสู่ข้อสรุปหลักการทำงานวิทยาศาสตร์
- 3) ขั้นสรุป โดยอาศัยคำตอบที่ผู้ชมตอบคำถามแล้วประมวลมาเป็นหลักการทำงานวิทยาศาสตร์
- 4) ขั้นประยุกต์ใช้ในการสรุปแต่ละครั้ง จะต้องเชื่อมโยงไปสู่การประยุกต์ใช้เพื่อให้ผู้ชมเห็นความสำคัญของวิทยาศาสตร์ที่สามารถนำมาใช้จริงได้ และเกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตของมนุษย์
- 5) ขั้นเสนอแนะ เป็นการเสนอแนะข้อมูล เพื่อให้ผู้ชมนำไปออกแบบ การทดลองหรือการแสดง โดยอาศัยหลักการทำงานวิทยาศาสตร์หลักการเดียวกัน
- 6) ขั้นประเมินผล การประเมินผลสามารถทำได้ง่าย ๆ โดยการสังเกต การตอบคำถามของผู้ชมและการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการแสดง
- 10. ส่วนประกอบของชุดการแสดงทางวิทยาศาสตร์**
- ในการสร้างชุดการแสดงทางวิทยาศาสตร์ วัดความสามารถด้านทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ผู้จัดได้ศึกษาแนวทางการสร้างชุดกิจกรรมฝึกทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ซึ่งวรรณพิพา รอดแรงค์ และพิมพันธ์ เดชะคุปต์ (2542 : 1-2) ได้เสนอเกี่ยวกับลักษณะของชุดฝึกทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ซึ่งมีส่วนประกอบ สำคัญ ดังต่อไปนี้
- 10.1 ชีอกิจกรรม เป็นส่วนหนึ่งที่บอกถึงลักษณะที่ต้องการฝึก
- 10.2 คำชี้แจง เป็นส่วนอธิบายความมุ่งหมายและเน้นความสำคัญของการจัดกิจกรรมและอธิบายหลักการหรือแนวทางในการฝึกทักษะแต่ละทักษะ โดยให้เห็นภาพ กว้าง ๆ เพื่อต้องการให้เห็นภาพกิจกรรมอย่างคร่าวๆ และบังมีประโยชน์ที่จะได้วัดคุณประสิทธิ์ ตรงตามกิจกรรมหรือไม่
- 10.3 จุดมุ่งหมายเป็นส่วนที่ระบุจุดมุ่งหมายที่สำคัญของกิจกรรมนั้น ๆ ซึ่งประกอบด้วยจุดมุ่งหมาย 2 ประการ คือ
- 10.3.1 จุดมุ่งหมายทั่วไป เป็นส่วนหนึ่งที่ปั้งให้ผู้เรียนได้แสดง พฤติกรรมที่กำหนดโดยสังเกตและวัดได้ และเป็นไปตามเกณฑ์ที่คาดหวัง

10.3.2 จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมเป็นส่วนชิ้นๆ ให้ผู้เรียนได้แสดง พฤติกรรมที่กำหนดโดยสังเกตและวัดได้ และเป็นไปตามเกณฑ์ที่คาดหวัง

10.4 แนวคิด เป็นส่วนที่ระบุเนื้อหา หรือ แนวคิดของกิจกรรมนั้น เป็น การอภิปรายให้ผู้สอนทราบว่า อะไรเป็นสาระสำคัญที่ผู้เรียนควรได้รับและเข้าใจจากการ เรียนตามกิจกรรมนั้นซึ่งสาระสำคัญนี้ควรจะได้รับการชี้

10.5 สื่อ เป็นส่วนที่ระบุถึงวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นมีการดำเนินกิจกรรม เพื่อ ช่วยให้ผู้สอนทราบว่าจะต้องเตรียมอะไรไว้ล่วงหน้าบ้าง

10.6 เวลาที่ใช้ เป็นส่วนที่ระบุจำนวนเวลาโดยประมาณว่า กิจกรรมนั้นควรใช้ เวลาเพียงใด อย่างไรก็ตามผู้สอนอาจยืดหยุ่นเวลาตามความจำเป็นหากผู้เรียนพร้อมทำการ ใช้เวลาเกือบตลอด หากผู้เรียนมีความพร้อมน้อยก็อาจใช้เวลามากขึ้น การยืดหยุ่นเวลาเป็น สิ่งที่สามารถทำได้สิ่งสำคัญที่ผู้สอนควรคำนึงถึงเป็นอย่างมาก คือ ผู้สอนไม่ควรข้าม ขั้นตอนการอธิบาย และลดเวลาในการอภิปรายมากเกินไป เพราะขั้นตอนเป็นขั้นสำคัญ ต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน

10.7 ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม เป็นส่วนที่ระบุวิธีการจัดกิจกรรมเพื่อให้ บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้เป็นขั้นตอน ซึ่งนักจากสอดคล้องกับหลักวิชาแล้ว ยังเป็น การอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้สอนในการดำเนินการด้วย การจัดกิจกรรมที่เน้นผู้เรียนเป็น ศูนย์กลาง (Centered) ให้ผู้เรียนมีความรู้ ความหมายของแต่ละทักษะกระบวนการทาง วิทยาศาสตร์ด้วยตนเอง และฝึกปฏิบัติจนชำนาญที่เรียกว่า เกิดทักษะ เป็นกิจกรรมที่เน้น ผู้เรียนทำด้วยตนเอง ขั้นตอนการดำเนินการดังกล่าว มีดังนี้

10.7.1 ขั้นนำ เป็นการเตรียมความพร้อมของผู้เรียนก่อนเริ่มทำกิจกรรม ฝึกทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์แต่ละทักษะ

10.7.2 ขั้นกิจกรรม เป็นส่วนที่ช่วยให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรม ได้ฝึกปฏิบัติ ทดลอง คิด ตัดสินใจ ซึ่งช่วยให้ผู้เรียนได้แสดงออกในการทำกิจกรรมได้ แสดงความคิดเห็นกับเพื่อนในกลุ่มหรือเป็นรายบุคคล ตลอดจนได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ ซึ่งกันและกันทำให้ผู้เรียนเกิดทักษะการเรียนรู้และเกิดประสบการณ์ที่จะนำไปสู่การเรียนรู้ ตามเป้าหมาย

10.7.3 ขั้นอภิปราย เป็นส่วนที่ผู้เรียนจะได้มีโอกาสนำเสนอประสบการณ์ที่ได้รับขึ้นกิจกรรมวิเคราะห์เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ชัดเจนแม่นยำ นอกจากรายการนี้ยังฝึกให้รู้จักการยอมรับซึ่งกันและกัน ความไว้วาง การไม่ด่วนตัดสินใจหรือลงข้อสรุปซึ่งจะช่วยพัฒนาเจตคติทางวิทยาศาสตร์ให้กับผู้เรียนด้วย

10.7.4 ขั้นสรุป เป็นส่วนที่ผู้สอนและผู้เรียนประมวลข้อความรู้ที่ได้จากขั้นกิจกรรมและขั้นอภิปรายและนำข้อสรุปมาสาระ และใจความสำคัญเพื่อช่วยให้ผู้เรียนสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันและสังคมต่อไป

10.8 การประเมินผล ในส่วนนี้จะเป็นการทดสอบผู้เรียนหลังเรียนแต่ละกิจกรรมว่ามีความรู้ความเข้าใจในสิ่งที่เรียนหรือฝึกไปเพียงใด โดยแบบทดสอบที่ใช้ได้พัฒนาให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ แนวคิด และเนื้อหาที่ตั้งไว้ ซึ่งเป็นที่คาดหวังว่าหากกิจกรรมมีความเหมาะสมและผู้สอนนำไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพแล้ว ผู้เรียนจะสามารถตอบข้อคำถามในแบบทดสอบเพื่อประเมินผู้เรียนในแต่ละกิจกรรมได้ถูกต้อง นอกจากประเมินผลด้วยแบบทดสอบของแต่ละกิจกรรมแล้ว ผู้สอนอาจจะสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียนในขณะทำกิจกรรม เช่น การทำงานในกลุ่ม การตอบคำถามเพื่อนด้วยกัน ตอบคำถามผู้สอน การซักถาม การแสดงความคิดเห็นในการทำกิจกรรม ตลอดจนการเสนอผลงานหน้าชั้นเรียน ซึ่งคังกล่าวข้างต้นนี้จะบอกให้รู้ถึง การจัดกิจกรรมของแต่ละกิจกรรมว่าเหมาะสมน่าสนใจเพียงใด และนำไปสู่การพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ของผู้เรียนได้หรือไม่เพียงใด

10.9 ภาคผนวก เป็นส่วนที่ให้ความรู้กับผู้สอน ซึ่งประกอบด้วยคำเหล่ายของแบบทดสอบ แบบฝึกกิจกรรม คำแปลของแบบฝึกกิจกรรม ความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับทักษะในกิจกรรมนั้น ๆ ความรู้และข้อแนะนำเกี่ยวกับการใช้และการสร้างสื่อชนิดต่างๆที่ใช้จะเห็นได้ว่าลักษณะชุดฝึกทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์นั้นมี

ส่วนประกอบที่สำคัญได้แก่ 1) ชื่อกิจกรรม 2) คำชี้แจง 3) จุดมุ่งหมาย 4) แนวคิด 5) สื่อ 6) เวลาที่ใช้ 7) ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม 8) การประเมิน 9) ภาคผนวก

โดยสรุป จะเห็นว่า�กิจการพยาบาลเสนอหลักหรือขั้นตอนเบื้องต้นในการดำเนินกิจกรรม โดยเน้นการให้ผู้ชมหรือผู้ร่วมกิจกรรมมีส่วนร่วมทั้งในการคิด การแสดงร่วมให้มากที่สุดก่อนที่จะมีการสรุปความคิดด้วยหลักการทางวิทยาศาสตร์ร่วมกัน

จากที่กล่าวถึงกิจกรรมการแสดงทางวิทยาศาสตร์มาทั้งหมด ผู้วิจัยจึงมีความเห็นว่า กิจกรรมการแสดงทางวิทยาศาสตร์น่าจะนำมาใช้ประกอบการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ได้

โดยใช้กิจกรรมการแสดงที่มีความสอดคล้องกับเนื้อหาในบทเรียน ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนเกิดความสนุกสนาน เพลิดเพลิน อีกทั้งยังมีส่วนร่วมในการลงมือทำการพิสูจน์ ทดลอง มีการสื่อสารระหว่างครูและผู้เรียน เกิดปฏิสัมพันธ์ที่ดี อันน่าจะนำไปสู่ประสิทธิภาพการเรียนรู้ที่ดีขึ้น ได้ในงานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สร้างกิจกรรมการแสดงทางวิทยาศาสตร์ขึ้น โดยจัดทำในรูปชุดการแสดงเพื่อใช้สอนเนื้อหาเรื่อง “สารและสมบัติของสาร” และได้ให้นิยาม ข้อกิจกรรมการแสดงทางวิทยาศาสตร์ว่า หมายถึง กิจกรรมที่ผู้วิจัยได้จัดสร้างขึ้นในรูปชุด การแสดงทางวิทยาศาสตร์ ซึ่งเป็นการแสดงที่ให้ความสนุกสนานเพลิดเพลินและถ่ายทอด ความรู้เกี่ยวกับเรื่องสารและสมบัติของสาร ในประเด็นสำคัญต่าง ๆ ให้ได้มากที่สุด โดยอาศัย หลักการ และการทดลองทางวิทยาศาสตร์มาพัฒนาสนับสนุนกับการแสดง มีการใช้สื่ออุปกรณ์ ต่าง ๆ ประกอบการแสดงและเปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วม ด้วยการตอบคำถาม หรือร่วมแสดงด้วยการพิสูจน์ ทดลองสิ่งต่างๆด้วยตนเอง ซึ่งชุดการแสดงทางวิทยาศาสตร์ที่สร้างขึ้นมี แสดงด้วยการพิสูจน์ ทดลองสิ่งต่างๆด้วยตนเอง ซึ่งชุดการแสดงทางวิทยาศาสตร์ที่สร้างขึ้นมี 6 ชุด เพื่อใช้เป็นสื่อในการเสริมประสบการณ์การเรียนรู้ให้กับนักเรียน โดยแต่ละชุดจะ ประกอบด้วย ชื่อชุด วัสดุอุปกรณ์การจัดเตรียมก่อนการแสดง แนวทางการแสดง ผลที่เกิดขึ้น และหลักการทางวิทยาศาสตร์ที่ใช้ในการอธิบายผลที่เกิดขึ้น

11. แบบทดสอบวัดทักษะกระบวนการวิทยาศาสตร์

11.1 ลักษณะข้อสอบเพื่อวัดความสามารถด้านทักษะกระบวนการทาง

วิทยาศาสตร์

สถานบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (2541 : 25) ได้ นำเสนอถ้อยคำและข้อสอบเพื่อวัดความสามารถด้านทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ดังนี้

11.1.1 สถานการณ์

- 1) สถานการณ์ที่สร้างขึ้นจะเป็นสถานการณ์สมมติหรือนำมายาก เอกสารอื่นใดก็ตามจะต้องมีความยากง่ายเหมาะสมกับระดับชั้นของนักเรียน
- 2) ใช้คำพูดที่เข้าใจง่าย พัพท์เทคนิคต้องไม่นักหนีอไปจากที่นักเรียนได้เรียนรู้มาแล้ว
- 3) สถานการณ์ต้องไม่ใช่สถานการณ์ที่เป็นไปไม่ได้จะต้องเป็นจริง

สมเหตุสมผล

- 4) ถ้าเป็นเรื่องที่มีหน่วยการวัด จะต้องระบุให้ชัดเจนว่าเป็นหน่วยใด
- 5) สถานการณ์ที่ออกแบบต้องสัมภ์ทัศร์ อ่านเข้าใจง่าย และแต่ละ

สถานการณ์ควรใช้คำตามได้มากกว่า 1 ข้อ เพื่อให้นักเรียนไม่เสียเวลาในการอ่านมากเกินความจำเป็น

11.1.2 คำถาม

- 1) ถามในเรื่องที่ต้องการใช้ความสามารถในด้านทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ไม่ถูกเรื่องของความรู้ความจำ
- 2) ไม่ถามถึงปัญหาหรือสมมติฐานที่เคยอภิปรายหรือสรุปมาแล้ว เพราะจะกล้ายกเว้นความจำเป็นทั้ง ๆ ที่ดูคำถามเหมือนวัดทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์
- 3) ใช้คำถามที่รักถูก บังชี้ชัดว่าจะให้ตอบในเรื่องใด แม้ว่าในคำถามจะมีความคิดเห็นได้แตกต่างกัน แต่ต้องเป็นความเห็นที่ยกับเรื่องนั้น โดยเฉพาะ
- 4) ข้อความที่จะให้ตอบแต่ละคำถามควรเป็นตอนละเรื่อง และกำหนดคะแนนให้เหมาะสมถูกเป็นไปได้ควรให้คะแนน 1 ถ้าตอบถูก และให้ 0 เมื่อตอบผิด

11.1.3 การตรวจ ถ้าเป็นข้อสอบให้ตอบสั้นๆ แม้จะต้องคำถามที่ผู้ตอบคิดว่าจำเพาะ เจาะจงคำตอบน่าจะแน่นอน แต่ในการตรวจจะต้องดูเหตุผลของนักเรียนบางคนที่ตอบต่างกันไปจากกันที่ตั้งไว้ด้วย ถ้าเหตุผลถูกต้องก็ต้องยอมรับ

11.2 การสร้างแบบทดสอบวัดทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์

กำหนดความมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม ซึ่งต้องแจกแจงให้ชัดเจนโดยครู ต้องศึกษาจุดมุ่งหมายในแต่ละทักษะให้เข้าใจแล้วมาแจกแจงให้เป็นชุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม ซึ่งจะมีทั้งภาคสถานการณ์ภาคพฤติกรรมที่คาดหวังและภาคเกณฑ์ ในการกำหนดพฤติกรรมนั้น ๆ

11.2.1 การเลือกเนื้อหาที่จะวัด หมายถึง การเลือกความมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมกับเนื้อหาดังเดียวกันไม่ได้ในบทหนึ่งๆ ควรจะกำหนดว่าทักษะใด เนื้อหาใดเป็นสิ่งที่ขาดไม่ได้ทักษะนั้น เนื้อหาจะปรากฏในข้อสอบ

11.2.2 การสร้างตารางเพื่อกำหนดเนื้อหาและพฤติกรรม ทักษะซึ่งมีความมุ่งหมายที่กำหนดจะวัดทักษะหรือพฤติกรรมได้เท่าไร อย่างละเอียด จะได้ไม่บกพร่อง นักศึกษาจะสามารถเข้าใจได้โดยง่าย ข้อสอบวัดพฤติกรรมทักษะโดยมีสัดส่วนมากน้อยเพียงใด

วรพงษ์ กาแก้ว (2552 : 45) ได้ศึกษาการสร้างแบบทดสอบวัดทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 แบบทดสอบการวัดทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ประกอบด้วย 13 ทักษะ มีความยากง่ายเฉลี่ยเท่ากับ

0.54 ค่าอำนาจจำแนกเฉลี่ยแบบทดสอบเท่ากับ 0.92 และความเที่ยงคงเชิงเนื้อหา (IOC) ตั้งแต่ 0.6 ขึ้นไป และเมื่อนำแบบทดสอบมาวิเคราะห์องค์ประกอบ (Factor analysis) เพื่อจำแนกตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กันไว้ในกลุ่มเดียวกัน สามารถจำแนกทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ได้ 13 องค์ประกอบ สำหรับค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการวัด ทั้งฉบับมีค่าเท่ากับมีค่าเท่ากับ 3.09 ความสัมพันธ์ของผลสอบจากแบบทดสอบวัดทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์กับผลจากการปฏิบัติภาระการทดลองเพื่อวัดทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนมีความสัมพันธ์ในทางบวก

สันต์ ภาเวรัตน์ (2542 : 77) ได้ศึกษาการสร้างและพัฒนาแบบทดสอบวัดทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ผลการวิจัยพบว่า แบบทดสอบการวัดทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ 13 ทักษะ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 39 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.78 ค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.20-0.49 และมีค่าความยากง่ายของข้อสอบอยู่ระหว่าง 0.32 ถึง 0.88

สรุปได้ว่าแบบวัดทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์เป็นแบบวัดที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเพื่อใช้วัดความสามารถด้านทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์

การหาประสิทธิภาพของนวัตกรรม

โดยทั่วไปเมื่อมีการพัฒนานวัตกรรมขึ้นมาใหม่ ควรมีการหาประสิทธิภาพของนวัตกรรมนั้น ๆ ด้วย ดังนั้นครูที่ทำวิจัยในชั้นเรียน หากมีการพัฒนานวัตกรรมขึ้นมาใช้แล้ว ครูก็ควรหาประสิทธิภาพของนวัตกรรมนั้น ๆ เพราะประสิทธิภาพของนวัตกรรมเป็นตัวบ่งชี้สภาพความสำเร็จของการใช้นวัตกรรม โดยที่นิยมวัดส่วนใหญ่นั้นประสิทธิภาพของนวัตกรรมอยู่ที่คุณภาพของกระบวนการที่กำหนด โดยนวัตกรรมนั้นทำให้ผู้ปฏิบัติหรือผู้ใช้สามารถประสบความสำเร็จตรงตามวัตถุประสงค์ของนวัตกรรม

1. การหาประสิทธิภาพของนวัตกรรม

การหาประสิทธิภาพของนวัตกรรม อาจกระทำได้หลายทาง ดังนี้

1.1 ให้ผู้เชี่ยวชาญหรือครูที่ชำนาญการเป็นที่ยอมรับ ตรวจสอบด้านเนื้อหา ความหมายสมกับปัญหาอย่างลุ่มนักเรียนหรือกลุ่มอื่น ๆ

1.2 การบรรยายคุณภาพหรือการเปรียบเทียบคุณภาพก่อนและหลังการใช้นวัตกรรมซึ่งทำได้โดยการทดลองใช้นวัตกรรมกับกลุ่มเล็ก ๆ เพื่อตรวจสอบคุณภาพด้านความชัดเจนของภาษาการดำเนินเนื้อหาและอื่น ๆ

1.3 การคำนวณค่าร้อยละของนักเรียนที่สอบผ่านแบบทดสอบอิงเกณฑ์ที่กำหนดดูดฝ่านไว้ วิธีการนี้หมายกับการนำไปใช้กับนักเรียนกลุ่มใหญ่

1.4 การหาประสิทธิภาพของนวัตกรรมการเรียนรู้ ประกอบบทเรียนสำเร็จรูป ชุดการสอน แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ฯลฯ โดยใช้สูตร E1 / E2 วิธีนี้หมายกับนักเรียนกลุ่มค่อนข้างใหญ่

การหาประสิทธิภาพของนวัตกรรม ด้วยวิธีการหาประสิทธิภาพของนวัตกรรมการเรียนรู้โดยใช้สูตร E1 / E2 จากร้อยละของคะแนนเฉลี่ยของการทำแบบฝึกหัดหรือการฝึกปฏิบัติก่อนการเรียนกับร้อยละของคะแนนเฉลี่ยของการทำแบบทดสอบหลังเรียน ถ้าร้อยละของคะแนนเฉลี่ยของการทำแบบฝึกหัดหรือแบบฝึกปฏิบัติต่ำ ก็อาจจะปรับปรุงการจัดกิจกรรมหรือปรับนวัตกรรมที่เป็นขั้นตอนของการจัดการเรียนรู้ให้ตรงกับจุดประสงค์ของนวัตกรรมให้มากขึ้น หรือสอนตามนักเรียนถึงสิ่งที่ทำให้นักเรียนยังไม่เข้าใจ หรือคิดว่าควรจะปรับปรุงแก้ไขรวมทั้งปรึกษาผู้เชี่ยวชาญและนำเสนอข้อมูลทั้งหมดมาปรับปรุงนวัตกรรมให้มีประสิทธิภาพตรงตามที่ต้องการมากขึ้น เพื่อที่จะได้แก้ปัญหาหรือพัฒนาคุณภาพของนักเรียนในห้องเรียนต่อไป

2. การหาประสิทธิภาพของสื่อ

บุญชม ศรีสะอุด (2551 : 98-99) สรุปว่า การหาประสิทธิภาพของสื่อ (E1/ E2) เป็นขั้นตอนทำการทดลองจริงกับกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้แล้ว (ไม่ใช่เป็นขั้นตอนการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้กับนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง) สรุปได้ดังนี้

2.1 ประสิทธิภาพของกระบวนการ (E1) เป็นค่าที่บ่งบอกว่า.nวัตกรรมนั้นสามารถพัฒนานักเรียนให้เกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องหรือไม่ภายใต้สถานการณ์และกิจกรรมที่กำหนดให้โดยจะมีการเก็บข้อมูลของผลการเรียนรู้อันเนื่องมาจากนวัตกรรมหรือแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เป็นระยะ ๆ ซึ่งสามารถสะท้อนให้เห็นถึงพัฒนาการและความของงานของนักเรียนได้ โดยทั่วไปมักจะคำนวณจากคะแนนที่ได้จากการทำแบบทดสอบย่อย ชุดฝึกทักษะการใช้สื่อนวัตกรรมหรือคะแนนจากพฤติกรรมการเรียนในระหว่างที่นักเรียนกำลังเรียนตามแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

2.2 ประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E2) เป็นค่าที่บ่งบอกว่าในวัดกรรมนี้ สามารถส่งผลให้นักเรียนเกิดสัมฤทธิผลได้หรือไม่ บรรลุวัตถุประสงค์หรือเป็นไปตามที่กำหนดไว้ในแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้มากน้อยเพียงใด ซึ่งคำนวณจากคะแนนที่ได้จากการทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (ทดสอบหลังเรียน) ของนักเรียนทุกคน

หากที่กล่าวมาสามารถคำนวณได้ค่าตัวเลขที่บ่งบอกถึงประสิทธิภาพของสื่อหรือนวัตกรรมแต่การที่จะสรุปว่าสื่อหรือแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นนั้นมีประสิทธิภาพหรือไม่จะต้องมีการกำหนดเกณฑ์เพื่อใช้ในการพิจารณา โดยเกณฑ์ดังกล่าว นิยมใช้หลักการเรียนแบบรอบรู้ (Mastering Learning) คือตั้งเกณฑ์ไว้ที่ ร้อยละ 80 และยอมรับ ความผิดพลาด ได้ไม่เกินร้อยละ 2.5 ดังนั้นต้องมีประสิทธิภาพไม่น้อยกว่า $80 - 2.5 = 77.5$ หรือยอมรับความผิดพลาด ได้ไม่เกินร้อยละ 5 ดังนั้นต้องมีประสิทธิภาพไม่น้อยกว่า $80 - 5 = 75$ ตัวอย่างเช่น ตั้งเกณฑ์ของ E1/E2 ไว้ที่ 80/80 และกำหนดความผิดพลาดที่ยอมรับได้ไม่เกินร้อยละ 5 คำนวณค่า E1/E2 ได้ 76/77 คือได้ว่า มีประสิทธิภาพอยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้ ส่วนการกำหนดเกณฑ์ความผิดพลาดที่ยอมรับ ได้ไม่ควรเกินร้อยละ 5 เกณฑ์ที่ยอมรับได้

การเลือกเกณฑ์เพื่อกำหนดค่าประสิทธิภาพของสื่อการสอนหรือนวัตกรรม ควรพิจารณาจากหลายปัจจัย เช่น ประเภทของสื่อนวัตกรรม ศติปัญญาของกลุ่มนักเรียน ความสามารถในการอ่านและเขียนของนักเรียน วัฒนธรรมของนักเรียนและวัตถุประสงค์ของการเรียน เป็นต้น โดยทั่วไปนวัตกรรมหรือสื่อการสอนที่มุ่งการพัฒนาทักษะมักจะกำหนดเกณฑ์ประสิทธิภาพต่ำกว่าการพัฒนาความรู้ ทั้งนี้เนื่องจากทักษะเป็นสิ่งที่พัฒนาได้ยากกว่า และอาจต้องใช้เวลาในการพัฒนานานกว่า ตัวอย่างเช่น สื่อหรือนวัตกรรมที่เน้นการพัฒนาความรู้อาจกำหนด E1/E2 เท่ากับ 80/80 ส่วนสื่อหรือนวัตกรรมที่เน้นการพัฒนาทักษะต่างๆ อาจกำหนด E1/E2 ที่ 75/75 เป็นต้น

3. การประเมินผลทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์

ชวนและปิการ์ (Sund and Picard, 1972 : 31-25) กล่าวถึง การประเมินผลทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ว่า ต้องศึกษาวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมของแต่ละทักษะ เพื่อใช้เป็นแนวทางการประเมินผลดูว่า นักเรียนมีความสามารถในการใช้ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ในด้านต่างๆ หรือไม่ หากน้อยเพียงใด

3.1 การสร้างแบบทดสอบวัดทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์

หน่วยทดสอบและประเมินผลสถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และ

เทคโนโลยีได้เสนอแนะแนวทางในการสร้างแบบทดสอบวัดทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ไว้ดังนี้ (สสวท. 2552 : 5)

3.1.1 กำหนดความมุ่งหมายเชิงพุทธิกรรม ซึ่งจะต้องแยกแจงให้ชัดเจน โดยครูต้องศึกษาจุดมุ่งหมายในแต่ละทักษะให้เข้าใจ แล้วมาแจงแจงให้เป็นจุดมุ่งหมายเชิงพุทธิกรรม ซึ่งจะมีทั้งภาคสถานการณ์ ภาคพุทธิกรรมที่คาดหวัง และเกณฑ์ในการกำหนดพุทธิกรรมนั้นๆ

3.1.2 การเลือกเนื้อหาที่จะวัด หมายถึง การเลือกความมุ่งหมายเชิงพุทธิกรรมกับเนื้อหาที่จำเป็นที่ขาดเสียไม่ได้ในบทหนึ่งๆ ควรจะกำหนดว่าทักษะใด เนื้อหาใด เป็นสิ่งที่ขาดไม่ได้ ทักษะนั้นและเนื้อหานั้นก็จะประจำอยู่ในข้อสอบ

3.1.3 การสร้างตารางเพื่อกำหนดเนื้อหาและพุทธิกรรมทักษะ ซึ่งมีความมุ่งหมายอยู่ที่จะกำหนดว่าจะวัดทักษะหรือพุทธิกรรมได้เท่าไร อย่างละเอียด จะได้ไม่บกพร่อง นอกจากนั้นผู้ออกแบบข้อสอบยังจะต้องทราบต่อไปอีกว่า ข้อสอบวัดพุทธิกรรมทักษะ ได้มีสัดส่วนมากน้อยเพียงใด

3.1.4 การเลือกแนวทางการออกข้อสอบ ควรจะเลือกลักษณะใช้การสอบแบบใด จึงจะวัดพุทธิกรรมนั้นได้ตรงและถูกต้องเหมาะสมที่สุด ตลอดทั้งแนะนำกับวัยของเด็ก ประยุกต์เวลาและง่ายต่อการปฏิบัติด้วย

3.2 ลักษณะข้อทดสอบเพื่อวัดความสามารถในการดำเนินการตามกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ดังนี้ (สสวท., 2552: 10)

3.2.1 การสร้างสถานการณ์

1) สถานการณ์ที่สร้างขึ้น จะเป็นสถานการณ์สมมติ หรือนำมาจากเอกสารอื่นใดก็ตามจะต้องมีความยกจ่ายเหมาะสมกับระดับชั้นของนักเรียน

2) ใช้คำพูดที่เข้าใจง่าย ศัพท์เทคนิคต้องไม่นอกเหนือจากที่

นักเรียนรู้มาแล้ว

3) สถานการณ์นั้น ๆ ต้องมีความเป็นไปไม่ได้ จะต้องเป็นจริงสมเหตุผล

เหตุผล

4) ถ้าเป็นเรื่องที่มีหน่วยวัด จะต้องระบุให้ชัดเจนว่าเป็นหน่วยใด

5) สถานการณ์ที่ยกมาต้องสั้น ง่ายต่อการเข้าใจ ได้จ่าย แต่ละ

สถานการณ์ควรใช้สำหรับตามໄດ້มากกว่า 1 ข้อ เพื่อมิให้นักเรียนเสียเวลาในการอ่านมากเกินความจำเป็น

3.2.2 การสร้างคำานิ คำานิที่จะให้คำอนตามสถานการณ์ที่ยกมาจะมีคุณสมบัติดังนี้

- 1) ถ้าในเรื่องที่ต้องใช้ความสามารถในด้านกระบวนการวิทยาศาสตร์ ไม่ถ้าเรื่องที่เป็นความรู้ – ความจำ
- 2) ไม่ถ้าถึงปัญหา หรือสมมุติฐานที่เคยอภิปราย หรือสรุปกันมาแล้ว เพราะจะกล้ายเป็นความจำทั้ง ๆ ที่ถูกคำานิเหมือนกับจะวัดทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์
- 3) ใช้คำานิรดกุณ บ่งชี้ว่าจะให้ตอบเรื่องใด แม้ว่าบางคำานิจะให้แสดงความคิดเห็นได้แตกต่างกัน แต่ก็ต้องเป็นความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องนั้น ๆ โดยเฉพาะ
- 4) ข้อความที่จะให้ตอบแต่ละคำานิ ควรเป็นตอนละเอียด และกำหนดครະดับคะแนนให้เหมาะสม ถ้าเป็นไปได้ควรให้คะแนนเป็น 1 ถ้าตอบถูก และ 0 ถ้าตอบผิด

3.2.3 การตรวจให้คะแนน ถ้าเป็นข้อทดสอบให้ตอบสั้น ๆ แม้จะต้องคำานิที่ผู้ถานิคิดว่าจำเพาะเจาะจง คำอนน่าจะแน่นอน แต่ในการตรวจจะต้องคุ้มกันให้ผลของนักเรียนนางคนที่ตอบแตกต่างไปจากเกณฑ์ที่ตั้งไว้ด้วย ถ้าเหตุผลถูกก็ต้องยอมรับ

การประเมินเชิงระบบ

การประเมินเชิงระบบ (Input Output Model หรือ System Approach Model) หรือรูปแบบการประเมินเชิงระบบ (CIPO) ที่ประกอบด้วยบริบท (Context) ปัจจัยนำเข้า (Input) กระบวนการ (Process) และผลผลิต/ผลลัพธ์ (Out put/Out come) มีนักการศึกษาได้ให้ความหมายการประเมินไว้ดังนี้

ประชุม รอดประเสริฐ (2539) กล่าวว่า การประเมินหรือการประเมินผล มีความหมายตรงกับคำในภาษาอังกฤษว่า “Evaluation” ซึ่งหมายถึง กระบวนการรวมและวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อการตัดสินใจดำเนินการสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ทดสอบ ลังเกต และวิธีการอื่น ๆ แล้วทำ การวิเคราะห์เพื่อตัดสินว่าการดำเนินงานนั้นมีคุณค่าหรือบรรลุถึงวัตถุประสงค์ของการดำเนินงานนั้นมากน้อยเพียงใด

1. ความหมายของการประเมิน

โภวิท ประวัติพุกนย์ และสมศักดิ์ สินธุระเวชญ์ (2549 : 6) ได้ให้ความหมายการประเมิน คือ การนำตัวเลขที่ได้จากการวัดรวมกับการใช้วิจารณญาณของผู้ประเมินมาตัดสิน โดยการตัดสินนั้นอาจเปรียบเทียบเกณฑ์ เพื่อให้ได้ผลเป็นอย่างโดยย่างหนึ่ง การประเมินนั้นต้องมีองค์ประกอบหลัก 3 ประการ คือ

1.1 ผลการวัด (Measurement) ช่วยให้ทราบสภาพของสิ่งที่ประเมินว่ามีอยู่ปริมาณเท่าไร มีลักษณะอย่างไร เพื่อใช้เป็นข้อมูลนำไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์

1.2 เกณฑ์การพิจารณา (Criteria) เป็นการตัดสินใจลงไปว่าสิ่งใดดีหรือไม่ดี ใช้ได้หรือไม่ได้นั้น ผลการสอนนี้ผ่านหรือไม่ผ่าน โดยนำคะแนนจากการวัดไปเปรียบเทียบเกณฑ์หรือมาตรฐานที่ตั้งไว้

1.3 การตัดสินใจ (Decision) เป็นการสรุปผลการเรียนเทียบระหว่างผลคะแนนจากการวัดกับเกณฑ์ที่ได้กำหนดเอาไว้ว่าสูงกว่ากันขนาดไหน การตัดสินที่ดีต้องมีการพินิจพิจารณาอย่างละเอียด ทุกแห่งมุ่ง และต้องมีความยุติธรรม

กู้ด (Good : 1973) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การประเมิน คือ การประเมินผลของกิจกรรมการเรียนภายในขอบข่ายของการสอนที่เน้นเฉพาะคุณประสพของ การตัดสินใจในความถูกต้องของชุดมุ่งหมาย ความสัมพันธ์และความต่อเนื่องของเนื้อหาและผลลัพธ์ที่ของวัตถุประสงค์เฉพาะซึ่งนำไปสู่การตัดสินใจ ในการวางแผนจัดโครงการและการหมุนเวียนของกิจกรรมโครงการต่าง ๆ ที่จะจัดให้มีขึ้น

สรุปได้ว่า การประเมินหรือการประเมินผลเป็นการตัดสินใจดำเนินการสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ทดสอบ สังเกต และวิธีการอื่น ๆ แล้วทำการวิเคราะห์เพื่อตัดสินว่าการดำเนินงานนั้นมีคุณค่าหรือบรรลุถึงวัตถุประสงค์ของการดำเนินงานนั้นมากน้อยเพียงใดนำไปเปรียบเทียบตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้

2. ความหมายของวิธีการเชิงระบบ

วิธีการเชิงระบบหรือเทคนิคเชิงระบบ (System Apporach) หมายถึง วิธีการนำเอาความรู้เรื่องระบบเข้ามาเป็นกรอบช่วยในการค้นหาปัญหา กำหนดวิธีการแก้ปัญหาและใช้แนวทางความคิดเชิงระบบช่วยในการตัดสินใจแก้ปัญหา (อุทัย นุญประเสริฐ 2529 : 20)

เอนรี่ เลนแมน (Henry lenman) (สูรพันธ์ ยันต์ทอง. 2533 : 60) ได้ให้อธิบายความหมายของวิธีการเชิงระบบไว้ดังนี้

2.1 เป็นวิธีการแก้ปัญหาที่นำเอาวิธีการทางวิทยาศาสตร์มาใช้

- 2.2 เป็นวิธีการพัฒนาการแก้ปัญหา ที่กระทำอย่างเป็นระบบ เป็นขั้นเป็นตอน
- 2.3 เป็นกระบวนการที่ขัดความลำเอียง โดยไม่ยึดถือความคิดของคนใดคนหนึ่งมาตัดสิน โดยไม่มีเหตุผลเพียงพอ
- 2.4 เป็นวิธีการแก้ปัญหาเป็นขั้นๆอย่างมีเหตุผล
- 2.5 เป็นการดำเนินงานโดยกลุ่มนบุคคล ไม่ใช่คนใดคนหนึ่งแต่เพียงผู้เดียว
- 2.6 มีการวางแผนล่วงหน้าก่อนการดำเนินการแก้ปัญหาทุกครั้งว่าจะดำเนินการที่จะขึ้นอย่างไร และเมื่อกำหนดแล้วจะ ไม่มีการเปลี่ยนแปลงแก้ไขภายหลัง หรือไม่ดำเนินการตามขั้นตอนที่กำหนดไว้เป็นอันขาด นอกจากเป็นเหตุสุดวิสัย
- 2.7 ระหว่างการดำเนินงาน ถ้าต้องมีการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในระบบ ต้องแก้ไขทันทีให้เสร็จ แล้วจึงดำเนินงานขั้นต่อไป แต่ทั้งนี้ต้องอยู่ในแผนที่กำหนดด้วย
- 2.8 ไม่มีการบอกยกเลิก ยกเว้นขั้นขั้นหรือหยุดกลางคัน แล้วนำผลที่ยังไม่ได้ดำเนินการไปถึงจุดสุดท้ายเมื่อบรรลุวัตถุประสงค์ของการแก้ไขปัญหานาใช้เท่านั้น
- ก่อ สวัสดิพานิช (2548 : 16) ได้ให้ความหมายของทฤษฎีเชิงระบบว่า เป็นกลวิธีอย่างหนึ่งซึ่งใช้ในการวิเคราะห์ การออกแบบและการจัดการ เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่วางไว้อย่างถ้วนถี่ ด้วยผลและมีประสิทธิภาพ
- โซเดอร์เบก และคณะ (Schoderbek and othors. 1990 : 6-10) เสนอว่า การแก้ปัญหาในปัจจุบันจำเป็นต้องมองที่ระบบมากกว่าพิจารณารายละเอียดของแต่ละปัญหา ตัวอย่างการใช้ Systems Approach ใน การแก้ปัญหา ได้แก่ ระบบการขนส่ง ต้องมีการออกแบบระบบทางสัญจรที่คือ ซึ่งจะช่วยลดการลื่นเปลี่ยนเส้นทางเพลิง ให้ หรือการออกแบบเครื่องบินที่สามารถบรรลุภาระโดยสาร ได้จำนวนมาก แต่สำนับนิยามสิ่งอำนวยความสะดวก ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมองปัญหาโดยรวมหรือที่เรียกว่า Systems view or Systems Approach นอกจากนี้เขายังได้ขยายความว่า วิธีการเชิงระบบ มีความแตกต่างกับ วิธีการเชิงวิเคราะห์ (Analytical approach) ตรงที่ วิธีการเชิงระบบเป็นกระบวนการแยกแยะจากส่วนรวมทั้งหมด ออกเป็นส่วนๆที่เด็กกว่า เพื่อให้เข้าใจการทำงานที่ของส่วนร่วม วิธีการเชิงระบบอยู่บนพื้นฐานของ ทฤษฎีระบบทั่วไป ซึ่งสัมพันธ์กันขึ้นกับการรวมเอาแนวทางปฏิบัติต่าง ๆ ได้แก่ การวิจัยดำเนินงาน การวิเคราะห์ระบบ การควบคุมระบบ และวิศวกรรมระบบ นารวมกันเข้าเพื่อการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ

จากความหมายของนักการศึกษาหลายท่าน จึงอาจสรุปได้ว่า วิธีการเชิงระบบ (Systems approach) หมายถึง วิธีการทางความคิดที่เป็นรูปแบบ ซึ่งแสดงให้เห็นวิธีการ

แก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ โดยเน้นการมองปัญหาอย่างองค์รวม ทั้งนี้รูปแบบของวิธีการหาความรู้เกี่ยวข้องโดยตรงกับการวิเคราะห์ สังเคราะห์และวางแผนรูปแบบการดำเนินการ โดยต้องเกี่ยวพันกับรูปแบบปฏิบัติทั้งภายในและภายนอกโดยใช้ระบบปฏิบัติเป็นพื้นฐานความคิด

จากการศึกษาความหมายของการประเมินและวิธีการเชิงระบบนำมาสรุปได้ว่า การประเมินเชิงระบบเป็นการประเมินในรูปแบบการตัดสินใจดำเนินการสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ทดสอบ สังเกต และวิธีการอื่น ๆ แล้วทำการวิเคราะห์เพื่อตัดสินว่าการดำเนินงานนั้นมีคุณค่า หรือบรรลุถึงวัตถุประสงค์ของการดำเนินงานนั้นมากน้อยเพียงใดตามกระบวนการประเมิน ซึ่งควบคู่กันไปด้วยเสมอ คือ การประเมินข้อมูลนำเข้า (Inputs) การประเมินตัวกระบวนการ (Processor) และการประเมินผลงาน (Outputs)

3. ความสำคัญของวิธีการเชิงระบบ

3.1 ความสำคัญของวิธีการเชิงระบบ

ความสำคัญของวิธีการเชิงระบบสามารถสรุปได้ 4 ประการคือ

3.1.1 มีความสำคัญในฐานะที่เป็นวิธีคิดที่สามารถจัดการกับปัญหาที่มีความผุ่งยากซับซ้อน ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3.1.2 มีความสำคัญในฐานะที่เป็นเครื่องมือส่งเสริมวิธีคิดของบุคคลทั่วไป

3.1.3 มีความสำคัญในฐานะที่เป็นเครื่องมือสำหรับพัฒนาองค์ความรู้ใน

ศาสตร์สาขาแขนงต่าง ๆ ทั้งวิทยาศาสตร์

4. มีความสำคัญในฐานะที่เป็นเครื่องมือสำหรับการบริหารงานในองค์กร หรือนำวิจัยงานค้านการวางแผนนโยบายและอื่น ๆ

3.2 วิธีการหรือเทคนิคเชิงระบบ

อุทัย บุญประเสริฐ (2529 : 14-15) กล่าวถึง วิธีการหรือเทคนิคเชิงระบบ ว่า เป็นการทำงานจากสภาพที่เป็นอยู่ไปสู่สภาพที่ต้องการของงานนั้นทั้งระบบ โดยขั้นตอนที่สำคัญ ๆ ในเทคนิคเชิงระบบ ได้แก่

3.2.1 กำหนดปัญหาที่ต้องการแก้ไขและความต้องการในการพัฒนาของระบบให้ชัดเจน

3.2.2 กำหนดគัตถุประสงค์ย่อยที่สัมพันธ์กับปัญหาและความต้องการในการพัฒนาและสัมพันธ์กับวัตถุประสงค์รวมของระบบให้ญี่ทั้งระบบเพื่อสร้างกรอบหรือข้อบทในการทำงาน (สิ่งที่ต้องการ)

3.2.3 ศึกษาถึงสิ่งแวดล้อมในการทำงานของระบบและทรัพยากรที่ mana ได้

- 3.2.4 สร้างทางเลือกในการแก้ปัญหาหรือวิธีการในการพัฒนา
- 3.2.5 ตัดสินใจเลือกทางที่เหมาะสม ด้วยวิธีการที่มีเหตุผลเป็นระบบ เป็นไปตามกฎหมายที่ที่เหมาะสมคำนึงถึงความเป็นไปได้ในการปฏิบัติ
- 3.2.6 ทดลองปฏิบัติทางเลือกที่ได้ตัดสินใจเลือกไว้
- 3.2.7 ประเมินผลการทดลองหรือผลการทดสอบ
- 3.2.8 เก็บรวบรวมข้อมูลป้อนกลับอย่างเป็นระบบเพื่อปรับปรุงระบบนั้นให้เหมาะสมยิ่งขึ้น
- 3.2.9 ดำเนินการเป็นส่วนของระบบปกติ
- 3.3 ขั้นตอนวิธีการเชิงระบบ**
- จากแนวคิดจากการนำเสนอขั้นตอนวิธีการเชิงระบบของนักศึกษา หลาย ๆ ท่านที่กล่าวมาข้างต้นนี้ พยายามสรุปเป็นขั้นตอนหลัก ๆ ได้ 5 ขั้นตอนคือ
- 3.3.1 ระบุปัญหาที่ต้องการแก้ไข
  - 3.3.2 ระบุทางแก้หรือทางเลือกเพื่อแก้ไขปัญหา
  - 3.3.3 เลือกทางแก้ไข
  - 3.3.4 ปฏิบัติตามแนวทางที่ได้เลือกไว้
  - 3.3.5 ประเมินความสำเร็จของการปฏิบัติตามทางเลือกและนำไปปรับปรุง
- 4. การประยุกต์ใช้วิธีการเชิงระบบ**
- การประยุกต์ใช้วิธีการเชิงระบบในภาพรวมนั้น อุทัย บุญประเสริฐ ได้สรุป ขั้นตอนสำคัญ ๆ ไว้ 5 ขั้นตอน ดังต่อไปนี้
- 4.1 จะต้องทราบปัญหาที่จะต้องแก้ไขให้แจ้งชัด ว่าเป็นปัญหาของระบบ นั้นที่แท้จริง (Need Identification and Objective setting)
  - 4.2 คิดหาวิธีการหรือแนวทางเลือก (Alternative) ใน การแก้ไขอันเป็นผลมา จากการวิเคราะห์ระบบและทำความเข้าใจถึงพฤติกรรมของระบบ ตลอดจนข้อจำกัดต่างๆ ที่มี ต่อการทำงานของระบบ
  - 4.3 เลือกวิธีการ คือวิธีหนึ่งที่พิจารณาว่าเหมาะสมที่สุด ดีที่สุด และนำไป ก่อปฏิบัติ (Designing and implementing)
  - 4.4 ประเมินผลการปฏิบัติ (Evaluation) เพื่อทราบผล และเพื่อให้ข้อมูล ป้อนกลับ
  - 4.5 รับข้อมูลป้อนกลับและปรับระบบต่อไป (Feedback and Modification)

5. องค์ประกอบของการประเมิน (สุนันท์ ปีพนาคม. 2545 : 10-11)

องค์ประกอบของการประเมิน มีดังนี้

5.1 สิ่งที่จะประเมิน

5.2 ผู้ใช้ผลการประเมินว่าต้องการทราบอะไรจากการประเมิน

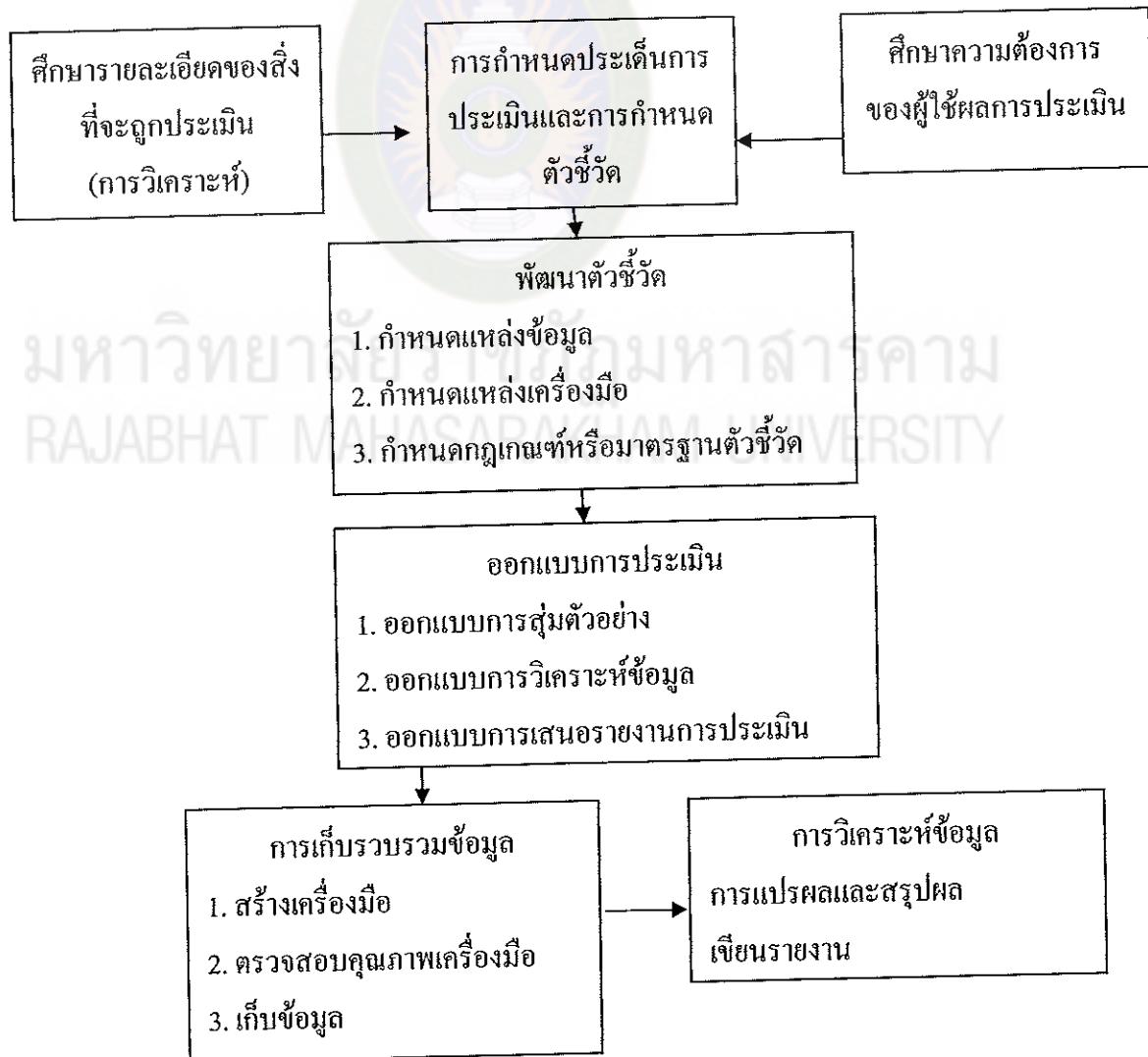
5.3 ผู้ประเมิน ซึ่งอาจเป็นบุคคล หรือคณะกรรมการที่อยู่ในหรืออยู่นอก

โครงการ

5.4 วิธีดำเนินการประเมิน หรือ กระบวนการ

6. ขั้นตอนการประเมิน

ในการประเมิน ขั้นตอนของการประเมิน โดยละเอียดจะขึ้นอยู่กับสิ่งที่จะประเมินแต่โดยทั่วไปสามารถแบ่งขั้นตอนการประเมินคร่าวๆ ได้ตามแผนภูมิที่ 2 (สุนันท์ ปีพนาคม. 2545 : 23-24)

แผนภูมิที่ 2 ขั้นตอนการประเมิน

7. การกำหนดประเด็นในการประเมิน

พิจารณาจากวัตถุประสงค์ เป็นการนำวัตถุประสงค์มาเป็นประเด็นในการประเมิน โดยสามารถที่จะกำหนดได้ตามกิจกรรม เป้าประสงค์ วัตถุประสงค์ เป้าหมาย และจุดมุ่งหมายตามลำดับ ทำให้การติดตามนโยบายจากระดับบุคลากรระดับล่างมีความเป็นรูปธรรมแต่ลักษณะการดำเนินการในปัจจุบันการจัดทำนโยบายและแผนยังขาดความต่อเนื่อง และในระดับปฏิบัติการมีการจัดทำแผนโครงการไม่ครบถ้วนตามเป้าหมายของแผนงาน วัตถุประสงค์ในแผนโครงการไม่ครอบคลุมประเด็นที่ต้องการ หรือเสี่ยงไว้ในชัดเจน หรือเสี่ยงไว้เกินความเป็นจริง ซึ่งเป็นปัญหาทำให้ไม่สามารถใช้วัตถุประสงค์เป็นประเด็นในการประเมิน มีดังนี้ (สุนันท์ ปัทมาคม. 2545 : 40-49)

7.1 พิจารณาจากความต้องการของผู้ใช้ผลจากการประเมิน ได้แก่ ผู้ให้ทุน ผู้มีหน้าที่จัดทำนโยบาย ผู้บริหารระดับสูง ผู้บริหารระดับต้น เจ้าหน้าที่ปฏิบัติการ ลักษณะของสิ่งที่บุคคลแต่ละระดับต้องการทราบจะแตกต่างกันออกไม่

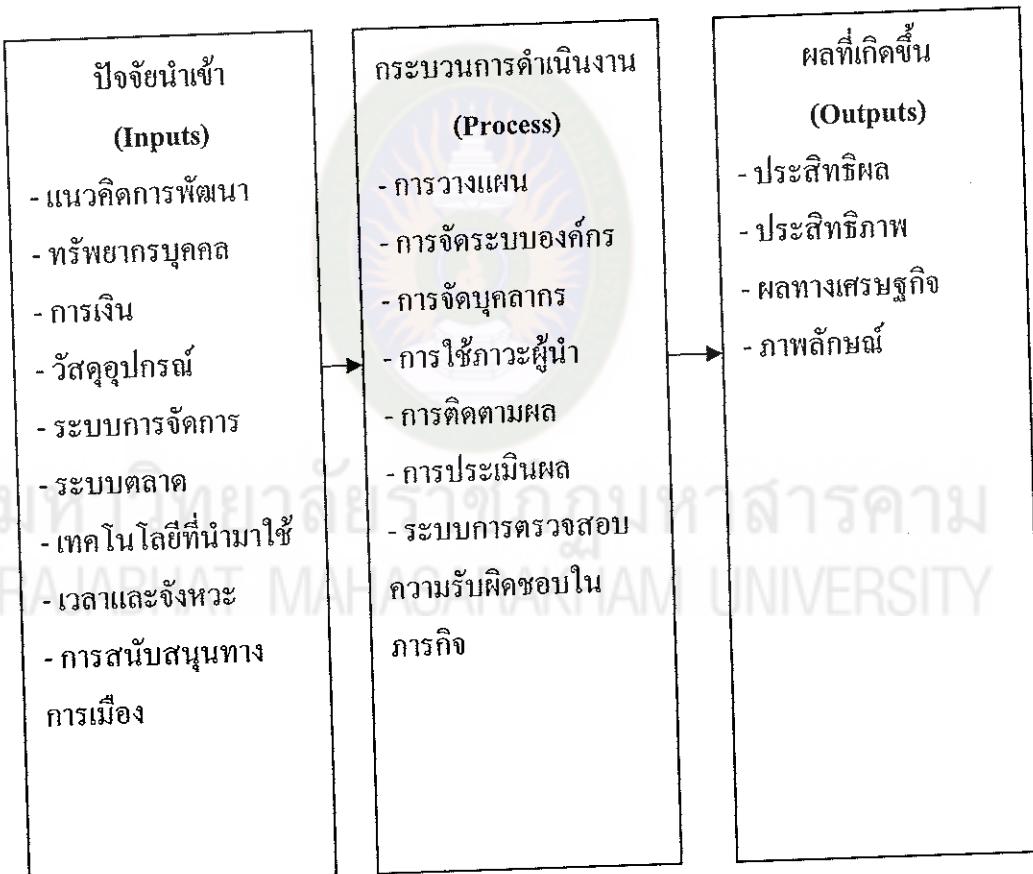
7.2 พิจารณาจากประสบการณ์ของผู้ประเมิน หากผู้ประเมินมีประสบการณ์มากจะทำให้สามารถระบุถึงประเด็นการประเมินในโครงการแต่ละประเภทได้ด้วยตนเอง ทั้งนี้ โดยได้รับความเห็นชอบของผู้ใช้ผลการประเมิน

7.3 อาศัยแบบจำลอง และแนวคิด โดยทั่วไปมีอยู่ 2 ลักษณะ คือ แบบจำลองที่สร้างขึ้นเพื่อเป็นการบรรยาย การอธิบายลักษณะของสิ่งต่างๆ หรือ Descriptive Model และแบบจำลองที่สร้างขึ้นโดยมีลักษณะเป็นกฎ หรือเป็นแนวทางในการปฏิบัติ หรือ Prescriptive Model

ผู้ศึกษาส่วนมากนิยมใช้ในการติดตามและประเมินผลโครงการ คือ แนวคิดปัจจัยนำเข้าและผลผลิตหรือตัวแบบการประเมินผลเชิงระบบ (Input Output Model หรือ System Approach Model) ที่มีหลักการสำคัญมุ่งเน้นประเมินด้วยวิธีการประเมินผลด้วยระบบวิเคราะห์ (Analytical Evaluation) เป็นการประเมินที่วิเคราะห์ปัจจัยนำเข้า กระบวนการ (Process) และผลผลิต (Outputs) ตลอดจนประเมินผลต่อเป้าหมาย (Outcomes) และผลกระทบ (Impacts) ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากโครงการทั้งทางตรงและทางอ้อม ในมิติด้านบาง แต่ด้านลบ ลักษณะ การประเมินผลในแนวคิดและแบบจำลอง Input Output Model เป็นการตรวจสอบโครงการ 2 ช่วงเวลา คือ การประเมินระหว่างการดำเนินโครงการ (On-going evaluation) ซึ่งเป็นการมุ่งประเมินประสิทธิภาพของการดำเนินโครงการ เพื่อตรวจสอบ กระบวนการดำเนินโครงการว่าได้ดำเนินเป็นไปตามแนวคิดและหลักการบริหารจัดการที่ดี

เช่น แนวคิด PODC, PODCE หรือไม่ และเพื่อตรวจสอบวัดความก้าวหน้าของโครงการว่าได้ดำเนินเป็นไปตามแผนปฏิบัติการที่กำหนด หรือไม่ หากน้อยเพียงใด

โดยสรุป การประเมินผลในรูปแบบปัจจัยนำเข้าและผลผลิต มีหลักการสำคัญของ การประเมิน คือ ผู้บังคับบัญชาประเมินประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการดำเนินงาน โดยจะทำการประเมิน 2 ช่วงเวลา คือ ประเมินระหว่างการดำเนินงานและประเมินหลังเสร็จสิ้น การดำเนินงาน เพื่อรวมรวมและวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อใช้ในการตัดสินใจแก้ไขปรับปรุง ว่าจะดำเนินการต่อไปจะต้องมีการปรับปรุงอะไรบ้าง หรือจะต้องตัดสินใจแก้ไขปรับปรุง ตามที่ได้ประเมิน ให้ได้ถูกต้อง แผนภูมิความคิดเห็นที่ 3

แผนภูมิที่ 3 ตัวแบบ Input-Output Model

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. งานวิจัยในประเทศ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมการแสดงทางวิทยาศาสตร์ ได้มีผู้ศึกษาไว้ ดังนี้ ประดับ ราชวงศ์ (2544 : 115) ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการสร้างชุดของเล่นเชิงวิทยาศาสตร์เพื่อพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นพัฒนาสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านราหุล จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้ และของเล่นเชิงวิทยาศาสตร์เป็นเครื่องมือ ผลจากการศึกษาพบว่า นักเรียนมีทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นพัฒนาดังการใช้ชุดของเล่นเชิงวิทยาศาสตร์สูงกว่าก่อนการใช้ชุดของเล่น เชิงวิทยาศาสตร์ อายุน้อยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นอกจากนี้ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อชุดของเล่นเชิงวิทยาศาสตร์อยู่ในระดับสูงคือ ทำได้ถึง 4.56 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2.17

พิมล พงษ์เพ็ญ (2546 : บทคัดย่อ) จัดทำและการใช้สื่อการแสดงทางวิทยาศาสตร์ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาฟิสิกส์ ม.4 – 6 โดยใช้กิจกรรมการแสดงทางวิทยาศาสตร์ทั้งในการนำเสนอสู่บุคคลภายนอก และใช้จัดกิจกรรมการเรียนรู้ ผลการศึกษาพบว่าทำให้นักเรียนมีความพอใจต่อกิจกรรมในระดับมาก และมีเจตคติที่คิดต่อวิชาฟิสิกส์ แท้ นามแก้ว (2546 : 95) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การสร้างสื่อการแสดงทางวิทยาศาสตร์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนวิชาฟิสิกส์ โดยมีชุดมุ่งหมายเพื่อจัดทำ ผลิต สร้าง เครื่องมือและอุปกรณ์การแสดงทางวิทยาศาสตร์ ใช้ในการจัดกระบวนการเรียนรู้วิชาฟิสิกส์ ช่วงชั้นที่ 4 ทุกระดับชั้นและศึกษาเจตคติต่อการเรียนวิชาฟิสิกส์ พฤติกรรมที่พึงประสงค์ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนช่วงชั้นที่ 4 ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2546 และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนช่วงชั้นที่ 4 ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2546 รวมทั้งผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนช่วงชั้นที่ 4 ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2546 ทำให้นักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนการสอนวิชาฟิสิกส์มากขึ้น มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่ดีขึ้น และส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนดีขึ้น

อนันต์พร เทียมแมม (2546 : 89) ได้ทำการศึกษาผลของการใช้กิจกรรมการแสดงกลวิทยาศาสตร์ในการสอนรายวิชาวิทยาศาสตร์(ว 204) สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนวัดเขมาราม จังหวัดนนทบุรี ในปีการศึกษา 2546 จำนวน 2 ห้องเรียน ห้องละ 50 คน ส่วนมาเป็นกลุ่มทดลองซึ่งสอนโดยใช้กิจกรรมการแสดงทางวิทยาศาสตร์ และ

กลุ่มความคุณซึ่งสอนตามปกติ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาวิทยาศาสตร์ (ว 204) แบบวัดพฤติกรรมไฟร์ฟิลเรียนต่อวิทยาศาสตร์ ผลจากการศึกษาพบว่ากลุ่มทดลองมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และกลุ่มทดลองมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและพฤติกรรมไฟร์ฟิลเรียนหลังเรียนสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จิราภรณ์ อินทรพรหม (2548 : 79) ได้ทำการศึกษาการจัดกิจกรรมกลวิทยาศาสตร์ (Science Show) ที่มีต่อกระบวนการเรียนรู้ และความสนใจทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 39 คน โรงเรียนตากสินราชานุสรณ์ โดยใช้ชุดกิจกรรมกลวิทยาศาสตร์จำนวน 10 ชุด แบบประเมินด้านกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ และแบบประเมินความสนใจทางด้านวิทยาศาสตร์ ผลการวิจัยพบว่า

1. นักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมกลวิทยาศาสตร์มีความสามารถด้านกระบวนการวิทยาศาสตร์อยู่ในระดับดีมาก ได้แก่ การวางแผนกำหนดขั้นตอนการทำงาน การจัดเตรียมอุปกรณ์เครื่องมือ การสังเกต การทดลอง และระดับดีได้แก่ การสรุปความรู้ และการนำเสนอผลงาน

2. ความสนใจทางด้านวิทยาศาสตร์ของนักเรียนหลังการจัดกิจกรรมกลวิทยาศาสตร์ (Science Show) พบร่วมกันว่า นักเรียนมีความสนใจมากที่สุดคือ ด้านนักเรียนสนใจกิจกรรมกลวิทยาศาสตร์ และมีความสนใจอยู่ที่สุดคือ ด้านความสนใจอ่านเรื่องเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์จากหนังสือสารานุกรมต่าง ๆ

นันทา พริพลด (2548 : 69) ได้ทำการศึกษาผลการใช้กิจกรรมกลวิทยาศาสตร์ที่มีต่อการพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ชั้นบูรณาการและเขตคิดต่อวิชาเคมีพื้นฐานของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนมัธยมหลวงพ่อคูณ ปริสุทโธ จังหวัดนครราชสีมา ในปีการศึกษา 2548 จำนวน 51 คน ซึ่งเครื่องมือที่ใช้ประกอบด้วย แผนการจัดการเรียนรู้รายวิชาเคมีพื้นฐาน โดยใช้กิจกรรมกลวิทยาศาสตร์ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ชั้นบูรณาการ และแบบวัดเขตคิดต่อวิชาเคมีพื้นฐาน ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ชั้นบูรณาการของนักเรียน หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และมีคะแนนเขตคิดต่อวิชาเคมีพื้นฐานหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนทุกด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

เจตรณี บุญนาวา (2553 : 75) ได้ศึกษาการคิดเชิงวิทยาศาสตร์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นที่ 3 ที่ได้รับการสอนโดยเสริมกิจกรรมการแสดงทางวิทยาศาสตร์ แผนการจัดการเรียนรู้โดยเสริมกิจกรรมการแสดงทางวิทยาศาสตร์ แบบวัดการคิดเชิงวิทยาศาสตร์ที่มีค่าความเชื่อมั่น 0.8716 และแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในกลุ่มสาระวิทยาศาสตร์ที่น่วยการเรียนรู้เรื่อง สารและสมบัติของสาร ที่มีค่าความเชื่อมั่น 0.7184 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบค่าที่แบบสองกลุ่มสัมพันธ์กัน ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำหรับวิเคราะห์ผลการวิจัยสรุปได้ ดังนี้

1. คะแนนการคิดเชิงวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นที่ 3 ที่ได้รับการสอนโดยเสริมกิจกรรมการแสดงทางวิทยาศาสตร์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2. คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นที่ 3 ที่ได้รับการสอนโดยเสริมกิจกรรมการแสดงทางวิทยาศาสตร์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ลดา ยังคง (2553 : 83) ได้ศึกษาความสามารถด้านทักษะปฏิบัติของนักเรียนชั้นที่ 3 ที่ได้รับการสอนโดยเสริมชุดกิจกรรมการแสดงทางวิทยาศาสตร์ และศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นที่ 3 ที่ได้รับการสอน โดยเสริมชุดกิจกรรมการแสดงทางวิทยาศาสตร์ ผลการวิจัยสรุปได้ว่า คะแนนความสามารถด้านทักษะปฏิบัติของนักเรียนชั้นที่ 3 ที่ได้รับการสอน โดยเสริมชุดการแสดงทางวิทยาศาสตร์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนน้อยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นที่ 3 ที่ได้รับการสอนโดยเสริมชุดการแสดงทางวิทยาศาสตร์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากการผลงานการวิจัยที่กล่าวมาข้างต้น แสดงให้เห็นว่า ใน การจัดการเรียนรู้สามารถนำชุดการแสดงทางวิทยาศาสตร์ เข้ามาช่วยทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ ทั้งในส่วนของการสร้างบรรยายการเรียนรู้ การสร้างความสนใจซึ่งส่งผลต่อประสิทธิภาพการเรียนรู้ของผู้เรียน และใช้ฟีกประสบการณ์เชิงวิทยาศาสตร์ให้ผู้เรียน ได้มีส่วนร่วมคิด ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง ผู้วิจัยเชิงสนใจที่จะนำชุดการแสดงทางวิทยาศาสตร์มาใช้เสริมการจัดการเรียนรู้ในเนื้อหาเชิงคณิตศาสตร์และการเปลี่ยนแปลง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องชุดฝึกหัด吉祥ะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์

อัครเดช สมศิลา (2542 : 56) ได้สร้างชุดการสอนทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์เพื่อเปรียบเทียบทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ในจังหวัดอุดรธานี พบว่านักเรียนที่เรียนโดยใช้ชุดการสอนทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ มีทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ชั้นมัธยมการหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

ปราณี คล้ายหนองสรวง (2547 : 85) ได้สร้างชุดฝึกหัด吉祥ะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ชั้นพื้นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ในจังหวัดสุรินทร์ พบว่า ชุดกิจกรรมมีประสิทธิภาพต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ และนักเรียนที่เรียนด้วยชุดฝึกหัด吉祥ะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ มีทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์สูงกว่าก่อนเรียน

สุภารัก มีคุณ (2547 : 96) ได้ใช้ชุดกิจกรรมการตัดสินใจทางวิทยาศาสตร์ กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 พบว่านักเรียนที่เรียนโดยใช้ชุดกิจกรรมการตัดสินใจมีทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ สูงกว่านักเรียนที่ไม่ได้ใช้

พนัดดา สุหยาหนาง (2547 : 74) ได้ศึกษาผลการพัฒนาชุดฝึกหัด吉祥ะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ เรื่อง บรรยายกาศ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ของนักเรียนโรงเรียนบ้านชุมลนา กองจังหวัดชัยภูมิ จำนวน 23 คน พบว่า ชุดฝึกหัด吉祥ะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ มีประสิทธิภาพ $86.80/86.07$ นักเรียนที่เรียนโดยใช้ชุดฝึกหัด吉祥ะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ มีทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์หลังเรียนเพิ่มขึ้นจากก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .01

สักดีศรี ทองศรี (2547 : 56) ได้ศึกษาผลการพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้และชุดฝึกหัด吉祥ะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ของโรงเรียนบ้านตะเคียน จังหวัดสุรินทร์ จำนวน 35 คน พบว่าแผนการจัดการเรียนรู้และชุดฝึกหัด吉祥ะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ มีประสิทธิภาพเท่ากับ $81.15/75.72$ ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ $75/75$ ที่ตั้งไว้ มีค่าเฉลี่ว ประสิทธิผลเท่ากับ 0.5572 หมายถึง นักเรียนมีความรู้เพิ่มขึ้นร้อยละ 55.72 นักเรียนมีคะแนนทดสอบหลังเรียนเพิ่มขึ้นจากก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

เจริญ วรรณานุฤทธิ์ (2547 : 81) ได้ศึกษาผลการพัฒนาชุดฝึกหัด吉祥ะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนชุมชนบ้านช่อระกา จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 30 คน พบว่า ชุดฝึกหัด吉祥ะ มีประสิทธิภาพ $78.18/75.06$ ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ $75/75$ ที่ตั้งไว้ และมีค่าเฉลี่ว ประสิทธิผลร้อยละ 55.00 นักเรียนที่เรียนด้วยการใช้ชุดฝึกหัด吉祥ะ

กระบวนการทางวิทยาศาสตร์มีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าก่อนศึกษาและมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และเห็นว่าชุดฟิกทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์มีความหมายสมอยู่ในระดับปานกลาง

ชาญวิทย์ เทียมนุชประเสริฐ (2539 : 152) ได้ศึกษาเปรียบเทียบทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ของโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยคริสตินทร์วิโรฒ จำนวน 76 คน พนวณว่านักเรียนที่ได้รับการฝึกจากชุดฟิกมีทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์สูงกว่านักเรียนที่ได้รับการฝึกตามคู่มือครูอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นักเรียนมีเจตคติต่อวิทยาศาสตร์และเพศต่างกันมีทักษะนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

กระบวนการทางวิทยาศาสตร์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
สมใจ ปรามาธิคุณ (2550 : 91) ได้ศึกษาการพัฒนาชุดฟิกทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเมืองชุมพรบ้านหาดล่ม จังหวัดชุมพร ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2550 จำนวน 30 คน ได้นำโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แผนการสอนชุดฟิกทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ชุดฟิกทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 6 ชุด แบบทดสอบวัดทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ จำนวน 1 ชุด ผลการวิจัยพบว่าชุดฟิกทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพ $95.61/84.11$ ซึ่งสูงกว่า ค่าที่ตั้งไว้ $80/80$ ชุดฟิกทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีประสิทธิผล 0.72 ซึ่งได้ผลตามเกณฑ์ประสิทธิผลที่ตั้งไว้ที่มีค่าดัชนีประสิทธิผลมากกว่า 0.50 จึงนำไป คะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนหลังเรียนด้วยชุดฟิกทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีค่ามากกว่าคะแนนก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

มีนัตร ศรีเที่ยง (2552 : 88) ได้ศึกษาการพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น โดยใช้ชุดฟิกทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ เรื่อง อาหารและสารเสพติด ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น เรื่อง อาหารและสารเสพติด ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีประสิทธิภาพเท่ากับ $79.10/78.25$ ดัชนีประสิทธิผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น เรื่อง อาหารและสารเสพติด ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้ชุดฟิกทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์เป็นสื่อ มีค่าเท่ากับ 0.5909 นักเรียนที่เรียนด้วยแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น โดยใช้ชุดฟิกทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์เป็นสื่อ เรื่อง อาหารและสารเสพติดมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และทักษะวิทยาศาสตร์เป็นสื่อ เรื่อง อาหารและสารเสพติดมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และทักษะ

กระบวนการทางวิทยาศาสตร์ หลังเรียนเพิ่มขึ้นจากก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นักเรียนรู้จักใช้กระบวนการคิดรู้จักแก้ปัญหา มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมมีความกระตือรือร้นในการที่จะเรียนมีความอยากรู้อยากเห็นและแสวงหาความรู้ได้ด้วยตนเองและพบว่า นักเรียนมีคะแนนและทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

2 งานวิจัยต่างประเทศ

ลอว์รี (Lawry. 1978 : 817-A) ได้ศึกษาผลการใช้ชุดฝึกทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์กับนักเรียนระดับ 1 ถึงระดับ 3 จำนวน 87 คน ผลปรากฏคือ ชุดฝึกทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ เป็นเครื่องมือที่ช่วยนักเรียนในการเรียนรู้ นักเรียนที่ได้รับการฝึกโดยใช้ชุดฝึก มีคะแนนการทดสอบหลังการทำชุดฝึกทักษะมากกว่าคะแนนก่อนการทำชุดฝึกทักษะชุดฝึกทักษะช่วยในเรื่องความแตกต่างระหว่างบุคคล เนื่องจากนักเรียนมีความสามารถแตกต่างกันการนำชุดฝึกทักษะมาใช้จึงเป็นการช่วยให้นักเรียนประสบผลสำเร็จในการเรียนเพิ่มขึ้น

ทอมป์สัน (Thompson. 1992 : 109) ได้ศึกษาพบว่า นักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษา เกรด 7 ถึงเกรด 10 จำนวน 8 คน โดยแบ่งเป็นกลุ่ม 4 กลุ่ม โดยใช้วิธีสัมภาษณ์ ความเข้าใจเกี่ยวกับทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ เมื่อฉันกัน 32 วิชา พบร่วมนักเรียนทั้ง 4 กลุ่ม ไม่มีความเข้าใจในทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ได้ถูกต้อง ซึ่งมีสาเหตุมาจากความไม่เข้าใจความหมายทางวิทยาศาสตร์กับความรู้สึกธรรมชาติ จากสามัญสำนึกซึ่งมีผลต่อการทำให้ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนที่ได้รับการสอนโดยเน้นให้ลงมือปฏิบัติจริงหรือมีการฝึกอบรมเพิ่มเติม กับนักเรียนที่ได้รับการสอนโดยไม่เน้นให้ลงมือปฏิบัติจริงหรือไม่มีการฝึกอบรมเพิ่มเติม จากการวิจัยพบว่า การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน วิทยาศาสตร์ที่เน้นการฝึกทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ให้นักเรียนลงมือปฏิบัติจริงนั้น มีผลทำให้เกิดทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์รอง��ต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

เบอร์แมน (Beman. 1997 : 3838-A) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นบูรณาการประสานการประสานการณ์ในการเรียนรายวิชาวิทยาศาสตร์ และผล การเรียนในรายวิชาสรีระและกายวิภาคศาสตร์ทางมนุษย์ของนักศึกษา 118 คน ที่สามารถเข้าร่วมศึกษาในครั้งนี้ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล ได้แก่ แบบวัดทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นบูรณาการผลลัพธ์ทางการเรียนวัดจากคะแนนการสอบ

รายวิชาคณแพนเนลี่รายวิชาและกรดที่ได้รับผลการศึกษา พบว่า มีความสัมพันธ์ทางสถิติระหว่างประสบการณ์ในการเรียนรายวิชากับผลสัมฤทธิ์ในการเรียนรายวิชาแต่ไม่มีความสัมพันธ์ระหว่างประสบการณ์ในการเรียนรายวิชากับคณแพนเนลี่รายวิชาและมีความสัมพันธ์ทางสถิติระหว่างทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ประสบการณ์ในการเรียนรายวิชาและมีความสัมพันธ์ทางสถิติระหว่างทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ประสบการณ์ในการเรียนรายวิชาวิทยาศาสตร์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ไวท์ (White. 1999 : 1896-A) ได้ศึกษาตัวแปรต่าง ๆ ได้แก่ ความสามารถทางทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์และเจตคติต่อวิทยาศาสตร์และระดับความคาดหวังของผู้ปักธงชัยในการเรียนวิทยาศาสตร์ ซึ่งอาจจะกระทบต่อการศึกษาวิทยาศาสตร์ สำหรับนักเรียนเพศชายกับเพศหญิงในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยนักเรียนชั้นดังกล่าว จำนวน 543 คน และผู้ปักธงชัยจำนวน 474 คน จากโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นของรัฐบาลในชนบท จำนวน 6 โรง ในรัฐมิสซิสซิปปี้ตอนใต้ ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนที่เรียนในระดับชั้นต่างกัน มีทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ปฏิสัมพันธ์ระหว่างชั้นกับเพศต่อการมีทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ แต่นักเรียนในระดับชั้นแตกต่างกันและนักเรียนที่มีเพศต่างกันมีทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ แตกต่างกันแต่ ไม่มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างชั้นกับเพศต่อการมีทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ แต่นักเรียนในระดับชั้นต่างกันมีความคาดหวังของผู้ปักธงชัยและมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างระดับชั้นกับเพศต่อความคาดหวังของผู้ปักธงชัย นักเรียนชายมีเจตคติต่อวิทยาศาสตร์ในเรื่องความสนุกกับการเรียนวิทยาศาสตร์ลดลงจากการดับชั้นต่ำไปยังระดับชั้นที่สูงผู้ปักธงชัยที่มีเพศต่างกันหรือนักเรียนที่มีเพศต่างกันมีเจตคติต่อวิทยาศาสตร์ไม่แตกต่างกัน

ชาร์แมน (Sharman. 2006 : 715-726) ได้ศึกษาเกี่ยวกับอิทธิพลของ การพัฒนาการสอนทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ จากการศึกษาพบว่า การเรียนทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ใน 1 ภาคเรียน ทำให้พัฒนาการในการรับรู้ทางด้านเนื้อหา วิทยาศาสตร์สูงขึ้น

แอคคาโล กูน (Accalagoun. 2004 : 1227-A) ได้ศึกษาการใช้การสอนออนไลน์ ในการอภิปรายการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์แบบสืบเสาะหาความรู้ด้วยการทำปฏิบัติการ พลการวิจัยพบว่าการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้มีการจัดประสบการณ์ให้นักเรียน เป็นการพัฒนานักเรียนโดยใช้วิธีการ ได้ต้องบันคุณ นักเรียนอธิบาย อภิปราย การสอนออนไลน์

การสืบค้นความรู้การรายงาน การที่นักเรียนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมวิทยาศาสตร์ นักเรียนนำผลที่ได้ศึกษาเก็บในแฟ้มสะสมผลงานของนักเรียนแสดงถึงการมีส่วนร่วมในการเรียนการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ครุณำพลการสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนขณะเรียน อภิปราย มาพัฒนาปรับปรุงวิธีการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศไม่ว่าจะเป็นการจัดการเรียนการสอนระดับใดที่จัดการเรียนรู้โดยการสอนด้วยชุดการแสดงทางวิทยาศาสตร์หรือชุดฝึกหัดยกระดับกระบวนการทางวิทยาศาสตร์พบว่า นักเรียนเกิดทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์มากขึ้น นักเรียนมีความสนใจในวัตกรรมที่นำมาจัดการเรียน-การสอน เหตุผลที่ผู้วิจัยเลือกศึกษาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 สาระที่ 3 สารและสมบัติของสาร เพราะเนื้อหาอยู่ก่อนสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ในระดับ มัธยมศึกษาชั้นปีที่ 3 ได้ทำการสอนอยู่ในระดับนี้เนื่องจากถ้าล่วงไปสามารถจัดการเรียนการสอนโดยใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์ได้ดี นักเรียนได้มีโอกาสฝึกคิดฝึกลงมือปฏิบัติได้ด้วยตัวเอง

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY